

23

ZIMA 2009.
GODINA 6

civilno društvo

ČASOPIS ZA RAZVOJ CIVILNOGA DRUŠTVA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Dječja i roditeljska prava

TEMA BROJA

Poštovane čitateljice, poštovani čitatelji,

gledajući s aspekta ljudskih prava i postignuća koja su na tom polju ostvarena u godini koja je na izmaku, za naš je časopis bilo važno dati doprinos jednoj velikoj obljetnici koja se ove godine obilježava diljem svijeta, a riječ je o Konvenciji o pravima djeteta, koju su Ujedinjeni narodi donijeli 1989.

Dvadeset godina nakon njezina potpisivanja i gotovo jednako toliko godina (18) od njezina uvođenja u nacionalne propise Republike Hrvatske prigoda je koju smo htjeli iskoristiti za propitivanje stvarnih prava djece u praksi te svega onoga što je učinjeno za boljitak djece i čemu su pridonijele organizacije civilnoga društva. Jesu li dječja ljudska prava i stvarno doživjela punoljetnost u 18-godišnjoj primjeni Konvencije u nacionalnim propisima? Ili smo tek postali svjesni kako i djeca imaju ljudska prava? Ovo se drugo kroz doista dugu povijest činilo samorazumljivim, podrazumijevajućim pravom, nažalost, često s negativnim posljedicama.

Kad se govori o dječjim pravima, logično se nameće pitanje što je s roditeljima. Prolazi li i roditeljstvo kroz krizu osvješćavanja kroz kakvu prolaze dječja prava? Je li roditeljstvo sinonim za požrtvornost, bezuvjetnu ljubav, kako su nam otkrivali psiholozi s početka 20. stoljeća, u čiju dogmu i danas vjerujemo? Propituje li se danas dogma roditeljstva više zbog postojanja masovnih medija ili je pitanja za propitivanje bilo oduvijek? Složit ćete se, i dječja i roditeljska prava danas su i prečesto žrtva dnevne politike i odnosa s javnošću slavnih, dok je golemo većina djece i roditelja i dalje obespravljena i zanemarena, u neznanju, neimaštini, neuključenosti...

Upravo tu vidimo i osvjedočujemo se koliko je važan

rad organizacija civilnoga društva i u Hrvatskoj i diljem svijeta. Oni daju glas toj tihoj skupini koja je često bez moći i utjecaja.

Stoga je, uz institucionalna postignuća i godišnjice, važno istaknuti i pružiti poticaj i potporu golemoj skupini volontera i aktivista koji daju pomoć i glas onima koji ga iz bilo kojeg razloga nemaju.

Uz tekstove koji su vezani uz središnju temu broja: o obljetnici Konvencije o pravima djeteta, o dječjim pravima u praksi diljem svijeta, o praksi udomljavanja i posvajanja djece te o povijesti posvajanja djece, u časopisu možete pročitati i intervju s glasovitim englesko-kanadskim autorom knjige "Pod pritiskom", koji njome uči kako djeci modernog doba vratiti pravo na djetinjstvo.

Uz prikaz roditeljskih prava zasigurno će vam biti zanimljivo pročitati dugu povijest borbe za roditeljska prava i odricanja od roditeljskih prava, o tome što je tradicionalno roditeljstvo i kako se danas i ta paradigma mijenja.

Također u ovom broju donosimo i priču o tome kako je nastao OLAF - Antikorupcijski ured Europske komisije. U stalnim rubrikama predstavljamo pregled rezultata jednogodišnje primjene Zakona o sprečavanju diskriminacije, a u Portretu aktivistice govorimo o jesenašnjem gostovanju Naomi Wolf u Zagrebu.

Nadamo se da ćete tekstove objavljene u ovom broju sa zanimanjem pročitati te da ćete se odlučiti, ako to do sada još niste, za pretplatu na časopis. «Civilno društvo»f izlazi tromjesečno, a izdajemo ga i u elektroničkom obliku na stranici Nacionalne zaklade <http://zaklada.civilnodrustvo.hr>

Sve dosadašnje pretplatnike pozivamo da obnove svoju pretplatu i za 2010. godinu i zahvaljujemo im na dosadašnjem povjerenju.

Svjesni da ovako važan i sveobuhvatan časopis neće biti moguće uređivati bez povratnih informacija naših pretplatnika i šire zainteresirane javnosti, pozivamo vas da nam u tome pomognete te nam svoje prijedloge i komentare pošaljite telefaksom na broj 01/23 99 111 ili e-poštom na adresu info@zaklada.civilnodrustvo.hr

Ugodno Vam čitanje,

Cvjetana Plavša-Matić
glavna i odgovorna urednica

06 Nagrade za volonterstvo i sudioničku demokraciju

15 Vrijeme velikog pomaka

26 Polovica udomitelja starija je od 50 godina

33 Priskaču kada država ne može

45 Intervju Carl Honoré

50 Zapostavljena baština

55 Naomi Wolf, romantična revolucionarka u salonskim cipelama

67 Testiraj svoju solidarnost

Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva

BROJ 23, zima 2009.

CIVILNO DRUŠTVO - Časopis za razvoj civilnoga društva u Republici Hrvatskoj

Izdavač
Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva
10000 Zagreb, Kušlanova 27

Tel. 01/2399-100

Faks 01/2399-111

e-pošta
info@zaklada.civilnodrustvo.hr

Internetska stranica
<http://zaklada.civilnodrustvo.hr>

Za izdavača
Cvjetana Plavša Matić, dipl. oec.

ISSN 1845-2515;
UDK 316.3

Uredivački odbor
Tihana Ančević
prof. dr. sc. Gojko Bežovan
mr. sc. Jasmina Božić
prof. dr. sc. Ivan Ordešić
Tony Venables
dr. sc. Igor Vidaček

Glavna i odgovorna urednica
Cvjetana Plavša-Matić, dipl. oec.

Izvršna urednica
Ruža Beljan

Lektura
Petar Vuković

Uredivački postav
Kulen vizija

Dizajn
Produkcija 004

Tisak
Tiskara Zelina

Naklada: 1000 primjeraka

03 UVODNIK

U FOKUSU

06 Nagrade za razvoj volonterstva i sudioničke demokracije / Marija Boltek

DJEČJA I RODITELJSKA PRAVA

10 Svako drugo dijete pati zbog ne / Sunčica Findak

12 Zaštita dječjih prava nije među prioritetima / Mila Jelavić

15 Vrijeme velikog pomaka / Hana Hrpka i Jelena Tomić

18 Stoljeća suza u potrazi za obitelji / Zorica Branković

22 U Hrvatskoj lakše do jackpota nego do posvojenja djeteta / Diana Barbarić

25 Iz blizine: udomljena djevojka i udomiteljica / Ruža Beljan

26 Polovica udomitelja starija je od 50 godina / Aleksandra Selak Živković

29 Kad bi barem preko vikenda osjetili toplinu obiteljskog doma / Ana Šimić

30 Udomiteljske obitelji trebaju 24-satnu potporu / Domagoj Kronstein

32 Imamo specijalizirane timove za udomiteljstvo / Ana Butković

34 Priskaču kad država ne može / Gojko Bežovan

37 Dar za kreativnost svi imaju u genima / Elizabet Škrobo

40 ANKETA: Je li roditeljstvo postalo profesija?

45 INTERVJU: Carl Honoré, pisac koji je zaključio da je djetinjstvo postalo industrija

48 INICIJATIVE I ANALIZE PROVEDBE ZAKONA

OLAF - Strah i trepet za javnu nabavu / Zorislav Petrović

50 ZNANJE BEZ GRANICA

Zapostavljena baština

52 ZAKONI I PROPISI

Zakon razlikuje 17 osnova za diskriminaciju / Jelena Svirčić

55 PORTRET AKTIVISTICE

Naomi Wolf, romantična revolucionarka u salonskim cipelama / Suzana Kulović

58 POJMOVNIK CIVILNOG DRUŠTVA

Roditeljstvo je danas ravnopravno partnerstvo / Maja Uzelac

61 PITATE? ODGOVARAMO

Nije svaki honorarni rad autorsko djelo / Jelena Šišara

62 NOVOSTI U IZDAVAŠTVU

Pojmovnik kriznih razdoblja u odrastanju / Ruža Beljan

63 SA SVIH STRANA

65 CIVILNO DRUŠTVO I EUROPSKA UNIJA

67 KAMPANJA - INTERAKTVNI KVIZ

Testiraj svoju solidarnost

Godišnje nagrade Nacionalne zaklade

Nagrade za razvoj volonterstva i sudioničke demokracije

Piše:

Marija Boltek, voditeljica Programa potpora i regionalnog razvoja u Nacionalnoj zakladi

Predsjednica Vlade Republike Hrvatske Jadranka Kosor uručila je 17. studenoga u zagrebačkom muzeju "Mimara" godišnje nagrade Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva "Škola prijatelj zajednice" i "Zajedno za bolje sutra" za volonterstvo osnovnim i srednjim školama, a predsjednik Hrvatskoga sabora Luka Bebić uručio je godišnje nagrade za sudioničku demokraciju jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Čestitajući nagrađenima, premijerka je istaknula da je Vlada proteklih godina davala i materijalnu potporu razvoju civilnoga društva te da je lani iz državnog proračuna dodijeljeno više od 630 milijuna kuna, a 2003. bilo je isplaćeno 17 milijuna kuna. Poručila je da "treba stvarati ozračje u kojem će volontiranje, potpora i pomoć drugima biti cijenjeni i stavljeni na pravo mjesto".

Predsjednik Hrvatskoga sabora Luka Bebić istaknuo je kako je nužno upoznati djecu i mladež s vrijednostima volontiranja te osigurati model institucionalnog priznavanja takva rada.

Upraviteljica Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva Cvjetana Plavša-Matić zahvalila je Vladi i Hrvatskomu saboru na potpori, a gošća svečanosti u Muzeju "Mimara" bila je i ugledna američka stručnjakinja dr. Carolyn Lukensmeyer, članica savjetničkog tima američkoga predsjednika Baracka Obame.

 Zakon o volonterstvu još nije prodisao punim plućima, ali moramo pružiti priliku učenicima i studentima koji žele volontirati i davati sebe za opće dobro.

PREMIJERKA JADRANKA KOSOR

Škola - prijatelj zajednice (26 prijavljenih)

Nagrađene osnovne škole

OSNOVNA ŠKOLA „VOJNIC“ IZ VOJNIĆA za volontersku inicijativu pod nazivom "Zajedno za topliju zimu u Vojniću", kojom će pomoći starijim i nemoćnim osobama u udaljenijim mjestima Karlovačke županije obilazeći ih i družeći se s njima te kupnjom potrebnih namirnica.

OSNOVNA ŠKOLA „ANTE STARČEVIĆA“ IZ VILJEVA za volontersku inicijativu pod nazivom "Nemoj štedjeti ljubav i dobrotu", koja je plod zajedničkog djelovanja učenika i učenica, roditelja i nastavnika u pomoći i druženju sa starijim i nemoćnim osobama. Obavljaju popravke u kući i lakše kućanske poslove, obilježavaju prigodne datume te pokreću akciju prikupljanja igračkica za dječji vrtić.

OSNOVNA ŠKOLA "DONJI KRALJEVEC" IZ DONJEG KRALJEVCA nagrađena je za volontersku inicijativu "Zajedno za danas i za budućnost", kojom će se senzibilizirati sumještani za pitanja očuvanja okoliša konkretnim akcijama kao što je: prikupljanje stare računalne opreme po kućanstvima, prikupljanje starih baterija, priređivanje modne revije pod nazivom "Ekorevija", na kojoj će se promovirati ekološke tkanine, zatim organizacija ekoigrokaza i izrada letaka kojima će se sumještani motivirati na štednju energije i pravilno odlaganje otpada.

OSNOVNA ŠKOLA „BELVEDERE“ IZ RIJEKE za ideju volonterske akcije pod nazivom "Učimo zajedno", u kojoj učenici uz potporu svojih nastavnika žele pružiti ono najbolje od sebe – dobrotu i znanje – kako bi pomogli svojim vršnjacima štíćenicima Dnevnog centra „Slava Raškaj“ u zajedničkom učenju informatike te druženju nakon toga.

OSNOVNA ŠKOLA "ĐURO PILAR" IZ SLAVONSKOG BRODA za volontersku inicijativu pod nazivom "Mi - za zajednicu", kojoj je cilj uređivanje parkića koji se nalazi u blizini škole. Tom inicijativom napraviti će se učionica u prirodi jer će parkić urediti tako da ima umjetnu baru, drvenu pozornicu, pješčanik za prvoškolce te neizbježne golove za nogomet.

Škola - prijatelj zajednice (34 prijavljena) Nagrađene srednje škole

ŠKOLA ZA UMJETNOST, DIZAJN, GRAFIKU I ODJEČU IZ ZABOKA za inovativni model motiviranja i angažiranja učenika i učenica za volonterske aktivnosti. Učenici su do sada bili aktivni u Humanitarno-karitativnoj grupi koja djeluje na području šire društvene zajednice i uključuje se u akcije Crvenoga križa i Caritasa te Doma za napuštenu djecu i Udruge „Cenakolo“. Aktivnosti će proširiti akcijom “I mi smo posebni” osnivanjem Kluba volontera, koji će raditi s djecom s posebnim potrebama kako bi im se osigurala društvena integracija i inkluzija.

PRVA RIJEČKA HRVATSKA GIMNAZIJA IZ RIJEKE za akciju “Učinimo svijet boljim”, kojom će senzibilizirati učenike i sugrađane za izazove s kojima se suočavaju djeca s posebnim potrebama. U akciji će organizirati i radionice na kojima će se izrađivati kreativni proizvodi u okviru motoričkih sposobnosti djece s posebnim potrebama. Na kraju će se zajednički organizirati sajam na kojem bi se prodavali proizvodi izrađeni na radionicama, a sredstva će biti uložena u poboljšanje uvjeta življenja djece s posebnim potrebama.

X. GIMNAZIJA “IVAN SUPEK” IZ ZAGREBA za akciju “Volontiram u svojoj zajednici – možeš i ti pokušati!” Škola surađuje s Crvenim križem, s Caritasom, sa Zakladom biskupa Josipa Langa, s Klinikom za dječje bolesti Zagreb, s Domom za djecu u Nazorovoj. U suradnji s Hrvatskim planinarskim društvom redovito sudjeluju u akcijama čišćenja Medvednice, a od prošle godine vrlo

dobro surađuju s Volonterskim centrom Zagreb u akcijama kao što je “Volontirajmo za zdravu zajednicu”, “Volontirajmo za djecu leptire” ili “Ulične svjetiljke – za pomoć beskućnicima”. U školi je osnovan i Volonterski klub.

GIMNAZIJA IZ KARLOVCA za prijavljenu akciju “Zajednički hod u radost života” posvećenu suradnji gimnazijalaca i djece s posebnim potrebama – šticienicima Centra za odgoj i obrazovanje djece i mladeži kroz crtačke radionice i društvene igre, informatičku obuku za rad na računalu i druženje uz računalne igre te dramski izričaj. Zajedničke dramske predstave, kojima se pridonosi većoj inkluziji djece s posebnim potrebama, već su predstavljene roditeljima, sugrađanima, aktivnu ravnatelja te na Lidranu.

OBRTNIČKA ŠKOLA IZ KOPRIVNICE za model volontiranja mladih pod nazivom “Boja nas spaja”. Riječ je o aktivnostima izrade garderobnih ormarića za djecu u vrtiću “Tratinčica”, što je samo jedna u nizu aktivnosti koje provode učenici ove škole s obzirom na to da su do sada već slastičari pekli kolače za korisnike Doma za starije i nemoćne, soboslikari ličioći izrađivali su božićne ukrase za gradski trg, obnavljali i ukrašavali zidove Dječjeg odjela Opće bolnice, a u koprivničkom gradskom parku učenici su zamijenili dotrajale naslone i sjedala klupa. Projektom “Robin Good” bolji učenici viših razreda pomažu u učenju mlađim učenicima.

Zajedno za bolje (23 prijavljena)

Nagrađene lokalne samouprave

OPĆINA BELICA

u Međimurskoj županiji prepoznata je kao vrlo poticajna i usmjerena na boljitak svojih sumješтана. Općina ima Povelju o suradnji Općine Belica i nevladina neprofitnog sektora od 10. studenoga 2006. godine. Redovito uključuje mještane u ispitivanje potreba za razvoj Općine te kontinuirano informira i ostvaruje dobar kontakt sa sumještanima preko službene internetske stranice, elektroničkom poštom, ali i izravnim kontaktima na javnim tribinama. Imaju Jedinstven upravni odjel, koji je na raspolaganju lokalnoj zajednici, i službenici i oprema Odjela.

GRAD KOPRIVNICA

za aktivnosti kojima daje primjer razvoja dobre suradnje s građanima i organizacijama civilnoga društva. Koprivnica ima Povelju o suradnji Grada i nevladina neprofitnog sektora od 23. listopada 2008. godine. Uključuje građane i organizacije civilnoga društva u utvrđivanje prioriteta javnih potreba u javnim raspravama, u radnim tijelima, u izravnom kontaktu s upravnim tijelima te uz pomoć "gradskog sandučića". Grad s organizacijama civilnoga društva ugovara i pružanje usluga građanima - osobito osobama s invaliditetom, djeci i mladima te u aktivnostima vezanima uz ekologiju i održivi razvoj. Grad je na uključiv način u suradnji sa sugrađanima donio važne dokumente za daljnji razvoj grada te osnovao stručna tijela koja rade na primjeni tih programa. Na inicijativu roditelja Grad je osigurao sredstva za besplatan prijevoz za 1188 učenika osnovnih škola, dodjeljuje studentske stipendije uz jedan od kriterija za dodjelu da su kandidat ili kandidatkinja volontirali u nekoj od organizacija civilnoga društva. Grad ima 5 upravnih odjela i svi ostvaruju suradnju s građanima i s organizacijama civilnoga društva.

VUKOVARSKO-SRIJEMSKA ŽUPANIJA

ima potpisanu Povelju o suradnji s nevladinim neprofitnim sektorom od 23. prosinca 2004. godine te Pravilnik o standardima i mjerilima za ostvarivanje financijske potpore projektima udruga u Županiji. Građani i predstavnici organizacija civilnoga društva redovito se uključuju u predlaganje dijelova razvojnih strategija i programa, neki su od njih imenovani u županijske odbore, povjerenstva, koordinacije i radne timove, čime pridonose razvoju lokalne zajednice. Projekti i programi organizacija civilnoga društva odobravaju se javnim natječajem, javnim pozivom i financiranjem javnih potreba, o čemu se stanovnici županije informiraju javnim lokalnim i područnim glasilima.

300.000

kuna u 2008. godini Općina Belica izdvojila je za 14 projekata i programa organizacija civilnoga društva

5,5

milijuna kuna je u 2008.

godini grad Koprivnica izdvojila je za 263 programa i projekta 78 udruga

7

milijuna kuna u 2008.

godini Vukovarsko-srijemska županija izdvojila je za 170 projekata i programa organizacija civilnoga društva

Sigurno će sljedeće godine pomalo krenuti nabolje i u gospodarstvu, ali bez nade, bez ljudske potpore, ljudskog poticaja, bez novih ideja puno ćemo teže svladati teškoće u kojima se nalazimo.

PREMIJERKA JADRANKA KOSOR

 Nacionalna
zaklada za
razvoj
civilnoga
društva

Dječja i roditeljska prava

TEMA BROJA

Prava djece u svijetu - većim dijelom samo na papiru

Svako drugo dijete pati zbog nepravde

Od ukupnog broja djece koja rade njih 75 posto uglavnom je zaposleno u poljoprivrednom sektoru. Rukuju otrovnim pesticidima, rade na opasnim strojevima i visokim temperaturama. I to djeca u dobi od 5 do 14 godina.

Piše:

Sunčica Findak

Kada čitate najnovije Izvješće UNICEF-a o stanju dječjih prava diljem svijeta i kršenju tih prava, pitate se je li moguće da se to događa u današnje vrijeme.

Djeca su i dalje žrtve zlostavljanja, eksploatacije, trgovanja. Jedno od dvoje djece u svijetu pati zbog nepravde. Nemaju pristup pitkoj vodi, nemaju krov nad glavom, dovoljno hrane niti svoje mjesto u školi. Dječja su prava u svijetu ukratko zanemarena na mjestima gdje se i inače ne vodi računa o ljudskim pravima.

„Djeca duhovi“

Ako se zna da je Konvencija o pravima djeteta prvi pravno obvezujući međunarodni sporazum o zaštiti

djece, koji su ratificirale 193 zemlje u svijetu, s pravom se pitamo u kojem je to dijelu on obvezujući kad u osnovnom - zaštiti ljudskog dostojanstva - zakazuje. Pogledajmo malo stanje u susjedstvu. Mnogobrojni izvještaji i analize domaćih i međunarodnih organizacija u Bosni i Hercegovini upozoravaju na nezadovoljavajuće stanje kad je u pitanju poštovanje osnovnih prava djece. Prema podacima mnogobrojnih nevladinih organizacija, u BiH u prošloj je godini zabilježen porast maloljetničke delinkvencije, nasilja nad djecom, njihova seksualnog iskorištavanja. Oko 80 posto obitelji nalazi se na rubu egzistencije, a djeci iz tih obitelji ugrožena su osnovna prava, pa čak i pravo na život. Prema podacima na osnovi sistematskih pregleda, sve više djece boluje od anemije i rahitisa. Podaci govore kako 1 do 2 posto djece nije obuhvaćeno osnovnim obrazovanjem. Poseban

158 milijuna djece u dobi do 15 godina ne može pohađati školu jer mora raditi

problem u BiH, na koji upozorava Aleksandar Kukuljac iz nevladine organizacije „Zdravo da ste“, jest to što se ne poštuje ni pravo da dijete od rođenja ima pravo na ime. Zovu ih „djeca duhovi“ jer dijete nije upisano u matičnu knjigu rođenih, dakle, ono kao da ne postoji, pa tako ne može ostvariti ni svoja osnovna prava. Prošle godine, kažu brojevi, sa 6000 broj takve djece smanjen je na 4000.

Bez doma i škole

O tome kako se ne poštuju obveze koje su preuzete ratificiranjem Konvencije o pravima djece oglasio se i Međunarodni katolički ured za djecu sa sjedištem u Ženevi. Uputili su žurni poziv za novi pokret u korist djece. Potpisnici dokumenta naglašavaju kako se djeca često smatraju predmetom javne pomoći ili naslovnici nekima prava koja im se udjeljuju kao milostinja. Dokument podsjeća na užasno stanje većine djece: djece vojnika, djece radnika u teškim i opasnim okolnostima, djece bez škole, dokumenata, doma. Potpisnici potiču međunarodnu zajednicu, medije, moralne i vjerske vlasti, organizacije civilnog društva, sve muškarce i žene dobre volje da provjeravaju preuzete obveze. Kada se ovako barata brojevima i stotinama milijuna djece u svijetu koja su prisiljena na rad, na rad u opasnim uvjetima, tada posebno treba naglasiti neke podatke kako bi se shvatilo koliko je situacija zabrinjavajuća.

Naime, od ukupnog broja djece koja rade njih 75 posto uglavnom je zaposleno u poljoprivrednom sektoru. Rukuju otrovnim pesticidima, rade na opasnim strojevima i visokim temperaturama. I to djeca u dobi od 5 do 14 godina. Podatak koji posebno zgražava jest kako malodobni berači duhana na dan upiju toliko otrova koliko bi upili da popuše dvije i pol kutije cigareta.

Kodeks za mobitele

No da neke države ostvaruju primjerenu brigu za djecu pokazuje Austrija. Ta je država, osim što je upozorila na pretjeranu štetnost korištenja mobitelima za zdravlje djece, donijela i Kodeks za uporabu

mobitela među djecom. Riječ je o nadzoru pristupa sadržajima, klasificiranju komercijalnih sadržaja u skladu s nacionalnim pravilima morala i primjerenosti te borbi protiv ilegalnih sadržaja na mobilnim telefonima. Austrijski kodeks pruža naputak o tome kako postupati s ponudama koje nisu prikladne za djecu. U Velikoj se Britaniji pak lome koplja već nekoliko godina o tome treba li uvesti 224 milijuna funta vrijednu bazu podataka koja bi sadržavala osobne podatke svakog djeteta ili ne. Svrha bi bila da se svakom djetetu može ući u trag dođe li do neželjenog nestanka. Ta baza sadržava ime, dob i adresu 11 milijuna djece u dobi do 18 godina te informacije o njihovim roditeljima i školi koju pohađaju. Ali u dosadašnjim raspravama konzervativci i liberalni demokrati tražili su da se taj sustav povuče. Smatraju kako je opasno da te osjetljive informacije budu dostupne velikom broju ljudi. Moćni i utjecajni roditelji pri tome smatraju kako bi tom bazom podataka njihova privatnost bila ugrožena i traže da se neki detalji s te liste izbrišu te da ostanu dostupni samo ime, spol i datum rođenja djeteta.

Poznate i obične obitelji

Neki u Velikoj Britaniji komentiraju kako postoje već unaprijed različita pravila za „poznate“ i „obične“ obitelji. Nije iznenađujuće, dodaju, što javne osobe traže da se izostave neki njihovi podaci, ali zašto bi vrijedila različita pravila kada su u pitanju djeca? Uglavnom, o velikoj se bazi podataka djece godinama raspravlja, ali očito su za sada glasniji oni koji smatraju da takva baza podataka, tako javna i dostupna velikom broju ljudi, neće omogućiti bolju zaštitu djece. Kršenja dječjih prava danas je u svijetu, složiti ćemo se, više nego poštivanja prava. Nažalost, i brojevi i ponašanje odraslih, ali sve više i ponašanje samih vršnjaka, pokazuju kako ni 29 godina nakon što je donesena konvencija o pravima djece, iako smo imali obvezu, nismo osigurali da djeca ne osjećaju krize koje se javljaju. Trebali smo im zajamčiti sigurnost da proživljavaju svoje djetinjstvo na primjeren i ljudski način. ●

 Više od 18 milijuna djece zajedno sa svojim obiteljima preseljeno je iz vlastitih domova zbog prirodnih katastrofa ili rata.

 Djevojčice u najmanje 29 zemalja izložene su spolnom sakaćenju, dok je jedna od triju djevojčica u zemljama u razvoju udana još kao dijete.

 Malodobni berači duhana na dan upiju otrova kao da popuše dvije i pol kutije cigareta.

KONVENCIJA O DJECI RASTAVLJENIH RODITELJA

Udruga „Dijete - razvod“ pokušava zaštititi djecu Konvencijom o posebnim pravima djece rastavljenih i roditelja u rastavi. Kao predložak za tu konvenciju poslužila je Povelja o pravima djece, koju je predložilo dvoje sudaca obiteljskog suda u Americi.

1. Djeca imaju pravo na to da se ne moraju priklanjati jednomu od roditelja i da ne moraju odlučivati s kojim roditeljem žele živjeti.
2. Djeca imaju pravo biti zaštićena od osvećivanja i ratovanja i ne znati pojedinosti pravne bitke među roditeljima.
3. Djeca imaju pravo da se njima nijedan roditelj ne koristi za prenošenje poruka drugom roditelju.

Kako je u svijetu sve više rastava, tako je i potreba za poštovanjem te Konvencije sve važnija. U udruzi naglašavaju: ponašanje protivno toj Konvenciji smatra se kršenjem dječjih prava.

 51 milijun rođene djece nije registriran, nije zabilježen i kao da ne postoji

 1 milijun djece, dok ovo čitate, u zatvoru je, iako se pouzdano zna da većina njih nije počinila nikakav zločin

Uz 20. obljetnicu Konvencije o pravima djeteta

Zaštita dječjih prava nije među prioritetima

Ustavne odredbe kojima se reguliraju dječja prava trebalo bi osuvremeniti. Ustav bi morao priznati djetinjstvo kao sveobuhvatnost razvojnih i aktivnih potreba djece kao ravnopravnih građana. Načelu dobrobiti djeteta potrebno je dati ustavno jamstvo.

Piše:

Mila Jelavić, dipl.iur., pravobraniteljica za djecu

Dječja prava kao dio ljudskih prava razvijala su se u sklopu međunarodnog prava postupno i vrlo sporo, boreći se s mnogobrojnim predrasudama.

Iako se samo po sebi čini razumljivim da djeca kao ljudska bića imaju jednaka prava kao i odrasli, u povijesti to baš i nije bilo tako. Trebalo je proći dosta vremena i morao je biti donesen velik broj svjetskih i regionalnih konvencija i ugovora o ljudskim pravima da na svjetskoj razini sazrije ideja o potrebi donošenja dokumenta koji će na drukčiji način uspostaviti dječja prava i biti otvoren za pristup svim svjetskim državama radi ujednačavanja zaštite djece na globalnoj razini.

Tretirani usput

Nakon nekih dokumenata kojim su bila uređena dječja prava, kao što su Ženevska deklaracija iz 1924. i Deklaracija UN-a o pravima djeteta iz 1959.

 Nije dovoljno samo usavršavati dokumente, zakone, izrađivati planove i strategije, nužno je ostvarivati ono što ti dokumenti propisuju.

godine, tek je UN-ova Konvencija o pravima djeteta iz 1989. godine na najobuhvatniji način propisala dječja prava i njihovu zaštitu. Dvadeset godina nakon njezina potpisivanja i gotovo jednako toliko godina (18) njezine implementacije u nacionalne propise Republike Hrvatske prigoda je svakako koju treba iskoristiti za podsjećanje na ono što smo učinili i što nismo, a bili smo dužni učiniti.

O važnosti Konvencije dovoljno je reći da se, kad gledamo dječja prava kroz povijest, njihov tretman može podijeliti na dva razdoblja, ono prije nastanka Konvencije i razdoblje nakon njezina potpisivanja. Potpisivanje Konvencije značilo je prekretnicu u odnosu prema djeci i dječjim pravima. Prijašnji pristup i odnos prema dječjim pravima, gledano kroz naše (obiteljsko) zakonodavstvo, gotovo i nije prepoznavao djecu kao posebnu skupinu prema kojoj je trebalo primjenjivati posebne mjere zaštite, nego su djeca tretirana usput ili u paketu s roditeljima. Kad se govorilo, primjerice, o obiteljskom uređenju

odnosa između roditelja i djece, uvijek se polazilo od roditeljskog prava. Roditelji i njihovo pravo uvijek su spominjani na prvome mjestu, primjerice u vezi s čuvanjem, odgojem, brigom o obrazovanju, uzdržavanju i dr. Gotovo nigdje na prvo mjesto nisu stavljeni pravo djeteta i njegove potrebe.

Roditeljsko pravo ili skrb

Tako se u dijelu Zakona o braku i porodičnim odnosima (1978.), koji uređuje odnose roditelja i djece (Treći dio), govori ponajprije o roditeljskom pravu - čl. 67.: „Roditeljsko pravo sačinjavaju prava i dužnosti roditelja...“; čl. 69.: „Roditelji imaju pravo i dužnost čuvati svoju malodobnu djecu te se brinuti o njihovom životu i zdravlju“ ili čl. 71.: „Roditelji imaju pravo i dužnost brinuti se o obrazovanju svoje maloljetne djece“ i tako redom.

Nijedna odredba navedenog Zakona ne počinje, primjerice, formulacijom “Dijete ima pravo...” i gotovo se može reći da nijedna ne prepoznaje dječ-

 Nužno je spustiti se u stvarni život, među djecu, oslušivati njihove potrebe i razmišljanja, vidjeti kako se može postići da lijepe riječi iz zakona zažive u praksi.

ja prava kao specifičnost.

Pod utjecajem starijih međunarodnih ugovora, ali i nacionalnog zakonodavstva, djeca su i u Ustavu RH (1990.) tretirana kao pasivni primatelji pomoći i zaštite. Ni Ustav im nije omogućio da budu u aktivnom položaju i nisu istaknuta kao posebna skupina građana. U ostvarenju svojih prava gotovo su uvijek ovisna o odraslima.

Nasuprot tomu, novo obiteljsko zakonodavstvo, pod utjecajem Konvencije, na sasvim drukčiji način pristupa uređenju obiteljskopravnog odnosa roditelja i djeteta. Odnosi roditelja i djece uspostavljeni su na način da su na prvo mjesto stavljena djetetova prava i dužnosti, a tek iza dječjih prava navodi se roditeljska skrb.

Roditeljsko pravo, na način kako ga je prijašnje zakonodavstvo poznavalo i reguliralo, zapravo se više i ne spominje. Roditeljsko pravo zamijenjeno je roditeljskom skrbi, koju čine odgovornosti, dužnosti i prava roditelja radi zaštite dobrobiti djeteta.

ta, kako je navedeno u čl. 91. Obiteljskog zakona (2003.). Prema istom članku roditelj se ne može odreći roditeljske skrbi, a ona se može ograničiti ili oduzeti samo odlukom mjerodavnih tijela iz razloga i na način kako propisuje Obiteljski zakon.

Načelo dobrobiti djeteta

Konvencija o pravima djeteta uspostavila je i nove pravne standarde, kao što su „dobrobit djeteta“ te „najbolji interes djeteta“, koji se moraju implementirati u nacionalne propise potpisnica toga dokumenta. U oživotvorenju tih odredaba to znači da su članice Konvencije dužne u svim akcijama koje se odnose na djecu, bez obzira na to tko ih poduzima, dati prednost najboljem interesu djeteta. S punim se pravom može reći da Konvenciji o pravima djeteta pripadaju najveće zasluge za stvaranje sustava dječjih prava kao vrste ljudskih prava.

Stoga držim da bi i ustavne odredbe kojima se reguliraju dječja prava trebalo osuvremeniti i u njih ugraditi konvencijska načela. Ustav kao temeljni pravni dokument morao bi priznati djetinjstvo kao sveobuhvatnost razvojnih i aktivnih potreba djece kao ravnopravnih građana. Također smatram kako je načelu dobrobiti djeteta potrebno dati ustavno jamstvo te izriječkom priznati prava djece u Republici Hrvatskoj i njihovu ustavnu zaštitu.

Konvencijom o pravima djeteta djeca su dobila znatno važniju ulogu u društvu, postala su subjekti i nositelji prava. Na takav način potrebno je stvarati preduvjete i za njihovo aktivno djelovanje i jačanje položaja u društvu te ostvarivanje uvjeta za njihovu zaštitu. U Republici Hrvatskoj na normativnom smo planu, tj. u implementaciji Konvencije o pravima djeteta u nacionalne propise, učinili mnogo. Gotovo svi naši zakoni i akti slijede Konvenciju. No ako se osvrnemo na to što smo do sada stvarno učinili u životu djece, mnogi će priznati da imamo puno ostvarenih zadaća, ali još više neispunjenih obećanja.

Daleko od cilja

Moramo iskreno priznati da smo još daleko od željenoga cilja. Iako je u cijelom društvu napredovala svijest o potrebi zaštite prava i interesa djece i iako su naši zakoni uglavnom usklađeni s Konvencijom, stječe se dojam da u njihovoj provedbi zaštita dječjih prava nije među prioritetima.

Gotovo svaki put kad nas ekscesni slučajevi podsjetite da premalo ulažemo u brigu za djecu i u preventivne programe slušamo opravdanja kako nema dovoljno novca. Programi štednje najprije se lome na dječjim leđima, njima namijenjene proračunske stavke režu se s lakoćom, a i ostale antirecesijske

 Djeca su i dalje prečesto žrtve nasilja ili zanemarivanja u obitelji, češće ih se osuđuje zbog neprimjerenog ponašanja nego što im se pokušava pomoći.

mjere uvijek najteže pogađaju djecu.

Preostaje još mnogo posla, truda i zauzimanja kako bismo onu revoluciju, učinjenu u nekim dokumentima upravo zahvaljujući Konvenciji o pravima djeteta, koja djetetu omogućuje ulogu subjekta, pretočili u stvarnost. Stoga se valja stalno podsjećati na to što su naše obveze i odgovornosti prema djeци, kako osiguravamo i ujednačavamo životne šanse i mogućnosti za svu djecu koje im i Ustav garantira, bez obzira na njihovo podrijetlo, imovinsko stanje, vjeroispovijed i dr.

Nužno je također puno toga napraviti da novi standardi kao što su dobrobit i najbolji interes djeteta budu oživotvoreni u konkretnim slučajevima, da dobiju više konkretnog sadržaja koji se može ilustrirati u što većem broju životnih primjera. Do tada ne možemo biti zadovoljni. ●

ODRASLI PRIGOVARAJU

Novo uređenje pretpostavlja sasvim drukčiji odnos dijete-roditelj i svakako primjereniji pristup djeci. Zbog toga mnogi odrasli prigovaraju smatrajući da je takav način reguliranja i promoviranja dječjih prava doveo do toga da se više ne zna tko koga odgaja, tko komu treba biti autoritet, tko komu određuje pravila i sl. No ovdje bi se prije svega moglo govoriti o nerazumijevanju biti dječjih prava i neprihvaćanju specifičnosti vezanih za njihovu zaštitu.

VRIJEDNOST KONVENCIJE

Važno je isticati Konvenciju o pravima djeteta kao dokument koji je prvi put u povijesti cjelovito obuhvatio sva dječja prava. Tako postavljen okvir predstavlja osnovu za djelovanje na nacionalnoj razini svih država članica Konvencije te ih ujedno i obvezuje na usklađivanje s tim općim dokumentom. Njezina se vrijednost posebice ogleda u tome što je različite životne situacije u kojima se nalaze djeca od rođenja do punoljetnosti uspostavila kao njihova prava i obvezala države članice da osiguraju njihovo ostvarenje.

DAN DJETETA

Obilježavanje 20. studenoga, Međunarodnoga dana djeteta, poziv je svima nama da preispitamo u kolikoj smo mjeri odgovorili na potrebe djece u obitelji, lokalnoj zajednici i društvu. Jesmo li doista učinili sve što smo mogli kako bi se ostvarila prava djece da imaju jednake šanse za razvoj i ostvarenje svojih potencijala?

Građanski aktivizam u zaštiti djece od zlostavljanja i zanemarivanja

Vrijeme velikog pomaka

Prve naznake pristupa proučavanju zlostavljanja i zanemarivanja djece u nas se pojavljuju u 90-im godinama. „Tamni broj“ povećan je tijekom ratnih godina zbog toga što je problem zlostavljanja i zanemarivanja tada bio manje uočljiv.

Piše:

Hana Hrpka, prof. psihologije
i Jelena Tomić, dipl. soc. radnik, Udruga
Hrabri telefon, Zagreb

Društvena svijest i briga za prava djeteta pokrenuta je 30-ih i 40-ih godina prošlog stoljeća, primarno zbog potrebe za zbrinjavanjem siročadi i neželjene djece.

Prikaz slučajeva „sindroma pretučenog djeteta“ Kempea i suradnika (1962., prema Wekerle i Wolfe, 1996.), koji su opisali zlostavljanje djece kao nanošenje ozbiljnih ozljeda maloj djeci od strane roditelja ili skrbnika, vodio je u smjeru sastavljanja modela zakona o zlostavljanju djece, koji je u Americi uspostavljen već ranih 70-ih godina.

Stav o problemu

Od druge polovice 70-ih godina česta je pojava da stručnjaci u medijima govore o zlostavljanju djece kao iznimno devijantnom i štetnom djelu. Cilj im je bio informiranje javnosti, promjena društvene svijesti i stava o problemu zlostavljanja djece te prihvaćanje odgovornosti zajednice u tome da se

Podaci o broju zlostavljane djece predstavljaju tzv. tamni broj jer je broj slučajeva zlostavljanja koji se navodi u statistikama samo vrh ledenog brijega.

ZLOSTAVLJANJE JE U PORASTU

25%

djevojaka doživjelo je do svoje 14. godine neki od oblika seksualnog zlostavljanja

zaštiti dijete žrtva jer ono nije sposobno samo sebe zaštititi.

Deklaracija o pravima djeteta, koju je prihvatila Opća skupština UN-a, donesena je 1959. godine, a u njoj se navode temeljna prava i slobode koje mora imati svako dijete. Među odredbama ističe se pravo da svako dijete bude zaštićeno od svih oblika zanemarivanja (tjelesnog, emocionalnog, obrazovnog...), okrutnosti i iskorištavanja. Godina 1959. proglašena je Međunarodnom godinom djeteta, a dvadeset godina poslije razdoblje od 1979. do 1989. godine naziva se Desetljećem djeteta. Njegov je završetak 1989. obilježen Konvencijom o pravima djeteta, u kojoj se za dijete predviđa znatno više prava i zaštite nego u bilo kojem dotadašnjem dokumentu.

Ugroženi u obitelji

U Hrvatskoj se prve naznake pristupa proučavanju zlostavljanja i zanemarivanja djece pojavljuju u 90-im godinama. Istraživanje o činiteljima rizika zlostavljanja i zanemarivanja provedeno je u Hrvatskoj u sklopu projekta Psihosocijalni činitelji

zlostavljanja i zanemarivanja djece u obitelji u razdoblju 1991.- 1993. (Ajduković i Pečnik, 1994.). Zaključeno je kako velik broj činitelja pridonosi pojavi zlostavljanja i zanemarivanja (osobine roditelja i svojstva socio-okolinskog okruženja koji se odnose na probleme s djetetom i sa sobom, nesretnost, probleme s obitelji, stres, rigidnost, probleme s drugima, agresivne interakcije u obitelji, socio-ekonomski status i dob roditelja).

Razdoblje sredine 90-ih u odnosu na sam početak okarakterizirano je padom broja roditelja počinitelja zlostavljanja djece te broja djece koja su u tretmanu socijalne skrbi zbog ugroženog razvoja u obitelji. Opravdano se može pretpostaviti da je tijekom ratnih godina došlo do povećanja „tamnog broja“ zbog toga što je, s obzirom na sva ratna stradanja djece, problem zlostavljanja i zanemarivanja bio manje uočljiv nego prije, a i mogućnosti preventivnoga i tretmanskoga djelovanja bile su manje.

Šamari i batine

Početak 2000. godine provedeno je i prvo istraživanje incidencije zlostavljanja. To istraživanje pokazuje da su statistike koje se odnose na prevalenciju i incidenciju zlostavljanja djece vrlo slične svjetskim.

U anonimnom istraživanju koje je proveo „Hrabri telefon“ na odrasloj populaciji nađeno je da je 25% djevojaka do svoje 14. godine doživjelo neki od oblika seksualnog zlostavljanja (što uključuje masturbaciju pred djetetom, izlaganje djeteta pornografskom materijalu, diranje po intimnim dijelovima tijela, prisiljavanje djeteta da dira odraslog, prisiljavanje na oralni, analni ili genitalni spolni odnos), a to vrijedi i za 16% mladića. Više od 50% ispitanika dobivalo je povremeno pljuske i udarce u djetinjstvu, dok je oko 20% ispitanika često dobivalo batine. Teže tjelesne ozljede zbog osobito intenzivnog tjelesnog zlostavljanja doživjelo je 7% ispitanika. U istom istraživanju pronađeno je da je 30% mladih u djetinjstvu doživjelo i neki od oblika emocionalnog zlostavljanja. Nakon tog istraživanja dolazi do edukativnih kampanja i podizanja javne svijesti o tom problemu.

U izvješću Vijeća za djecu Državnog zavoda za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži RH (Bilić i Zloković, 2004.) navodi se kako je u proteklih deset godina u Republici Hrvatskoj broj otkrivenih slučajeva zanemarivanja i zlostavljanja u porastu više od 90%. Pri tome treba imati na umu da podaci o broju zlostavljane djece predstavljaju tzv. tamni broj jer je broj slučajeva zlostavljanja koji se navodi u statistikama samo vrh ledenog brijega.

„Koor-
dinacija
udruga
za djecu u Repu-
blici Hrvatskoj“
osnovana je u
rujnu 2004. na
poticaj odredaba
Konvencije UN-a
o pravima djece
i Nacionalnog
programa djelo-
vanja za djecu u
Hrvatskoj.

Broj pri-
javljenih
sluča-
jeva zlostavljanja
i zanemarivanja
djece u Hrvatskoj
u razdoblju od
1991. do 2000.
godine povećao
se gotovo devet
puta.

RASTE JAVNA SVIJEST

18.690

**poziva zabilježeno je
na savjetodavnoj lini-
ji „Hrabrog telefona“
u 12 godina**

16%

**mladića doživjelo je
do svoje 14. godine
neki od oblika seksu-
alnog zlostavljanja**

Javnost je osjetljivija

Tijekom povijesti broj prijavljenih slučajeva mijenja se i sve je veći. Razlog nije samo povećan broj zlostavljanja djece nego i viša javna svijest o problemu zlostavljanja i zanemarivanja djece. Posljednjih godina ta je svijest sve viša, javnost je sve osjetljivija, pa je broj otkrivenih slučajeva znatno veći. To potvrđuje i podatak da je broj prijavljenih slučajeva zlostavljanja i zanemarivanja djece u Hrvatskoj porastao 8,8 puta u razdoblju od 1991. do 2000. (1991. prijavljeno je 187 slučajeva kaznenih djela usmjerenih protiv djece i maloljetnika, a 2000. čak 1598) (Bujisić, 2005.).

U razdoblju od 2001.-2006. praćeno je kretanje broja prijavljenih osoba za kazneno djelo zapuštanja i zlostavljanja djeteta ili maloljetne osobe po godinama promatranog razdoblja. U cijelome promatranom razdoblju prijavljene su 4.202 osobe. U 2006. prijavljeno je 930 osoba, što je gotovo dvostruko više nego na početku promatranog razdoblja, kada su 492 osobe prijavljene za zapuštanje i zlostavljanje djeteta ili maloljetne osobe. Povećan broj prijavljenih osoba iz godine u godinu pokazuje da tijela otkrivanja i progona posvećuju veću pozornost tomu kaznenom djelu (Državni zavod za statistiku).

Stručni aktivisti

Danas postoje mnoge nevladine organizacije koje posjeduju stručnost i aktivističku snagu te se u svojim projektima i programima bave zaštitom djece. Prednjače one koje pružaju socijalne usluge pa se tako provode programi koji uključuju savjetodavne linije za djecu, pružanje pomoći siromašnijim članovima društva te djeci s teškoćama u razvoju, sudjelovanje u izvaninstitucionalnom obrazovanju, provođenje preventivnih i edukativnih radionica koje se bave temama poput dječjih prava, nenasilnog rješavanja sukoba, prevencije zlostavljanja djece i nasilja među vršnjacima.

Provođe se znanstvena istraživanja, organiziraju mnogobrojne humanitarne akcije te akcije podizanja javne svijesti o nasilju nad djecom, o dječjim pravima i sl. Mediji također sve više prepoznaju teme poput prava djece i nasilja nad djecom te pozivaju eminentne stručnjake i predstavnike civilnog društva u gostovanja u svoje emisije i tiskane medije.

Među organizacijama civilnog društva koje se već godinama bave zaštitom dječjih prava i prevencijom zlostavljanja i zanemarivanja djece jest i „Hrabri telefon“, telefon za zlostavljanu i zanemarenu djecu.

Hrabri pozivi

Savjetodavna linija „Hrabrog telefona“ u ovih

je 12 godina primila 18.690 poziva. Pozivatelji su najčešće odrasle žene (53%, najčešće majke, susjede, bake, nastavnice), zatim djeca (30%, najčešće same žrtve, zatim njihovi prijatelji vršnjaci) te odrasli muškarci (18%, najčešće očevi, djedovi, susjedi). Razlozi pozivanja linije jesu fizičko zlostavljanje djeteta (26%), emocionalno zlostavljanje (26%), zatim seksualno zlostavljanje (12%), vršnjačko nasilje (10%), zanemarivanje (9%), svjedočenje nasilju u obitelji (6%). „Hrabri telefon“, osim savjetodavne pomoći, nudi mogućnost anonimne obavijesti o sumnji na zlostavljanje mjerodavnim službama (centru za socijalnu skrb, policiji, školi i dr., ovisno o svakome pojedinom slučaju).

U posljednjih 15 godina dogodio se velik pomak – donesen je Zakon o pravobranitelju za djecu 2003. godine, kada je i osnovan Ured pravobranitelja za djecu. Samim time djeca su prepoznata kao posebna društvena skupina koja ima pravo na osobitu zaštitu u društvu.

Donesen je i Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, zatim Protokol o postupanju u slučajevima nasilja u obitelji, Protokol o postupanju u slučajevima nasilja među vršnjacima te niz nacionalnih planova za unapređenje položaja djeteta i obitelji u društvu. Također, kao što je već i rečeno, otvorena je Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba, jedina ustanova za tretman zlostavljane djece u ovom dijelu Europe.

Sustav se mijenja

U svjetlu gore navedenih podataka o uspjesima i učinjenome možemo govoriti o ključnom doprinosu civilnoga društva u području aktiviranja razgovora, ali i djelovanja na području zaštite prava djeteta. Naime, istaknuti stručnjaci koji su angažirani u organizacijama civilnoga društva podijelili su svoja stručna znanja, preporuke i vizije društva koje bi se brinulo za djecu s javnim tijelima koja imaju moć odlučivanja i potaknuli promjene sustava. Na sreću, sustav u Hrvatskoj mijenja se nabolje, aktivizam organizacija civilnoga društva ne jenjava, a ono što je najvažnije, odgovornost svakoga građanina u zaštiti djece postaje aktualnom temom.

Velik prostor za pomak, osim u građanskoj odgovornosti, nazire se i u percepciji same djece kao ranjive društvene skupine, ali i skupine koja ima stanovitu moć i koja je relevantan partner u planiranju i provedbi pozitivnih društvenih promjena na području cjelokupnog života djeteta. Korak dalje jest aktivno uključivanje, participacija djece u donošenju odluka o njima samima. ●

Slučajevi s „Hrabrog telefona“

Reže se nožem jer je ismijavaju

PROBLEM: Djevojka (17 godina) navodi da pripada pokretu mladih EMO. Navodi da zbog toga nije prihvaćena u školi. Učenici iz razreda ismijavaju je te osjeća da joj profesori nisu naklonjeni. Navodi da ima dobar odnos s roditeljima, posebno s tatom, s kojim ide na koncerte. Jako je tužna zbog ponašanja djece iz razreda jer osim susjede nema drugih prijatelja. Katkad se i reže nožem po ruci da bi se lakše osjećala dok provodi vrijeme u školi.

SAVJET: Volonterka joj je savjetovala da se obrati roditeljima za pomoć te joj je objasnila da joj je zbog samoranjavanja potrebna pomoć stručnjaka za mentalno zdravlje. Također joj je savjetovala da uputi roditelje u to o čemu su razgovarale na savjetodavnoj liniji te da se zajedno sa roditeljima uputi kod psihologa. U razgovoru je volonterka obratila i pozornost na to da djevojka nema prijatelja. Preporučila joj je pohađanje nekih tečajeva i nalaženje nekih hobija gdje bi mogla upoznati osobe koje imaju slične interese kao i ona.

Djed zabrinut za unuke

PROBLEM: Djed zove zabrinut za svoje dvoje unuka (4 i 6 godina). Njihovi se roditelji stalno svađaju pred njima i nikako ne mogu naći zajednički način odgoja djece (jedan je roditelj popustljiv, drugi sve brani). Često se te svađe događaju kasno navečer te djeca zbog buke ne mogu spavati. Nekoliko se puta dogodilo da zbog toga kasne u školu. Djed navodi da mu je stariji unuk rekao da i inače teško spava jer misli da se roditelji svađaju zbog njega i njegova ponašanja.

SAVJET: Volonterka je pohvalila djeda jer je se brine za unuke, preporučila mu je da razgovara sa sinom i snahom te im izrazi zabrinutost, posebno da im naglasi položaj njihove djece i osjećaje koji se javljaju dok se oni svađaju te njihovu odgovornost kao roditelja. Također mu je ostavila mogućnost nazivanja savjetodavne linije ako se situacija u obitelji ne promijeni te bude potrebno poduzimanje drugih koraka, poput obavještanja mjerodavnih služba.

Alkoholičar zlostavljač

PROBLEM: Majka maloljetne curice (12 godina) zove zabrinuta jer je njezin suprug alkoholičar. Navodi da suprug ima problema sa alkoholom već nekoliko godina, a posebno u posljednje dvije godine, nakon što je dobio otkaz na poslu, također zbog problema s alkoholom. U međuvremenu nije pronašao drugi posao te svoje dane provodi u kući ili u obližnjem kafiću. U posljednje vrijeme, navodi, pod utjecajem alkohola fizički zlostavlja i nju i kćer. Zlostavljanje se događa popodne, kad se suprug vraća iz kafića pod utjecajem alkohola. Tada je vrlo agresivan i svaka sitnica uzrokuje napade bijesa i udarce. Katkad napada nju, a katkad kćer, koja se pokušava skriti u svojoj sobi.

SAVJET: Volonterka je saslušala gospođu, uputila je u prava djeteta i štetnost fizičkog zlostavljanja te je pokušala ohrabriti da što prije potraži pomoć mjerodavnih služba. Gospođu je pokušala osvijestiti da je samostalna, financijski neovisna osoba koja ima odgovornost zaštititi svoje dijete. Uputila ju je na centar za socijalnu skrb prema mjestu prebivališta. Također joj je dala brojeve telefona nevladine organizacije B.A.B.E. te Autonomne ženske kuće.

Napuštanje djece i posvojiteljstvo kroz povijest

Stoljeća suza u potrazi za obitelji

Veliki broj siročadi nakon Prvoga svjetskog rata izravno je utjecao da čin posvojenja postane velikodušno i humano djelo kojemu je cilj djetetu pružiti obitelj. Do tada nije bilo tako.

Piše:
Zorica Branković

Posvojiti dijete vrlo je plemenit i human čin. No posvojenje je u današnjem shvaćanju prvotni zamah doživjelo tek nakon 1851. godine u SAD-u. U Engleskoj se počelo razvijati nakon Prvoga svjetskog rata, dok je do 1923. posvojenje u Francuskoj imalo izrazito utilitarni karakter.

U želji da osigura političkog nasljednika jer nije imao djece s Jozefinom, Napoleon je 1804. u Građanski zakon unio odredbu o posvojenju u egoističnoj formi „dati dijete roditeljima koji nemaju potomstva“. Posvojitelji su morali imati 50 godina i mogli su posvojiti samo punoljetno dijete. Ta neprirodna formula nije imala mnogo uspjeha. Tek je velik broj siročadi nakon Prvoga svjetskog rata korjenito promijenio napoleonsko posvojenje i pretvorio ga u velikodušno i humano djelo kojemu je cilj djetetu pružiti obitelj.

Oko 50 posto neudanih majki koje su boravile u domovima za majke i majčinskim centrima na kraju ipak napušta svoju djecu.

FRANCUSKE STATISTIKE OD 1973. DO 1978.

Kolijevke pred crkvama

Da bi se olakšao prihvata napuštene djece, već od 4. stoljeća na ulazima u crkve postavljale su se kolijevke. Crkva je pooštrila stav prema nezakonitim trudnoćama i počela je poticati predavanje neželjene djece. Pojam nezakonitog djeteta pojavio se pod utjecajem moralnih represija, pa je u slučaju nezakonite trudnoće napuštanje djeteta postalo jedina zakonita mogućnost odvajanja od njega. Poslije su takva djeca u Francuskoj odvajana od zakonite djece i prebacivana u Pariz u „Dom za dojenčad“. Ondje je sv. Vincent de Paul doznao za njihovu sudbinu te 1638. osnovao zakladu „Nadena djeca“. Njegova je borba urodila i kraljevskom uredbom koja njegovu zakladu pridružuje općoj bolnici pod nazivom „Bolnica za nadenu djecu“. Nakon toga rodila se ideja o predavanju djece i organiziranom prihvatu.

Carskim dekretom iz 1811. godine Napoleon je

institucijama nametnuo praksu „tornjića“, koji su nastali oko 1717. godine, pa je u svakom sirotištu za prihvatač djece postojao tornjić namijenjen odlaganju neželjenog potomstva. Nađena i napuštena djeca stajala su u potpunosti na raspolaganju državi pa su ministarstvo vojske i mornarica na njih mogli polagati pravo. Tornjići su osiguravali anonimno razdvajanje i štitali djetetov život te su u početku imali za cilj smanjenje broja djece ostavljene na javnim mjestima. U Milanu su se pojavili već 1787. godine, no u Francuskoj su se proširili gotovo tisuću godina poslije.

Tornjići za tajno odvajanje

Tornjići su obilježili prekretnicu u povijesti zakona o napuštenoj djeci, utvrdivši pravo na tajnost. Organiziranje prihvata djece više nije bilo samo očitovanje milosrđa, nego se time omogućivalo tajno odvajanje od neželjene djece. Anonimnost poroda i nepovratno napuštanje djeteta omogućili su roditeljima da i službeno uđu u sjenu. Posljedice nametanja tornjića bile su trenutačne - broj od 63.000 napuštene djece iz 1801. popeo se na 84.559 u 1815. te na čak 127.507 u 1833. godini.

Protivnici tog sustava već su 1848. predlagali da se tornjići zamijene „otvorenim uredima“, čiji je cilj bio da se pružanjem novčane potpore majke potaknu da zadrže djecu. U to doba počinje nametanje osjećaja krivnje, pa je ubrzo ne voljeti vlastito dijete postalo neobjašnjiv zločin. Prihvatač djece uz pomoć tornjića smanjio se, a u zavodu za napuštenu i nezbrinutu djecu pojavila se nova kategorija - djeca povjerena na privremeno zbrinjavanje. Dijete nije moglo biti primljeno bez rodnog lista, s kojim se dijete čiji je identitet poznat poslije moglo i preuzeti iz prihvatilišta. Trajno napuštanje više nije bilo moguće.

Ukidanje tornjića

Tada započinje prepirka duga pola stoljeća - za tajno napuštanje ili protiv njega. Jedna je struja smatrala da će obveza predočavanja rodnog lista rezultirati većim brojem čedomorstava ili pobačaja i zahtijevala je da se sačuva anonimnost napuštanja pri prijmu u otvorenom uredu.

Strah od porasta broja čedomorstava i pobačaja postao je središnji problem rasprava, pa je 1866. u Francuskoj omogućen prihvatač djece u otvorenom uredu bez obveze predočavanja rodnog lista i uz zajamčenu tajnost. U godinama koje slijede pojednostavljeni prihvatač ponovno je doveo do porasta broja napuštene djece. Carsku uredbu iz 1811. zamijenio je zakon iz 1904. godine, koji je sve promijenio. Tornjići su ukinuti i utemeljena je posebna služba za nezbrinutu djecu. Tim je zakonom služba za

1880.

godina prijelomna je jer je nakon nje u Francuskoj porastao broj pobačaja. Pojavile su se nove metode koje su znatno manje

1940.

godine broj pobačaja iznosio je 15 do 20 posto svih trudnoća, takav prekid trudnoće postao je učinkovito sredstvo za ograničavanje broja rođene djece

Do kraja srednjeg

vijeka granica između napuštanja djeteta, ostavljanja na javnim mjestima i čedomorstva bila je u tolikoj mjeri nejasna da razlike gotovo i nije bilo.

Kada je uvedeno

kažnjavanje čedomorstva i ostavljanja djece na javnim mjestima, ti su se činovi postupno počeli razlikovati od napuštanja.

nezbrinutu djecu odvojena od sirotišta i dobila je strukturu koja postoji i danas.

Uredi za prihvatač bili su otvoreni danju i noću i ženama su pružali mogućnost da u tajnosti ostave dijete ne otkrivajući identitet, uz uvjet da dijete nije starije od godinu dana. Napuštanje bi postalo definitivno nakon isteka roka od mjesec dana.

Prva posvojenja

Od tada je broj napuštene djece padao, zbrinuta su postajala sve brojnija, a pojavila se i nova kategorija u kojoj je broj djece stalno rastao - djeca na privremenom zbrinjavanju. Veliki gubici u Prvome svjetskom ratu još su više naglasili brigu za porastom stanovništva i u tom je kontekstu djeci iz Zavoda za napuštenu i nezbrinutu djecu ponudeno posvojenje.

Nova je praksa ozakonjena tek 1923. godine, od kada se dopušta posvojenje malodobnog djeteta. Tako tek između dvaju svjetskih ratova počinje smještanje djece u obitelji radi posvojenja, no u vrlo malom broju od 50-ak na godinu. Odredbom obiteljskog zakona iz 1939. ublaženi su uvjeti za posvojenje. Sud je prvi put dobio mogućnost izricanja definitivnog raskida s biološkom obitelji. Utemeljen je oblik posvojenja koji posvojeno dijete gotovo izjednačuje sa zakonskim djetetom.

Od tada je broj posvojenja počeo rasti - početni broj od oko 100 na godinu ubrzo se popeo na 2.000 do 3.000 na godinu.

Roditelji kandidati

Zakon iz 1943. precizirao je da u Francuskoj mogu biti posvojeni samo štićenici u kojih vraćanje biološkim roditeljima ne dolazi u obzir. Zakon koji se izjašnjava za nepovratni raskid s biološkim roditeljima izglasao je 1965. Jedina osjetljiva točka odnosila se na definiranje uvjeta ranog napuštanja i roka za razmišljanje. Roditelji posvojitelji držali su da je najvažnije ženama koje imaju psihološke, socijalne i ekonomske teškoće ostaviti vrijeme za promišljanje i donošenje odluke. Predložili su rok od tri mjeseca kako bi se istodobno poštovala te žene i poticalo rano posvojenje. Tek je 1966. donesen Zakon o potpunom posvojenju, koji je napravio veliku prekretnicu u povijesti napuštene djece - pravo na nov obiteljski život.

Nakon 1966. broj roditelja posvojitelja bio je u stalnom porastu i gotovo je nadmašio broj djece za posvojenje u Francuskoj. Službe su se tada morale početi baviti odabirom onih koji su najbolje odgovarali postojećoj djeci. Broj roditelja sa zahtjevom za posvojenje postao je toliko velik da se pojavljuje pojam roditelja kandidata.

Kontracepcijska revolucija

Četiri su događaja nakon 1970. utjecala na promjenu mentaliteta i rezultirala novim stavom prema neonatalnom napuštanju - kontracepcijska revolucija, zakonska regulacija pobačaja, otkriće modernih tehnika začeća i zamah koji posvojenje dobiva u drugim zemljama.

Kontracepcija je dovela do toga da žene više nisu tako lako ostajale trudne i odlučivale su se na dijete u trenutku kad su ga željele. Pobačaji više nisu mogli ostati ilegalni, a 1975. donesen je Zakon o dragovoljnom prekidu trudnoće. Od tada pa do 2000. godine u Francuskoj se izvodilo oko 250.000 pobačaja na godinu, a podaci su govorili kako čak 70 od 100 žena, bilo udanih bilo neudanih, jedanput u životu napravi pobačaj.

Kontracepcija je postala toliko učinkovita da je Francuska u to vrijeme imala najniži stupanj rasta stanovništva u cijeloj Europi. Podizanje nataliteta pojavljuje se kao prijevika potreba, pa su liječnici rehabilitirali „djevojke majke“ potičući izvanbračno začeće. Da bi se povećao broj stanovnika, još početkom 20. stoljeća prestaju represije i prijezir koji se tijekom prijašnjih stoljeća gajio prema „djevojkama majkama“. Počinje se voditi politika za potporu majčinstvu. One dobivaju roditeljni dopust, novčanu pomoć te se otvaraju domovi i centri za majke. Tako se „djevojka majka“, obezvrjeđivana potkraj 19. stoljeća, pod utjecajem liječnika tijekom godina preobrazila u „neudanu majku“, priznatu u svojem izvanbračnom majčinstvu, preteći današnje samohrane obitelji. Početkom prošlog stoljeća većina tih žena dobila je status u društvu, dok je, za razliku od njih, jedan mali dio - žene koje zovu napustiteljica - i dan danas ostao u sjeni. ●

(Podaci o francuskom modelu u ovom tekstu preuzeti su iz knjige Catherine Bonnet „Gesta ljubavi“.)

TORNJIĆI ZA KONAČAN RASTANAK

Tornjić je drveni cilindar u čijoj je stijenki s jedne strane probijen otvor. Mogao se okretati oko svoje osi u udubini zida u sirotištu. Kada je neka žena željela ostaviti dijete, morala je zazvoniti, cilindar bi se tada okrenuo za 180 stupnjeva i otvor bi se našao pred njom. Majka bi tada u njega spustila neželjeno dijete, cilindar bi se ponovno okrenuo za 180 stupnjeva i njihov bi rastanak bio konačan.

BROD ZA POBAČAJE

Nizozemsku udrugu „Žene na valovima“ (WoW), koja sa svojim „brodom za pobačaje“ obilazi zemlje gdje je pobačaj zabranjen, prije deset godina osnovala je liječnica Rebecca Comperts. Brod ulazi u luku kako bi se žene koje žele prekinuti trudnoću dogovorile za termin, a zatim isplovljava i usidri se 12 milja od obale, u međunarodnim vodama, gdje na njemu vrijede nizozemski zakoni.

Slava i zgražanje

Brod je svojim akcijama u državama Trećeg svijeta, ali i u europskim zemljama s restriktivnim zakonima o pobačaju, poput Irske, Malte, Poljske, Portugala i Španjolske, stekao svjetsku slavu, ali ujedno izazivao i zgražanje. Tako su u Poljskoj brod gađali jajima, dok su pristajanje u Portugalu 2004. spriječili ratni brodovi. U Argentini su ga nazvali „brodom smrti“.

Potpuno pogrešno, jer se na brodu za pobačaje nikada nisu obavljali klasični pobačaji.

Pilula

Naime, strategija je udruge upoznati žene s postojanjem pilule za pobačaj, pa su na brodu liječnici ženama koje su trudne najviše devet tjedana mogli propisati pilule „Mifepristona“ i „Misoprostola“ kako bi trudnoću, bez posebnog medicinskog zahvata, mogle prekinuti same.

Ne isplovljava

Kako je nizozemska koalicijska vlada donijela odluku da se pobačaj s pomoću pilule može obavljati isključivo u specijaliziranim klinikama, što ne uključuje i brod „Žena na valovima“, udruga će se protiv toga boriti sudskim putem. Do okončanja te borbe brod za pobačaje neće isplovljavati.

GODINE NAPUŠTANJA I POSVOJENJA DJECE

- * Od 4. stoljeća na ulazima u crkve postavljale su se kolijevke da bi se olakšao prihvat napuštene djece.
- * 1638. u Parizu je osnovana zaklada „Nađena djeca“ te se rađa ideja o predavanju djece i organiziranom prihvatu.
- * 1804. u Građanski je zakon Napoleon unio odredbu o posvojenju - posvojitelji su morali imati 50 godina i mogli su posvojiti samo punoljetno dijete.
- * 1811. Napoleon je nametnuo praksu „tornjića“, u koje se odlagala neželjena djeca.
- * 1851. u SAD-u posvojiteljstvo doživljava zamah u obliku kakav poznajemo i danas.
- * 1866. omogućen je prihvat djece u otvorenom uredu bez obveze predočenja rodnog lista i uz zajamčenu tajnost.
- * Početkom 20. stoljeća prestaju represije i prijezir

koji se tijekom prethodnih stoljeća gajio prema „djevojkama majkama“. Počinje se voditi politika potpore majčinstvu.

- * 1904. u Francuskoj su ukinuti tornjići i utemeljena je posebna služba za nezbrinutu djecu.
- * Nakon Prvog svjetskog rata posvojiteljstvo se počelo razvijati i u Engleskoj.
- * 1923. u Francuskoj se dopušta posvojenje malodobnog djeteta.
- * 1939. ublaženi su uvjeti za posvojenje. Sud je prvi put dobio mogućnost izricanja definitivnog raskida s biološkom obitelji.
- * 1966. donesen je Zakon o potpunom posvojenju u Francuskoj.
- * 1975. donesen je Zakon o dobrovoljnom prekidu trudnoće.

Koći li sustav praksu posvajanja i udomljavanja u Hrvatskoj?

U Hrvatskoj lakše do jackpota nego do posvojenja djeteta

Dovoljno je vidjeti razliku između broja osoba koje u Hrvatskoj žele posvojiti djecu (3.886) i broja djece koja su ovoga trenutka u nekom od državnih domova za djecu (1.550), pa da se zaključi kako je lakše dobiti jack-pot na lotu nego posvojiti dijete

Piše:

Diana Barbarić, novinarka „Slobodne Dalmacije“

Sustav definitivno koči posvajanje. Koći i udomiteljstvo, ali bitno manje.

Tvrdim to na temelju svojega novinarskog iskustva stečenoga tijekom 12- godišnjeg rada na socijalnim temama i stotina sati razgovora s djecom u državnim ustanovama za nezbrinutu djecu, njihovim odgojiteljima, potencijalnim i realiziranim posvojiteljima i udomiteljima, volonterima koji im pomažu...

15 godina u domu

U splitskom „Maestralu“ i njegovoj kaštelanskoj podružnici „Miljenko i Dobrila“ u ovom trenutku 110 djece čeka da netko dobar dođe po njih. U svim hrvatskim državnim ustanovama za nezbrinutu djecu trenutačno se nalazi oko 1.550 djece i mladih, a istodobno bi ih ovoga trenutka posvojilo - pazite sad ovo - 3.886 potencijalnih posvojitelja s pozitivnim mišljenjem centara za socijalnu skrb. Da hrvatski sustav, dakle, ne koči posvajanje, mnoga od te djece bila bi u nečijem domu, a ne u domu za nezbrinutu djecu. Neki će od tih klinaca, kaže tako neumoljiva statistika, provesti i po 15 godina u domu, a to je gotovo pa zločin prema toj djeci - kažu stručnjaci. Doduše, prosječno je vrijeme boravka u tim ustanovama 4,5 godina, dok je, na žalost, u splitskom Domu za odgoj taj broj i porazniji - predugih 7,7 godina. Dovoljno je vidjeti razliku između broja osoba koje žele posvojiti djecu i broja djece koja su ovoga trenutka u nekom od državnih domova za djecu pa da se dođe do zaključka kako je vjerojatno lakše dobiti jack-pot na lotu nego posvojiti dijete u Hrvatskoj. Što je najtragičnije, tek je malen dio od te domske djece, kolokvijalno rečeno, slobodan za posvojenje tako da će ih, sasvim je izvjesno, do kraja ove godi-

2.026

djece i mladih smještenih na skrb i boravak izvan vlastite obitelji registrirano je u rujnu ove godine

2.000

kuna na mjesec državu stoji smještaj djeteta u udomiteljsku obitelj

9.500

kuna na mjesec državu stoji smještaj djeteta u dom

2006

godine nije bilo posvojeno nijedno dijete iz splitskog Doma „Maestral“

ne tek manji dio naći novi humaniji dom od ustanova u koje su smješteni.

Najgore je završiti u domu

Uglavnom, uvjeravaju me socijalni radnici, a vidim to i sama, broj zanemarene djece koja bi trebala biti izdvojena iz matičnih obitelji znatno je veći i u domovima su zapravo samo najteži slučajevi za koje sustav zna... A čak i oni, ti najnesretniji od najnesretnijih, od svojih matičnih obitelji i najčešće loših roditelja ne mogu dobiti zeleno svjetlo, odnosno dopuštenje da ih se iz doma smjesti u neku obitelj gdje će im biti bolje.

Ne jednom mi je Edita Maretić, mlada i ambiciozna ravnateljica Doma za odgoj „Maestral“ u Splitu, rekla kako je za dijete najgore što mu se može dogoditi da završi u ustanovi i da bi njegov boravak ondje, usprkos svom trudu i ljubavi koje odgojitelji u njih ulažu, trebao biti što kraći. Nabrajala mi je, također, razne načine na koje, često iz sebičnih razloga, roditelji domske djece opstruiraju njihov odlazak u drugu obitelj, pa ne začuđuje stoga što poneka djeca u tom domu ostaju i po 15 godina. Nerijetko je pitaju kad će njihovi ljudi doći po njih. Termin 'njihovi ljudi' označuje posvojitelje i udomitelje.

To je zločin!

- Postoji niz znanstvenih studija koje potvrđuju da djeca koja odrastaju u institucijama nemaju samo psihološke nego i neurološke teškoće. Posebno je zabrinjavajuće kad u domove dolaze mlađi od tri godine. Sad je u splitskom domu Maestral 13 beba, to je pravi zločin! Bez obzira na trud odgajatelja, obitelj je nezamjenjiva, pa nas zato zabrinjavaju dugi postupci i ne uvijek dovoljno brzo rješavanje sudskih procesa. Naime, obiteljski suci od prije godinu dana skrbe o posvojiteljstvu, a njima nedostaje kadrova i nisu uvijek dovoljno hrabri donijeti prave

Katarinino vjenčanje s Ivicom organizirala je njezina udomiteljica, Dragica Tomaković iz Splita

odluke - jasan je u vezi s tim pitanjem u nedavnom razgovoru za novine bio i Toni Maglica, Editin prvi suradnik i predstojnik kašetalanskog doma „Miljenko i Dobrila“.

Birokratske borbe

S druge strane, posvojitelji muku muče s birokratskim zavrslamama ne bi li posvojili dijete, pa u tom svjetlu čitatelje Slobodne Dalmacije nedavno gotovo da i nije začudila informacija kako je jedna Hrvatica na pragu posvojenja djeteta iz Etiopije. Umorila se, veli, od sporosti domaćeg sustava, a kako nema predrasuda prema ljudima s obzirom na boju kože, vjeru ili bilo što drugo, posvojenje djeteta druge rase nije joj strano.

I u Ministarstvu zdravstva i socijalne skrbi registrirali su veće zanimanje hrvatskih državljana za posvojenje djeteta iz druge zemlje, to je rezultat i činjenice da je u nas puno veći broj osoba koje žele posvojiti dijete od broja djece koja imaju ispunjene pretpostavke za posvojenje. Drugim riječima, posvojenje u Hrvatskoj nekako dođe kao nemoguća misija. Dijelom je to zbog poslovično tromog su-

stava, malo zbog bioloških roditelja, a onda malo i zbog djece, koja u nekim godinama, iznad deset, i ne žele biti posvojena. Osim toga, ruku na srce, svaki bi potencijalni posvojitelj radije doma doveo beb u kolicima nego tinejdžera. Za takvu se djecu, dakle, kao idealno rješenje nameće smještaj u udomiteljsku obitelj.

Katarinina priča

Kad se dvadesetdvogodišnja Splićanka Katarina prošle godine u svibnju udavala za dvije godine starijeg Ivicu Belasa iz Gotolaveca, njezina je udomiteljica Dragica Tomaković iz Splita organizirala je autobus kako bi svatovi iz Splita sigurno stigli u Zagorje, mladoženjin kraj, gdje je ulazak u bračnu luku mladenaca slavilo 270 ljudi. Danas, godinu dana poslije, Katarina broji sitno do rođenja svojega prvoga djeteta i veli da nikada u životu nije bila sretnija. Privoljela je svojega supruga Zagorca da se presele na more u njezin rodni Split. Premda su i dalje podstanari, Ivica dobro zarađuje i može se očekivati da će uz njihov trud i pomoć roditelja i udomitelja za koju godinu imati i svoj krov nad glavom. Udomiteljica Dragica živi u susjedstvu i gotovo se svakodnevno viđaju. A moglo je za Katarinu sve biti puno, puno drukčije i sto puta gore da Dragica Tomaković, ugledna privatna poduzetnica, početkom devedesetih (kada, nota bene, gotovo nitko u državi, a pogotovo u - kad je riječ o tome - vrlo konzervativnoj Dalmaciji nije razmišljao o udomiteljstvu) nije osjetila veliku osamljenost nakon što je u velikoj kući ostala sama sa suprugom Radovanom. Sin jedinac Domagoj otišao im je na studij u Zagreb, pa je u kući, kaže Dragica, bilo pusto i tužno.

Maštala o četvero djece

- Uvijek sam maštala o četvero djece, ali mogli smo imati samo jedno. U trenutku kad sam se 1993. godine odlučila udomiti dijete, propala je tvrtka u kojoj sam radila i bio je rat, tako da sam

PODOBNOŠT ZA POSVOJENJE

Osobe koje žele posvojiti dijete obraćaju se centru za socijalnu skrb prema svojem prebivalištu, a centar je dužan u roku od dva mjeseca izraditi mišljenje o njihovoj podobnosti za posvojenje. Nakon toga oni se za posvojenje mogu obratiti bilo kojem centru za socijalnu skrb u Hrvatskoj. Moraju priložiti i domovnicu, izvode iz matične knjige rođenih i vjenčanih, uvjerenja da nisu lišeni roditeljske skrbi, poslovne sposobnosti te da nisu kažnjavani ni pod istragom, potvrdu da ne boluju od duševnih i zaraznih bolesti i potvrdu o visini plaće.

živi svjedok da, osim ljubavi, čovjeku ne treba ni puno prostora ni novca ako želi usrećiti neko dijete iz Doma. Željela sam baš djevojčicu, jer smo sina već imali, sa smiješkom se prisjeća Dragica.

I tako je Katarina u Dragičinu kuću iz splitskog Doma „Maestral“ stigla 1996. godine, nakon što je neko vrijeme dolazila samo vikendima. Postupak nije bio ni lagan ni kratak, ali je ipak sretno završen, a novu su članicu obitelji svi Dragičini i Radovanovi rođaci prihvatili kao ravnopravnog člana. U to je doba Katarini bilo devet godina i bila je u tolikoj mjeri traumatizirana i emocionalno zapuštena da su odgojitelji prognozirali kako neće moći završiti ni osnovnu školu. U devetoj godini i dalje je tepala, sisala prst i nije imala razvijene higijenske navike. - U domu sam bila od pete do devete godine. Jedino lijepo čega se iz tog razdoblja sjećam jesu izleti izvan doma. Inače smo bili dežurni krivci za sve. Neću nikada zaboravit dan kad je teta Dragica došla po mene. Baš sam za kaznu dobila da operem stepenice u domu, bilo ih je 150 i bilo mi je jako neugodno što pred nju moram doći nečista - sjeća se Katarina.

Udomili još četvero

Nakon što je došla u Dragičin dom Katarina je, uz pomoć nove obitelji i svoje instruktore Katije Petrović (koja joj je poslije postala kuma, a i tajnica dalmatinske Udruge udomitelja i posvojitelja „Lanterna“), uspješno završila i srednju školu te je postala krasna osoba.

- A sve to zahvaljujući teti Dragici - kaže Katarina.

Suprug joj u šali zna reći „Ista si mater“, misleći pritom na Dragicu, a ne na njezinu biološku majku, s kojom, na žalost, nema baš najbolji odnos, za razliku od oca, koji je zahvalan udomiteljici što mu je izvela kćer na pravi put. Dragica i Radovan su nakon Katarine udomili još četvero djece iz Doma i smatraju da je glupost što novi Zakon o udomiteljstvu broj djece koju isti udomitelji mogu dobiti na skrb ograničava na troje. ●

UVJETI ZA UDOMITELJSTVO

- * Udomitelj mora biti hrvatski državljanin s prebivalištem u RH
- * Iznimno, udomitelj može biti stranac s odobrenim stalnim boravkom u RH
- * Udomitelj mora biti psihički i tjelesno zdrav
- * Udomiteljska obitelj mora ostvarivati vlastita sredstva za uzdržavanje (minimalni prihod mora biti veći za 20% od iznosa visine stalne pomoći)
- * Udomitelj mora biti stariji od 21 i mlađi od 60 godina života, osim kad je riječ o srođnicima
- * Dobna razlika između udomitelja i djeteta ne može biti manja od 20 godina ni veća od 50 godina, osim kad je riječ o srođnicima
- * U udomiteljskoj obitelji može biti smješteno najviše troje djece

UDOMLJENJE I POSVOJENJE NEMA RAZLIKE U SADRŽAJU

Ivan Gotovac, mladi zaštitar iz Kaštela, oformio je Udrugu udomitelja i posvojitelja „Lanterna“, kojoj je na čelu, i uporno radi na promoviranju takve vrste skrbi za djecu iz ustanova. Ističe kako između udomiteljstva i posvojenja praktično nema razlike u sadržaju, samo je forma ponešto drukčija. Ivan i njegova supruga udomili su najprije osmogodišnju djevojčicu, a onda još jednu bebu. Trenutačnu radost muti im samo činjenica da zakon ne priznaje udomiteljima pravo na rođiljni dopust pa Ivanova supruga na razne načine nekako uspijeva ostati s bebom doma.

UDOMITELJSKE PORUKE

- * skratiti proceduru oko udomiteljstva
- * potaknuti sudove da s više pažnje i empatije za djecu donose presude o takvim pitanjima
- * uvesti bolju koordinaciju suda, centara za socijalnu skrb i udomitelja
- * povećati broj socijalnih radnika na terenu
- * bolje i više educirati građane o udomiteljstvu i posvojenju, osobito u krajevima gdje ni bliži srođnici ne žele udomiti djecu (npr. Šibensko-kninska županija)
- * poticati rad udruga udomitelja i posvojitelja, osigurati im prostor za okupljanje i novac za rad, uvesti radni staž za udomitelja koji je nezaposlen
- * omogućiti rođiljni dopust za udomitelje beba
- * dopustiti šestomjesečni dopust udomitelja nakon što prihvate djecu iz doma
- * naknadu za udomiteljstvo plaćati do kraja redovnog školovanja djeteta, a ne do punoljetnosti, kao što je sada slučaj

Meni uvijek nedostaje ljubavi

Piše:

Ruža Beljan, suradnica za informiranje i izdavaštvo

Željka je već s 15 godina ostala sama. Brat i sestra zasnovali su svoje obitelji i otišli iz roditeljskog doma, a majka joj je umrla nakon duže bolesti. Centar za socijalnu skrb Željku je smjestio u udomiteljsku obitelj Stele Njemeček. Danas uspješno studira na Tekstilnom fakultetu

Kako je biološka majka dugo bolovala, Željka otvoreno priznaje da je granice u odgoju sama postavljala i određivala.

U prvih godinu dana u udomiteljskoj obitelji, kaže, bilo joj je najteže prihvatiti da postoje granice, da se izlasci moraju dogovarati, da se obveze moraju ispunjavati, da je, izgubivši svoju majku, svoje navike i svoj dom, istodobno izgubila prerano stečenu slobodu kojom je raspolagala prema vlastitu nahodaњу.

Strpljenje

Danas o toj prvoj godini govori s ponosom.

- Ja sam imala sreću što sam došla u tako dobru obitelj. Moja teta (udomiteljica, nap. a.) bila je jako strpljiva i dobra sa mnom, osobito te prve godine u njihovu domu. Bila je stroga, ali i ustrajna, strpljiva. Teta je znala reći: Pričekajmo da prođe jedan dan, pa jedan tjedan, mjesec, pa godina. I onda je sve počeo drugačije.

Pripadnost

- I danas, kada sam samostalna i studiram u drugom gradu, ja osjećam kako pripadam obitelji Njemeček, koja me i danas, kada više nisam u udomiteljskom statusu, prihvaća jednako kao kada sam prije šest godina bila udomljena. To je njihova osobna odluka, odluka da budem dio njihove obitelji, i meni ta pripadnost puno znači.

Sestra

- Danas sa svojom tetom imam puno dublji i izgrađeniji odnos. Razgovaramo o stvarima o kojima prije nikada nisam mogla ni sanjati da ćemo otvoreno razgovarati. U toj obitelji osjećam da sam prihvaćena kao sestra njihove kćeri i sina. Jednom kada i sama budem imala obitelj, mogla bih biti udomiteljica, kaže Željka. Danas joj je 21 godina. ●

Pogodilo me što ga nitko nije htio

Mirjana je u svijet udomitelja ušla vrlo neobično. Prije dvije godine u njezinu se susjedstvu pojavio dječak Francesco iz Čilea, koji je ubrzo ostao sam. Majka ga je napustila, a otac je ostao u dalekom Čileu. Mirjana se trgnula, osjetila je poriv i odlučila djetetu vratiti vjeru u ljude

Kako je Francesco bio prijatelj Mirjanina sina, što je drugo ta žena mogla napraviti nego zaputiti se u centar za socijalnu skrb ne bi li spriječila da Francesco ode u neki od domova za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi.

I uspjela je. Mali Čileanac, koji još nije dobro govorio hrvatski jezik, postao je dio obitelji Černe.

Sudbina

- Ključna je bila jedna rečenica koja me je trgnula i nagnala da razmišljam o tome dječaku, o sudbini koja ga čeka, jedan razgovor među djecom koji sam slučajno čula. Kada je Francesco trebao biti smješten u dom, jedan dječak iz susjedstva komentirao je razloge odlaska u dom s drugom djecom. Na dječje pitanje: "Zašto Francesco ide u dom?", mali je susjed odgovorio: "Jer ga nitko neće!", priča Mirjana.

Povjerenje

- To me je pogodilo! Pa koje je to dijete koje nitko neće, pitala sam se. Htjela sam vratiti tom djetetu vjeru u ljude, povratiti povjerenje, dati samosvijest za život. I tako sam odlučila udomiti Francesca, prijatelja mojega sina. Danas je Francesco 18-godišnji mladić, zbog prilagodbe na naš obrazovni sustav i godina učenja hrvatskoga jezika još pohađa srednju školu. Zadovoljan je i mi smo zadovoljni.

Osjećaj

- Odgajali smo ga na jednak način kao i našega sina. Sve za-preke koje su postojale, sva pitanja i dileme sami smo rješavali. Kao što roditelj malokad za vlastito dijete treba pomoć izvana, problemi se rješavaju razgovorom i roditeljskim osjećajem i instinktom, tako smo postupali i s Francescom, i naš nas osjećaj nije iznevjerio, ponosna je Mirjana. ●

IZ POZICIJE CIVILNOGA DRUŠTVA Udomiteljska skrb za djecu

Polovica udomitelja starija je od 50 godina

Najveći broj udomiteljskih obitelji na području je Zagrebačke, Varaždinske, Koprivničko-križevačke i Osječko-baranjske županije, dok ih je znatno manje u južnim i priobalnim područjima

Piše:

Aleksandra Selak Živković, mr. sci. sociologije, Udruga za inicijative u socijalnoj politici

Udomiteljska skrb za djecu kojoj je nuždan smještaj izvan vlastite obitelji zadovoljava pravo djeteta na odrastanje u obiteljskom okruženju.

Udomiteljska, obiteljska skrb prepoznata je kao kvalitetniji i primjereniji oblik skrbi za djecu kojoj je nuždan smještaj izvan vlastite obitelji nego smještaj u okviru institucionalne skrbi.

68%

djece smješteno je u obitelji udomitelja (podatak iz rujna 2009.)

Bolje nego u dom

Jedan od prioriteta socijalne reforme jest deinstytucionalizacija sustava socijalne skrbi. Kad je riječ o djeci bez odgovarajuće roditeljske skrbi, deinstytucionalizacija usluga podrazumijeva povećanje broja djece u udomiteljskom smještaju, a smanjivanje broja djece u domovima za djecu.

Smještaj djeteta u udomiteljsku obitelj u službama socijalne skrbi prepoznat je kao čovječniji,

prirodniji i jeftiniji oblik skrbi, koji smještenom djetetu osigurava zaštitu i mogućnost življenja u obiteljskom okruženju. Zbog nužnosti primjerenijeg načina zakonskog reguliranja udomiteljske skrbi u RH u srpnju 2007. prvi je put područje udomiteljstva i zakonodavno uređeno -13. srpnja 2007. godine donesen je Zakon o udomiteljstvu.

Novi Zakon o udomiteljstvu u znatnoj mjeri pridonosi daljnjem razvoju udomiteljstva na način da područje udomiteljstva postaje uređenije, vidljivije, da neke zakonske odredbe izravno potiču unapređenje kvalitete usluga, kao npr. odredba vezana za maksimalan broj djece koju udomitelj može primiti na smještaj - odredba o maksimalnom broju od 3 djeteta (u odnosu na prijašnju mogućnost od maksimalno 5 djece), da se u okviru udomiteljske naknade prvi put prepoznaje i naknada za trud udomitelja i dr.

Potpورا udomiteljima

Unatoč primarno pozitivnom pristupu koji izaziva aktualni Zakon o udomiteljstvu, njegovu primjena upućuje na potrebu za dopunama, čime bi se stvarale pretpostavke za daljnje unapređenje kvalitete usluga u tom području. Primjerice, novelom Zakona potrebno je omogućiti osnivanje (profitnih/neprofitnih) agencija/organizacija od strane stručnjaka/eksperata u području udomiteljstva radi osiguranja stručne potpore izravnim davateljima usluga/udomiteljima i djeci smještenoj u njihovim obiteljima u najboljem interesu te djece.

Udomiteljstvo u RH ima staru, više od stoljeća dugu tradiciju. Nakon razvoja i širenja udomiteljstva između 1. i 2. svjetskoga rata (posebno u urbanim sredinama) udomiteljska skrb za djecu povlači se (u razdoblju nakon 2. svjetskog rata) u ruralnu sredinu, a sam institut udomiteljske skrbi marginalizira se te dominantno postaje kolektivno, institucionalno smještavanje djece u dječje domove. Udomiteljski se smještaj u najvećoj mjeri zadržava u ruralnim područjima i to je do danas osnovna karakteristika udomiteljstva u RH.

Udomiteljstvo je neravnomjerno razvijeno. Najveći je broj udomiteljskih obitelji na području Zagrebačke, Varaždinske, Koprivničko-križevačke i Osječko-baranjske županije, dok ih je znatno manje u južnim i priobalnim područjima.

Saniranje obitelji

Marginalna pozicija udomiteljstva u udaljenim ruralnim područjima bitno je utjecala na kvalitetu smještaja. Djeci i udomiteljima nije pružana odgovarajuća potpora. Dodatni je problem dobna i obrazovna struktura sadašnjih udomitelja. Go-

32%

djece nalazi se na institucionalnom smještaju (podatak iz rujna 2009.)

POTPORA

Radi realizacije sigurnog smještaja i djetetu primjerene skrbi u obitelji udomitelja nužno je jačati kompetentnost udomitelja, jačati njihovu motiviranost i ljubav prema djeci na smještaju i osnažiti ih na način da se mogu nositi s različitim problemima i iskustvima djece koja su im povjerena na skrb.

OKRUŽJE UDOMLJENE DJECE

Djetetu smještenomu u udomiteljskoj obitelji nužno je osigurati pouzdano i sigurno obiteljsko okruženje koje može sačuvati svijest svakoga djeteta o podrijetlu, očuvati djetetovo samopouzdanje i poticati sposobnosti djeteta da samo stvara i održava kvalitetne odnose s vršnjacima i prijateljima te odraslima - udomiteljima, nastavnicima i vlastitim roditeljima.

tovo ih je polovica u dobi iznad 50 godina života, a zanemariv je broj onih koji imaju više ili visoko obrazovanje.

Smještaj djeteta u udomiteljskoj obitelji trebao bi biti privremen, do povratka djeteta u vlastitu obitelj. Službe socijalne skrbi/centri za socijalnu skrb, u čijem je djelokrugu smještavanje djeteta, stoga istodobno trebaju raditi i s biološkom obitelji u saniranju problema u obitelji kako bi se stvorila mogućnost za djetetov povratak u vlastitu obitelj. Nažalost, dosadašnja iskustva upozoravaju na to da su stručni naporu na ovom području nedostatni. Dijete često ostaje na dugotrajnijem smještaju u udomiteljskoj obitelji, čak do završetka školovanja ili osamostaljenja.

Uloga udomitelja također je složena - uz potporu i emocije koje udomitelji pružaju djetetu, trebaju podupirati i djetetov odnos s biološkim roditeljima i biti svjesni da će se ono jednoga dana vratiti svojoj obitelji. Problemi u udomiteljskom smještaju mogu nastati ako su nedovoljno jasne uloge svakoga od sudionika u procesu udomiteljstva.

Ulaganje u ljudske resurse ključna je komponenta razvojnih potreba koja može iznijeti kvalitetnu promjenu!

Neodgovorno i asocijalno

Djeca koja se udomljavaju u druge obitelji najčešće dolaze iz obitelji u kojima, zbog nepovoljnih okolnosti, poput narušenoga mentalnog zdravlja roditelja, neadekvatnih odgojnih postupaka i okolinskih stresora, poput siromaštva i neobrazovanosti, nisu bila u mogućnosti uspostaviti sigurnu privrženost nekoj odrasloj osobi.

Situacija se dodatno može komplicirati ako je riječ o djetetu sa značajkama koje ga čine zahtjevnijim za odgoj (težak temperament, tjelesni nedostatak, kronična bolest i sl.). Istraživanja pokazuju kako do 80 posto djece iz rizičnih obitelji razvija ozbiljne poremećaje u privrženosti, koji se manifestiraju u svim aspektima djetetova funkcioniranja. U takve djece opaža se impulzivno, destruktivno i samodestruktivno, agresivno, okrutno, neodgovorno, antisocijalno i hiperaktivno ponašanje.

Na emocionalnom planu u takve se djece može javiti intenzivan bijes, napetost, tuga, depresija i beznade, strah i anksioznost, iritabilnost i emocionalne reakcije koje nisu primjerene situaciji. Sve spomenute emocije mogu u djeteta biti skrivene ili maskirane nekim drugim oblicima ponašanja.

Skloni problemima

Za mišljenje takve djece karakteristične su teškoće u koncentraciji, učenju, zaključivanju o uzroč-

no-posljedičnim odnosima te negativna vjerovanja o sebi, odnosima i životu općenito. Na moralnom planu mogu se pojaviti nedostatak suosjećanja za druge i nedostatak prosocijalnih ponašanja te identifikacija s lošom i tamnom stranom života. U odnosima s drugima ta su djeca nepovjerljiva, rado zapovijedaju, sklona su manipulacijama, nisu sposobna davati i primati emocije, imaju loše odnose s vršnjacima, sklona su okrivljavati druge za vlastite pogreške ili probleme i diskriminirati pripadnike drugih skupina. Na tjelesnom planu u njih je čest otpor prema dodirivanju od strane drugih, mogu imati visoku toleranciju na bol, često pokazuju sklonost nezgodama, a zastupljena je i loša higijena te sklonost poremećajima eliminacije (enureza, enkopreza).

Odvajanjem od vlastite obitelji ta su djeca izložena dodatnim psihološkim gubicima i stresorima koji se manifestiraju u njihovim emocionalnim reakcijama i ponašanju. Udomljena, osobito višestruko udomljavana djeca, sklona su stvarati probleme u svojim novim obiteljima, što i pred najkompetentnije udomitelje stavlja velike izazove. Naime, pripadnost dvjema obiteljima stvara u djece konflikt lojalnosti, koji otežava i usporava prilagodbu na novu obitelj.

Spori proces

Premda je za razvoj te djece od presudne važnosti stvaranje bliskih emocionalnih veza sa zrelim, stabilnim i pouzdanim osobama, koje će im omogućiti vraćanje povjerenja u druge ljude, svijet općenito i samoga sebe, zbog njihovih nepovoljnih ranijih iskustava taj proces stvaranja privrženosti prema novim osobama nije ni brz ni lak.

Iskustvo Udruge za inicijative u socijalnoj politici u provođenju projekata "Obuka eksperata, stručnih djelatnika i udomitelja u RH", "Supervizija udomitelja", "Unapređenje udomiteljske skrbi u RH" u suradnji MZSS-a i UNICEF-a, "Unapređenje udomiteljstva u lokalnoj zajednici", "Unapređenje udomiteljske skrbi u Gradu Zagrebu" i dr. temeljilo se na potrebi da se unaprijedi kvaliteta usluga udomiteljske skrbi za djecu u RH s osnovnim ciljem zaštite najboljeg interesa djeteta te da se kroz unapređenje kvalitete usluga udomiteljske skrbi za djecu stvore uvjeti za kvalitetnu alternativu institucionalnoj skrbi. Neke aktivnosti realizirane su uz potporu švedske agencije SIDA i u suradnji sa Sveučilištem u Göteborgu, Švedska. ●

Traumatični prvi dani udomljavanja

Gubitak roditelja

Djeca koja dolaze pod skrb iskusi su gubitak roditelja. Mnogi su izgubili i potporu braće i sestara. Odvojeni su od mjesta koje su poznavali kao dom. Izgubili su i većinu stvari koje su posjedovali. Gubitak roditelja i doma predstavlja traumatski događaj, koji je egzistencijalno ugrožavajući i predstavlja prijetnju sigurnosti i samom opstanku djeteta.

Osjećaj napuštenosti

Dijete koje je odvojeno od roditelja i doma prolazi težak period separacije, u kojem mu je potrebno pomoći u nošenju s osjećajima vezanima uz odvajanje od roditelja. Normalno je za dijete da je zbunjeno, ljuto, da se osjeća napušteno, bespomoćno i da ima mnogobrojne druge osjećaje te sve to pokazuje kroz različita ponašanja. Dijete svojim ponašanjem govori što osjeća.

Samookrivljavanje

Osjećaji djeteta ovisit će o njegovoj dobi, trajanju i prirodni odnosa s roditeljima, drugim životnim iskustvima i sposobnosti razumijevanja što se događa. Bez obzira na to razloge smještaja izvan obitelji, dijete će najčešće osjećati bespomoćnost. Da bi separacija djetetu bila prihvatljivija i da bi se dijete više osjećalo u kontroli situacije, često za situaciju krivi samo sebe.

Stres i bolesti

Djeca u toj fazi mogu oboljeti zbog stresa, česte su infekcije gornjega dišnog prolaza. Često se u sebi "cjenkaju" s Bogom ili nekom drugom silom koju vide kao onu koja kontrolira svijet na način da razmišljaju npr. "ako budem dobar danas, znam da će mama večeras nazvati" ili "ako me puste kući, nikad više neću reći loše stvari o mami i tati".

Provociraju kažnjavanje

Većina djece koja se odvajaju od roditelja vjeruje da su ona sama učinila nešto loše. Većina zanemarene i zlostavljane djece krivi sebe za patnje koje prolaze. Ona vjeruju da je nešto istinski pogrešno s njima. Izdvajanje iz obitelji i smještaj u udomiteljsku obitelj je nova potvrda te činjenice. Ponekad namjerno rade stvari koje imaju za posljedicu kaznu tako da mogu biti kažnjeni.

Bespomoćnost i plakanje

Dijete radi sve moguće da se vrati kući. Ovu fazu obilježava anksioznost, neprijateljstvo, bespomoćnost i plakanje. Najčešće su tada djeca ljuta na sve i svakoga. Ono što drugu djecu ne uznemiruje njih smeta. U njihovu je ponašanju vidljiv otpor, zahtjevnost te drugi oblici ozbiljnijih poremećaja ponašanja - tučnjave, vrištanje, grizenje, udaranje i sl. Dijete može razmišljati o bijegu ili može doista i pobjeći.

Kada bi barem preko vikenda osjetili toplinu obiteljskog doma

Veliki je nedostatak nepostojanje tzv. vikend-udomiteljstva kako bi djeca smještena u institucije barem nakratko preko vikenda ili tijekom blagdana, osjetila i doživjela toplinu obiteljskog doma

Piše:

Ana Šimić, dipl. soc. radnik,
Forum za kvalitetno udomiteljstvo, Zagreb

Forum za kvalitetno udomiteljstvo djece prva je mreža udruga udomitelja djece u Hrvatskoj, neformalno utemeljena 2006., a službeno osnovana u srpnju 2008. godine.

Forum je osnovan na temelju sporazuma o međusobnoj suradnji između udruga udomitelja djece „Put ka sreći“ iz Koprivnice, „Oaza“ iz Rovinja i „Nadomak sunca“ iz Oprtlja, a radi zajedničkog djelovanja i nastupanja u interesu udomljene djece i udomitelja djece u Hrvatskoj.

Sretno dijete

Svrha i konačan cilj Foruma jest poticanje i potpora razvoju i praksi kvalitetnog udomiteljstva za djecu te podizanje udomiteljstva na višu, kvalitetniju razinu. Danas Forum ima još tri pridružene članice, i to udruge „Nada“ iz Ivanca, „Zipka“ iz Varaždina i Udrugu udomitelja Istarske županije.

Trenutačne aktivnosti Foruma jesu dio projekta „Za kvalitetno udomiteljstvo djece u RH“, 2008.-2010., financiranog kroz program MATRA Ministarstva vanjskih poslova Kraljevine Nizozemske. Aktivnosti su raznolike i provode se kroz časopis „Sretno dijete“, mrežnu stranicu za udomitelje, djecu i mlade, konferencije, susrete udomiteljskih obitelji za djecu, treninge za predstavnike udruga udomitelja te susrete i rad s djecom iz udomiteljskih obitelji i dr. Proteklih se godina dogodilo dosta promjena na području udomiteljstva - donesen je Zakon o udomiteljstvu te podzakonski akti, osnovani su timovi za udomiteljstvo pri pojedinim centrima za socijalnu skrb i sveukupno je više pozornosti posvećeno tom obliku skrbi za djecu koja su izdvojena iz obitelji.

Primjedbe na propise

Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi sazivalo je sastanke za predstavnike udruga udomitelja radi davanja primjedaba na donesene propise kako bi se oni mogli unaprijediti. Na temelju primjedaba koje

 Kvalitetnom udomiteljskom skrbi pridonijeti pravu djeteta da živi i odraste u poticajnoj obiteljskoj sredini.

MISIJA FORUMA

 Podrška razvoju i provođenju kvalitetnog udomiteljstva kao poželjne alternative biološkoj obitelji.

CILJEVI FORUMA

MREŽA

Forum za kvalitetno udomiteljstvo djece uspostavlja mrežu za podršku udrugama udomitelja, udomiteljima te djeci i mladima u udomiteljskim obiteljima, animira ih i povezuje da preuzmu aktivnu ulogu u (samo)organiziranju, stjecanju potrebnih znanja i vještina te podizanju kvalitete udomiteljske skrbi.

ističu udomitelji te djeca i mladi iz udomiteljskih obitelji, velik je nedostatak što je osnovani Odsjek za udomiteljstvo pri Upravi za socijalnu skrb u Ministarstvu zdravstva i socijalne skrbi nakon kratka vremena postojanja ponovno ukinut. Time je otežana komunikacija i protok informacija jer nema osobe koja je zadužena i pokriva područje udomiteljstva, što se smatra nužnim ako se želi raditi na poboljšanju kvalitete i u skladu s donesenim propisima.

Osim toga, donošenje jedinstvenog Zakona o udomiteljstvu i podzakonskih akata za odrasle (starije i nemoćne, psihički bolesne osobe, osobe s tjelesnim i mentalnim oštećenjima te žrtve obiteljskog nasilja) i djecu otežava dublje reguliranje pojedinih pitanja, pa se tako samo kroz članake odvojilo pitanje djece i pitanje odraslih, što je nedovoljno jer su to ipak dva sasvim različita oblika skrbi s različitim potrebama i konačnim ciljem za korisnike.

Edukacije udomitelja

Također je veliki napredak u smislu podizanja standarda i kvalitete postignut uvođenjem obveznih edukacija za udomitelje i dozvola koje se svake tri godine trebaju obnavljati, a rješenje o davanju dozvole donosi mjerodavni centar za socijalnu skrb te o njemu vodi daljnju evidenciju. Prema Pravilniku o sadržaju i trajanju osposobljavanja i edukacije udomiteljskih obitelji, donesenom 2008. godine, osposobljavanje i edukaciju udomitelja provodi centar za socijalnu skrb na čijem području mjesne nadležnosti udomiteljska obitelj ima prebivalište, a traje najmanje 20 sati. Moguće rješenje tih problema jest osnivanje agencije koja bi se bavila samo pitanjem udomiteljstva, kako su to već riješile neke zemlje u Europi (naprimjer Nizozemska) te tako doista staviti interes i dobrobit djeteta na prvo mjesto i omogućiti im skrb kakvu zaslužuju.

Bitno je u donošenju odluka i propisa uključivati sve sudionike, uz stručnjake i udomitelje, djecu i mlade iz udomiteljskih obitelji te, prema potrebi i mogućnostima, i biološke roditelje. ●

IZ POZICIJE MJERODAVNE INSTITUCIJE Udomiteljstvo - izazov ili utopija

Udomiteljske obitelji trebaju 24-satnu potporu

Još od 1902. godine postoje podaci da je na području Mraclina postojala dječja kolonija, odnosno evidentirani su počeci udomiteljstva

Piše:

Domagoj Kronstein,
Centar za socijalnu skrb, Zagreb

Tijekom 2001. godine donesena je Deklaracija o udomiteljstvu, koja je napravila prvi važan zaokret na području udomiteljske skrbi.

Do 2007. godine udomiteljstvo je bilo regulirano Zakonom o socijalnoj skrbi i Obiteljskim zakonom, s tek nekoliko članaka, a 2004. godine donesen je i Pravilnik o davanju, obnavljanju i oduzimanju dozvole za obavljanje udomiteljstva.

Zakonski okvir

U srpnju 2007. godine donesen je Zakon o udomiteljstvu, a na snagu je stupio 1. listopada 2007. godine. Tada je prvi put napravljen znatniji pomak u korist priznavanja statusa udomiteljskim obiteljima, a Zakonom su tada prvi put jasno regulirane obveze udomitelja i obveze centra za socijalnu skrb. Člankom 19. propisano je da je centar za socijalnu skrb obavezan ustrojiti tim za udomiteljstvo, što se u Zagrebu i dogodilo 1. siječnja 2008. godine, kada su utemeljena dva tima za udomiteljstvo.

Počeci timova za udomiteljstvo bili su još tijekom 2004. godine, kad su na području Centra za socijalnu skrb Vrbovec, koji je tada imao najviše udomiteljskih obitelji i tradicionalno razvijeno udomiteljstvo, osnovana dva tima za udomiteljstvo. Nakon Zakona o udomiteljstvu slijedili su pravilnici, i to tri koja su regulirala dodatna pitanja iz područja udomiteljstva, odnosno sadržaj i način vođenja evidencije udomiteljskih obitelji, registra udomiteljskih obitelji i smještenih korisnika te sadržaj obrasca izvješća udomitelja; stambene, socijalne i druge uvjete za obavljanje udomiteljstva; sadržaj i trajanje osposobljavanja i edukacije udomiteljske obitelji.

Uvjeti udomljavanja

Uistinu se prvi put na nivou države pokušao napraviti jedinstven registar udomiteljskih obitelji i

 Ako su oboje udomitelja zaposlene osobe, oni bez potpore šire zajednice ne mogu udomiti beb u dobi od nekoliko dana jer udomitelj nema pravo na neki oblik rodiljskog dopusta.

RODILJSKI DOPUST

 Dogodi se da osoba koja je cijeli svoj život udomljavala djecu koja su kod nje ostajala do zaposlenja ili udaje sada živi od socijalne pomoći i osjeća se zaboravljena od svih.

TRAGEDIJA

smještenih korisnika, a jednako je tako centrima za socijalnu skrb u Pravilniku prvi put dana jasna uputa kako trebaju izgledati stambeni, socijalni i drugi uvjeti, jer je to tada ovisilo isključivo o diskrecijskoj ocjeni stručnih djelatnika centara. Poseban je naglasak stavljen na edukaciju stručnih djelatnika i udomitelja, sve radi podizanja kvalitete smještaja u udomiteljskim obiteljima. Tako se od 2003. godine do danas na području cijele Hrvatske provodi sustavna, permanentna i kontinuirana edukacija i stručnih djelatnika i udomitelja. Najvažnija uloga u tom razdoblju svakako pripada Udruzi za inicijative u socijalnoj politici, koja je prepoznala problematiku i mnogobrojnim projektima povezala državne institucije, odnosno vladin i nevladin sektor, te uz znatnu potporu Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, centara za socijalnu skrb i sveučilišta postigla rezultate koje danas imamo u obliku osigurane kontinuirane, kvalitetne i stručne potpore udomiteljima radi interesa djeteta smještenoga u obitelji udomitelja.

ŠVEDSKO ISKUSTVO

U Švedskoj je sustav udomiteljstva organiziran uz pomoć mreže centara za socijalnu skrb, ali udomitelji svu potrebnu potporu dobivaju od privatnih agencija pod čijim okriljem rade. One postoje od sredine 80-ih godina. Uloga je agencije pronalazak potencijalnih udomitelja, izdavanje dozvole za bavljenje udomiteljstvom, edukacija, kontinuirano praćenje, potpora, pomoć 24 sata, supervizija, suradnja sa socijalnom službom. Prosjek je oko 20-ak udomiteljskih obitelji u jednoj agenciji. Ondje postoje čak i udomiteljske obitelji za hitne slučajeve, koje su plaćene prema načelu 'puno za prazno'.

Udomitelji kao partneri

Trenutačno je u Hrvatskoj postignuta zavidna razina izobrazbe i stručne potpore udomiteljima u obliku edukacija koje se provode kontinuirano, ali jednako je tako udomiteljima na nekim područjima gdje postoje educirani djelatnici dana mogućnost sudjelovanja u superviziji kao još jednom instrumentu potpore udomiteljskoj obitelji.

Visina naknade obiteljima udomitelja povećala se s promjenom osnovice za ostvarivanja prava po osnovi socijalne skrbi, ali, jednako tako, Zakonom o udomiteljstvu prvi je put udomiteljima priznato pravo na osobnu naknadu za svoj uloženi trud i rad u procesu udomljavanja. U Hrvatskoj se progovorilo i o nejednakoj zastupljenosti udomitelja na raznim područjima te se pokušavaju iznaći rješenja za to, ali jednako tako u stručnim su krugovima prepoznata dva različita oblika udomiteljstva, pa se sve više govori o urbanom i ruralnom udomiteljstvu i drugačijim potrebama.

U posljednjih nekoliko godina u Hrvatskoj je napravljen važan zaokret u pristupu udomiteljima, koji se njeguju kao partneri centra u postupku zbrinjavanja djece - udomiteljstvo se shvaća kao vrlo ozbiljan i složen proces. Kvaliteta i djelotvornost udomiteljske skrbi ovisi o individualnim karakteristikama svih sudionika procesa udomljavanja (dijete, biološki roditelji, udomitelji, biološka djeca udomitelja, centar za socijalnu skrb, uža i šira okolina).

Stigme u zajednici

Stručnjaci u centru predstavljaju sponu između djeteta, biološke obitelji i sustava društvene skrbi za dijete. Oni sudjeluju u svim fazama brige za smješteno dijete, pri čemu se stvaraju razni konflikti uloga, jer stručnjaci istodobno provode nadzor nad radom udomiteljske obitelji, ali jednako tako udomiteljskoj obitelji moraju pružati stalnu stručnu potporu i edukaciju.

Među stručnjacima je ujedno prepoznata razna problematika udomiteljstva s kojom se u radu susreću. Udomiteljske obitelji trebaju potporu 24 sata na dan i vikendom i praznikom, kada centri ne rade, te su obitelji u to vrijeme prepuštene same sebi, iako ne smijemo zaboraviti i to da znatan broj centara ima organizirana dežurstva nakon radnog vremena.

Zakon predviđa da udomitelj mora ostvarivati vlastite prihode za uzdržavanje, što bi značilo da netko od članova obitelji mora biti zaposlen. U razgovorima udomitelji se vrlo često žale na nedovoljno potpore iz same zajednice, gdje ne dobiva-

U slučaju bolesti smještenog djeteta udomitelji nemaju Zakonom regulirano pravo na bolovanje ako im rješenjem suda dijete nije povjereno na čuvanje i odgoj.

BOLOVANJE

4 mjeseca maksimalno je trajanje udomljavanja u Švedskoj. Za to se vrijeme radi s biološkim roditeljima na povratku djeteta u obitelj ili se dijete zbrinjava drukčije unutar sustava

ju zaslužno društveno priznanje, nego se bore sa stigmatizacijom smještene djece, a i samih obitelji. No, bez obzira na te probleme, nikako se ne smije zapostaviti činjenica da je udomiteljstvo u sustavu socijalne skrbi u Hrvatskoj posljednjih nekoliko godina doživjelo, usudio bi se reći, najvažniji napredak u svim smjerovima.

Prateći iskustva raznih europskih zemalja u kojima je udomiteljstvo organizirano uz pomoć privatnih agencija za udomiteljstvo, ne mogu se oteći dojmu da je to sljedeća stuba u razvoju udomiteljstva koja je i nama potrebna. ●

TRAŽIMO NOVE UDOMITELJE

U Zagrebu je u suradnji Centra za socijalnu skrb Zagreb i Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom pokrenuto savjetovanište za udomitelje i korisnike smještaja, jednom na tjedan u poslijepodnevni satima. U suradnji i uz potporu istog ureda pokreće se prva važnija lokalna kampanja u svrhu pronalazjenja novih udomiteljskih obitelji.

KLJUČNE ZADAĆE

- * rad na edukaciji bioloških roditelja iz rizičnih skupina kako uopće ne bi dolazilo do izdvajanja
- * promicanje ideje udomiteljstva na sva područja RH kako bi se zadržalo pravilo da se dijete ne izdvaja iz sredine i ne mijenja školu, prijatelje i ostalo
- * što prije početi registraciju udomitelja za hitne intervencije, odnosno udomitelja za potrebe smještaja vikendom, praznikom ili u poslijepodnevni i večernji satima
- * u društvu razvijati klimu da je časno biti udomitelj te razviti sustav društvenih priznanja za osobe koje se godinama bave udomiteljstvom
- * voditi brigu za vrijeme koje dijete provodi u udomiteljstvu jer se neka djeca zadržavaju do potpunog osamostaljenja, odnosno dok postoje zakonski uvjeti, a ako se nakon toga ne uspiju zaposliti i nisu u redovitu školovanju, onda vrlo često ostaju u udomiteljskoj obitelji bez ikakve naknade

IZ POZICIJE MINISTARSTVA Udomiteljstvo - sustav i sadašnje stanje

Imamo specijalizirane timove za udomiteljstvo

Zbog specifičnosti skrbi za djecu zaraženu HIV-om daje se mogućnost udomitelju da, ako skrbi o takvoj djeci, tu skrb pruža kao profesionalnu djelatnost

Piše:

Ana Butković, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi

U duhu novih smjernica u socijalnoj skrbi od kojih deinstitutionalizacija zauzima važno mjesto, unapređenje i popularizacija udomiteljske skrbi u Hrvatskoj nameće se kao prioritetna zadaća.

Cilj deinstitutionalizacije jest postizanje promjene u omjeru između institucijskih i izvaninstitucijskih oblika skrbi u korist izvaninstitucijskih oblika.

Potencijali

To ima osobitu važnost uzmu li se u obzir potencijali izvaninstitucijskog zbrinjavanja u udomiteljskim obiteljima. Unatoč tomu do donošenja prvog Zakona o udomiteljstvu 2007. godine to je područje bilo regulirano sa samo nekoliko članaka Zakona o socijalnoj skrbi, kojima je bila dopuštena široka diskrecijska ocjena centru za socijalnu skrb u vezi s davanjem ocjene može li se neka obitelj baviti udomiteljstvom. To je uzrokovalo neke nepravilnosti i neujednačenost u pristupu te se pokazalo nužnim pobliže regulirati aktima to područje.

Slijedom toga prvo su donesene Izmjene i dopune zakona o socijalnoj skrbi i Pravilnika o uvjetima za obavljanje udomiteljstva i postupku za odobravanje, obnavljanje i gubitak dozvole za obavljanje udomiteljstva, kojima su detaljnije razrađene odredbe o udomiteljstvu, i to propisivanjem izdavanja dozvola za obavljanje udomiteljstva, obveznog tečaja prije smještaja te smanjivanjem mogućeg broja smještenih osoba. Dozvole za rad obnavljaju se svake dvije godine. Zbog specifičnosti skrbi za djecu zaraženu HIV-om daje se mogućnost udomitelju da, ako skrbi za takvu djecu, tu skrb pruža kao profesionalnu djelatnost.

Posljedice zakona

Te zakonske promjene znatno su pridonijele poboljšanju udomiteljske skrbi u Hrvatskoj, međutim, i dalje se u praksi uočavala potreba za donošenjem jedinstvenoga zakonskog propisa kojim će se potanko regulirati udomiteljstvo u Hrvatskoj.

U vezi s tim napokon je 2007. godine donesen prvi Zakon o udomiteljstvu (NN br. 79/07) kao odgovor na mnoge izazove uočene u dotadašnjoj praksi.

Jedna od glavnih posljedica toga zakona jest kvalitetniji pristup udomiteljstvu. Osiguralo se detaljnije razrađivanje udomiteljstva kao vrste skrbi izvan vlastite obitelji. Nadalje, u centrima za socijalnu skrb organizirani su specijalizirani timovi za udomiteljstvo; udomiteljima se prvi put osigurava osobna naknada za uloženi trud u svakodnevnoj skrbi za korisnika; smanjuje se broj korisnika u jednoj udomiteljskoj obitelji (najviše troje djece, odnosno četiri odrasle osobe u jednoj udomiteljskoj obitelji); reguliraju se opće i posebne dužnosti udomitelja

Najveći broj udomitelja ima završenu srednju školu, zatim osnovnu školu. S nepotpunom je osnovnom školom i bez škole 209 udomitelja. Zanimljivo je broj udomitelja s VŠS i VSS.

Udomitelje je potrebno regrutirati iz populacije mlađe životne dobi, a to je moguće postići primjerenijim vrednovanjem njihova rada i unaprjeđenjem statusa.

Potrebno je razvijati specijalizirano udomiteljstvo kao odgovor na sve veću potrebu za zbrinjavanjem posebno osjetljivih kategorija djece.

Nužno je popularizirati udomiteljstvo na području cijele države jer je trenutačno zastupljena velika neujednačenost u primjeni toga oblika skrbi.

44%

udomitelja starije je od 50 godina, a takva je struktura prilično nezadovoljavajuća

BROJ UDOMITELJSKIH OBITELJI

Godina	2006	2007	2008
Broj obitelji	2.675	2.575	2.621

u odnosu na kategoriju korisnika o kojima skrbe; reguliraju se obveze centra za socijalnu skrb prema udomiteljskim obiteljima; na jedinstven način regulira se uvođenje evidencije i registra udomiteljskih obitelji i smještenih korisnika.

Tako regulirano udomiteljstvo osiguralo je kvalitetniji pristup zbrinjavanju korisnika. Postupak odabira potencijalnih udomitelja, obrada, edukacija udomitelja te, u konačnici, praćenje smještene osobe u udomiteljskoj obitelji od strane timova za udomiteljstvo u centrima za socijalnu skrb vrlo se brzo pokazalo kao važan preduvjet za osiguranje najveće dobrobiti za svaku osobu koja je smještena u udomiteljsku obitelj.

Naknade

Nadalje, važan se iskorak odnosi i na uvođenje osobne naknade udomitelju, kojom je osigurano da njihov rad (koji je rad bez radnog vremena i traje 24 sata svakoga dana) bude prepoznat i vrednovan. Visina osobne naknade utvrđuje se u postotku od osnovice za socijalna davanja, koju utvrđuje Vlada Republike Hrvatske i trenutačno iznosi 500 kuna, a ovisi o broju smještenih korisnika. Iako se ta naknada ne smatra plaćom, njezino uvođenje znatno je za poboljšanje statusa udomitelja.

Osim osobne naknade udomitelji imaju pravo na mjesečnu naknadu za potrebe smještenog korisnika (opskrbinu). Visina opskrbinu utvrđuje se s obzirom na dob i potrebe osobe koja je smještena u udomiteljsku obitelj.

Riješeno je nadalje pitanje stalne edukacije udomitelja i prije smještaja i za vrijeme trajanja smještaja.

Nakon dvogodišnje primjene Zakona o udomiteljstvu, uz uspostavu svega navedenoga, bolje je praćenje smještenih korisnika, za smještene korisnike

BROJ KORISNIKA SMJEŠTENIH U UDOMITELJSKIM OBITELJIMA

Godina	2006.	2007.	2008.
Broj korisnika			
Djeca i mladež	2.153	2.080	1.940
Odrasli i starije osobe	3.724	3.439	3.213
Ukupno	5.877	5.519	5.153

BROJ KORISNIKA PRAVA NA SKRB IZVAN VLASTITE OBITELJI

Godina	2006.	2007.	2008.
Broj korisnika			
Smještenih u dom socijalne skrbi	13.804	13.645	14.057
Smještenih u udomiteljsku obitelj	5.877	5.519	5.153
Ukupno	19.681	19.164	19.210

izrađuju se individualni planovi, udomiteljima je osigurana kvalitetnija potpora, provodi se stalni nadzor nad radom udomiteljskih obitelji. ●

STAMBENI STATUS UDOMITELJSKIH OBITELJI (2008.)

Broj udomitelja prema stambenom statusu	
Vlasnik stana	297
Vlasnik kuće	1.894
Živi u zajednici s roditeljima	259
Stan u najmu	98
Drugo	63
Ukupno udomitelja	2.621

DOBNA STRUKTURA UDOMITELJSKIH OBITELJI

Broj udomitelja prema dobi	
Do navršениh 30 godina	102
Više od 30 do 40 godina	317
Više od 40 do 50 godina	808
Više od 50 do 60 godina	906
Više od 60	488
Ukupno udomitelja	2.621

OBRAZOVNA STRUKTURA UDOMITELJSKIH OBITELJI (2008.)

Broj udomitelja prema stupnju obrazovanja	
Bez škole	17
Nepotpuna osnovna škola	209
Potpuno osnovnoškolsko obrazovanje	911
Završena srednja škola	1.243
Završena viša škola	151
Završeno visokoškolsko obrazovanje	77
Drugo	13
Ukupno udomitelja	2.621

Glumica Dakota Fanning, pozira u haljini Scarlett O'Hara, na godišnjem prikupljanju sredstava za Zakladu za djecu zaraženu HIV-om, u Santa Monici, listopad 2009., SAD

Zakladništvo za djecu – Filantropija ili filantrokapitalizam?

Priskaču kad država ne može

Zaklade u Hrvatskoj obavljaju redistribuciju sredstava od onih koji su bogati prema siromašnoj djeci. Rjeđe se javljaju kao zagovornici prava djece, sazivači novih inicijativa ili kao kreatori inovativnih programa za djecu.

Piše:
Prof. dr. sc. **Gojko Bežovan**

Zaklade ponajviše podmiruju potrebe djece koja dolaze iz siromašnih obitelji, djece koja su ostala bez roditelja te hendikepirane i bolesne djece.

Manjim dijelom zaklade su uključene i u programe za šire skupine djece, koja su uključena u različite socijalizacijske programe, a katkad podupiru i darovitu djecu.

 Jednu od prvih ustanova za smještaj siromašne djece u Hrvatskoj sagradila je zaklada u Osijeku

Europski zakladni centar

Pri Europskom zakladnom centru („European Foundation Centre“), kao udruzi zaklada i korporativnih donatora, djeluje i interesna skupina zaklada koje podupiru programe za djecu i mlade. Ta skupina ima zajedničku platformu za učenje, razmjenu informacija, iskustava i stručnosti. U tom smislu članice su ove interesne skupine obvezane na učenje iz inicijativa drugih članica koje pozitivno utječu na djecu i mlade. Razmjena informacija

obavlja se i uz pomoć izrade i održavanja mrežnih stranica kao važnih izvora stručnih znanja.

Partnerske zaklade na godinu predstavljaju svoje strategije i pristupe pomoći djeci i mladima. Jednako tako, one dijele iskustvo radeći na zajedničkim projektima u skupini ili s drugim zakladama te s ostalim relevantnim dionicima na lokalnim, nacionalnim i europskim razinama.

Imajući u vidu u novije vrijeme snažniji razvoj zakladništva u europskim zemljama, koji računa sa sve većim brojem zaklada i sa sve većim potporama, važno je istaknuti da je u zakladama uključen i sve veći broj volontera.

Europske zaklade u cijelosti najviše podupiru programe iz područja zdravstva i socijalne skrbi, a među tim prioritetima nalaze se i programi za djecu. Mnoge od zaklada imaju i prekogranične oblike pomoći za djecu u zemljama u razvoju te ureda za razvoj inovativnih programa za tu ranjivu skupinu.

Američke zaklade za djecu

Američki „The Foundation Centre“ vodi posebnu evidenciju o potporama koje se daju djeci i mladima. Tako je u 2006. i 2007. godini za navedene svrhe dano 35.512 potpora većih od 10.000 američkih dolara. Ukupna vrijednost tih potpora iznosila je 3,6 milijarda dolara, a potpore su dale 1.193 zaklade. Te su potpore dane za aktivnosti i usluge namijenjene novorođenčadi, djeci i mladima u dobi do 18 godina. Imajući u vidu američki sustav socijalne skrbi, posredovanjem zaklada financiraju se mnoge aktivnosti koje u europskim zemljama financira država. U sklopu tih programa financiraju se i programi zdravstvene zaštite te liječenja djece iz siromašnih obitelji. Mnogobrojne organizacije lokalnih zajednica, koje pružaju različite potpore djeci i mladima, a mogle bi se svrstati u područje socijalne integracije, financirane su iz tih programa.

Dobar primjer američke zaklade koja se uglavnom bavi djecom i njihovim obiteljima jest Zaklada Annie E. Casey, koja nastoji izgraditi bolju budućnost za djecu i njihove obitelji. Ta zaklada pruža usluge koje jačaju djecu i njihove obitelji, zagovaraju promjene javnih politika namijenjenih djeci, inicijativama za društvene promjene pružaju potporu u smislu strateškog savjetovanja, podupiru programe promjena u lokalnim zajednicama i susjedstvima. Programi te zaklade redovito se vrednuju i inoviraju.

Inovativne zaklade za djecu

Među poznatim zakladama koje se uglavnom bave djecom na inovativan način redovito se u svije-

Može se očekivati da će dio zaklada u Hrvatskoj poraditi na razvoju novih programa socijalne integracije djece iz siromašnih obitelji.

tu ističe primjer Zaklade Bernarda van Leera, koju je 1949. godine osnovao nizozemski industrijalac i filantrop Bernard van Leer. Misija je te zaklade razvijati i podupirati programe koji ostvaruju znatnu pozitivnu promjenu za djecu do osme godine života, a koja odrastaju u nepovoljnim socijalnim i gospodarskim prilikama. Vizija zaklade jest svijet u kojem će mlada djeca ostvarivati svoj puni potencijal.

Zaklada se u radu rukovodi cjelovitim pristupom razvoju djece te radi na ostvarivanju njihovih ljudskih potencijala, fizičkih, socijalnih, emocionalnih, intelektualnih, kulturnih i duhovnih potreba djece. Zaklada vjeruje da odgovarajuća skrb za djecu dolazi od roditelja, obitelji i zajednica. Zaklada je opredijeljena podupiranjem odvažnih, inovativnih i eksperimentalnih programa. Tijekom 2006. godine zaklada je za 163 projekta izdvojila 19,2 milijuna eura. Najveći dio potpora otišao je u zemlje u razvoju.

Zaklada u svojem djelovanju posebno ističe tri područja. Projekt „Jačanje okoline za skrb“ provodi se na dvjema razinama: a) pomoć i informiranje onih u najbližoj okolini male djece, posebno roditelja, učitelja i onih koji se za njih brinu te b) traženje stručnjaka za pozitivan utjecaj na daljnju okolinu male djece, uključujući usluge za djecu, odlučivanje o politikama i resursima te utjecaj na medije i javno mišljenje.

Drugo problemsko područje - „Uspješne transformacije: od doma do škole“ - računa s uspješnom transformacijom iz jedne u drugu okolinu, iz jedne u drugu društvenu ulogu. U ovom programu nastoje se biti osvijestiti jakosti i slabosti djece te različitih mogućnosti pomoći djeci u prevladavanju novih izazova.

„Socijalno uključivanje i uvažavanje različitosti“, treće problemsko područje, pripada ključnim potrebama i pravima male djece. Ovdje se računa s vrijednostima demokracije, participacije, građanskog statusa i pripadanja. Taj projekt nastoji osigurati da spomenute vrijednosti postanu realnost u životima djece. Program se poziva na UN-ovu Konvenciju u pravu djeteta.

Dobrotvorna organizacija

Poznavatelji rada zaklada u svijetu redovito će istaknuti važnost dobrotvorne organizacije „World Vision“ u brizi za djecu diljem svijeta. Vizija te organizacije utemeljena je na kršćanskim vrijednostima, razvoju i zagovaranju organizacija koje se bave djecom, obiteljima i zajednicama u prevladavanju siromaštva i nepravde. Ta organizacija radi diljem

145 registriranih zaklada djeluje u Hrvatskoj, a iz naziva desetak njih vidi se da su im programi namijenjeni djeci

svijeta, ima više od tri milijuna donatora, podupiretelja i volontera te više od pola milijuna onih koji izravno podupiru djecu.

„World Vision“ posvećuje pozornost drugim dionicima: vladama, gospodarstvu, drugim organizacijama koje se bave djecom. Na globalnoj razini prepoznati su u zagovaranju prava djece, kritike eksploatacije dječjeg rada, stradanja djece u ratnim konfliktima te seksualnog iskorištavanja djece i žena.

Hrvatska iskustva

Različite akcije prikupljanja pomoći za djecu u našoj javnosti u pravilu nailaze na prihvaćanje građana. Zahvaljujući modernim tehnologijama darivanja putem telefonskih poziva građani su pokazali spremnost darivanja za projekte kojima se pomaže djeci. Poznate su i uspješne akcije prikupljanja novca za liječenje djece.

Neke hrvatske zaklade u sklopu svojih misija uglavnom pomažu djeci iz siromašnih obitelji. Ove su zaklade prikupljale pomoć u zemlji i inozemstvu od pripadnika hrvatske dijaspore. Skandali u nekim zakladama tijekom 1990-ih pridonijeli su gubitku povjerenja dijaspore pa su te zaklade i druge humanitarne organizacije često ostajale bez potpora.

Najveći broj hrvatskih zaklada iz područja socijalne skrbi, prema rezultatima istraživanja iz 2006. godine, u sklopu svojih misija pruža i različite oblike pomoći siromašnoj djeci te njihovim obiteljima. Jedna zaklada ističe da pomaže 1.498 djece.

U novije vrijeme osnovana je Zaklada „Adris“ kao jedna od najvećih korporativnih zaklada u regiji. Uz misiju stvaranja naprednijega hrvatskog društva i promicanja načela izvrsnosti, u okviru programa „Dobrota“ ta zaklada pruža pomoć i djeci iz siromašnih obitelji te djeci kojoj je potrebno liječenje.

Znatna dio udruga u doba rata pružao je različite oblike pomoći djeci u Hrvatskoj. Dio tih udruga osnovan je kao dio projekata stranih zaklada koje su u Hrvatskoj pružale različite vidove pomoći djeci i njihovim obiteljima. Te su intervencije imale više karitativan nego inovativan pristup, koji bi uključivao širi krug dionika i računao s nekom društvenom promjenom.

Imajući u vidu iskazanu solidarnost prema djeci iz siromašnih obitelji, držim da u Hrvatskoj postoji plodno tlo za prikupljanje znatnih sredstava za pomoć djeci. Dio raspoloživih sredstava mogao bi se prikupljati i uz pomoć zaklada.

ISKORJENJIVANJE SIROMAŠTVA

Zaklada „Joseph Rowntree“ iz Velike Britanije želi razumjeti uzroke socijalnih problema, ustanoviti načine njihova prevladavanja te pokazati kako se socijalne potrebe mogu podmirivati u praksi. Važan dio njihova programa jest iskorjenjivanje siromaštva među djecom u Britaniji. U nekim dijelovima Britanije čak 30% djece odrasta u siromaštvu.

Elton John i osnivačica zaklade za djecu zaraženu AIDS-om Elena Franchuk pjevaju u bolnici u Makejevku, Ukrajina

SOLIDARNOST

U kojoj ste mjeri zabrinuti za životne uvjete djece iz siromašnih obitelji u Hrvatskoj?

veoma zabrinut	37,3 %
dosta zabrinut	39,1 %
do određene mjere	18,7 %
ne previše	3,6 %
uopće nisam zabrinut	1,3 %
Ukupno	100 %

NIZOZEMSKA - GOTOVO MILIJUN VOLONTERA

U Nizozemskoj je 400 zaklada koje prikupljaju sredstva 2002. godine angažiralo 917.391 volontera, od koji većina skuplja pomoć od vrata do vrata. Na taj način zaklade izgrađuju i potrebni socijalni kapital, koji je podloga svakoj održivoj pozitivnoj društvenoj promjeni.

Učenci iz Miljevaca autori prvog turističkog vodiča na drniškom području

Europska godina kreativnosti i inovativnosti

Dar za kreativnost svi imaju u genima

Istraživanja pokazuju da kreativna djeca dolaze iz obitelji u kojima se cijene dječji interesi, nezavisnost i preuzimanje rizika, dok se u obiteljima visoko inteligentne djece više važnosti daje dobrom ponašanju i školskom uspjehu

 Prve turističke vodiče ikad napisane na drniškom području izradili su osnovnoškolci iz Miljevaca. Prevedeni su na engleski, njemački, francuski i talijanski jezik.

Piše:

Elizabet Škrobo

Proglašena na razini cijele Europe, Europska godina kreativnosti i inovativnosti ima za cilj usmjeriti građane na stvaranje okruženja pogodnoga za kreativnost i inovativnost, podizati javnu svijest o njihovoj važnosti, širiti informacije o dobrim praksama.

Zato je Europska komisija raspisala i natječaj za učenike na temu „Moja ideja za europsko sutra“. Delegacija EK odabrala je kao najbolji rad triju učenica sedmog i osmog razreda Osnovne škole „Popovac“ iz Popovca.

Bolje europsko sutra

Njihova studija o prometu zadivila bi i prometne stručnjake, a u njoj nude zanimljiva rješenja za prometne gužve, problem s parkirnim mjestima i putovanjima. Iako tehnologija ima veliku ulogu u nagrađenom radu, autorice su mislile i na okoliš. Mnogo vozila u njihovu projektu izgara ekogorivo, a kad vozači napuste svoja prijevozna sredstva, uvijek ih na nekom mjestu u gradu čeka bicikl, role i sl. Nadaju se da će njihova rješenja pridonijeti poboljšanju gradskog prometa u budućnosti i da će se svatko koristiti gradskim prijevoznim sredstvom, koje je najjeftinije, najbrže i najudobnije za putovanje. One tako vide bolje europsko sutra.

Dugo se mislilo da je kreativnost dar s kojim se rađaju samo sretnici, no istraživanja su pokazala da dar za kreativnost u genima nosimo svi, a današnji će testovi točno pokazati tko će zasjati u nekom području. Istraživanja su pokazala da kreativna djeca dolaze iz obitelji u kojima se cijene dječji interesi, nezavisnost i preuzimanje rizika, dok se u obiteljima visoko inteligentne djece više važnosti daje dobrom ponašanju i školskom uspjehu.

Šukerovo iskustvo

U vrijeme kad je naš sadašnji ministar financija Ivan Šuker bio gradonačelnik Velike Gorice, jednom na godinu morao je doći na sjednicu Gradskog vijeća djece, na kojoj su mu postavljali njima važna pitanja. Na svako je morao odgovoriti, no kao pravi političar u početku je davao lažna obećanja.

Tada je rekao: „Na prvoj smo se sjednici zabavljali, na drugoj malo manje, a na trećoj smo vidjeli da je vrag odnio šalu i da s ovim klincima nema pregovaranja. Što smo obećali, moramo i napraviti.“

Djeca su tako preko svojih vijeća zahtijevala više igrališta, manje automobila ondje gdje se ona igraju, bazene i ostalo. Poput pravog čitanja u Saboru, i ovi su mali zastupnici svečano stupili na pozornicu i tražili svoje. Nekima je bila potrebna i stolica

“ Europski parlament mladih Hrvatske dio je mreže od 32 nacionalna ogranka Europskog parlamenta mladih (EPM), udruge koja potiče mlade da aktivno sudjeluju u društvu.

“ Učenici iz Slavonskog Broda bave se dostavom hrane pripremljene u školskoj kuhinji. Dobro osmišljenim projektom škola je dobila 5 milijuna kuna iz programa CARDS Europske unije.

“ Kad je današnji ministar financija Ivan Šuker bio gradonačelnik Velike Gorice, morao je redovito dolaziti na sjednice Dječjega gradskog vijeća.

kako bi mogli dosegnuti mikrofon. Svako je čitanje bilo popraćeno smiješkom prisutnih, sve dok jedna djevojčica nije pitala kada će Velika Gorica dobiti semafor za slijepu djecu poput nje. Gradonačelnik je pozelenio. Velika je Gorica nakon te sjednice dobila semafor za slijepce!

Brzo se povezuju

Grad Varaždin toliko se ponosi svojom dječjom gradonačelnicom, koja zaista ozbiljno shvaća svoju misiju, da pravi gradonačelnik ne čeka da ona dođe s prijedlozima, zahtjevima i pitanjima. Uvijek je sam zove na sjednice na kojima će biti govora i o djeci.

Dr. Emil Paravina iz Saveza društva „Naša djeca“ kaže da su djeca postigla tako mnogo da se o tome može napisati knjiga. Tako su djeca Slavonskog Broda ove godine primijetila da cesta kojom putuju do škole nema nogostupa, što je za njih veoma opasno jer gotovo na cesti čekaju autobus. Počeli su istraživati i zvati gradske vlasti, policiju i ostale. Uočili su da ta cesta zapravo vodi do romskog naselja i zahtijevali su da se napravi primjeren nogostup i da se postave ležeći policajci kako bi se djeca osjećala sigurnije. Do kraja ove godine vlasti su obećale napraviti što su tražili.

U Dubrovniku su djeca preko gradskog vijeća željela čuti kako rade druga gradska vijeća, pa su se počela dopisivati s djecom iz Vukovara i Sarajeva. Razmjenjivali su iskustva i shvatili koliko je to korisno, a onda su odlučili pitati i druge susjede. Danas razmjenjuju mišljenja, ideje i projekte s djecom iz Italije, Njemačke i Kalifornije.

Turistički vodiči

Gradsko vijeće djece u Opatiji uočilo je da iza jedine osnovne škole u mjestu postoji neuređen prostor. Razmišljali su što napraviti i odlučili se za pravu malu oazu. Preuredili su neugledan prostor u šetalište koje su, uz pomoć nastavnika, ukrasili cvijećem i natpisima o važnim povijesnim osobama iz toga kraja.

Taj projekt, kao i mnogi drugi, samo dokazuje da djeca doista mogu promijeniti svijet ako im damo priliku i ako im u tome pomognemo.

Također, u školi je uz domišljatog i kreativnog nastavnika sve moguće. Takav nastavnik može probuditi iskru u djeci koja prije nisu razvijala svoju kreativnost. Šest osnovnoškolaca iz Miljevaca ove je godine na poseban način završilo osmi razred. Izradili su turističke vodiče Miljevaca i Promine. To su ujedno i prvi turistički vodiči ikad napisani na drniškom području. Turistički vodiči nastali su kao rezultat projektne nastave iz zemljopisa.

Mentor i idejni pokretač tog projekta jest nastavnik zemljopisa prof. Jurica Botić, a rezultat su višemjesečnog rada učenika iz područnih škola Drinovci i Oklaj. Kako te škole imaju malo učenika, samo ih se šest prijavilo za taj projekt i neumorno su radili do kraja. Mjesecima su obilazili sela, crkvice, utvrde, ceste. Svakoga su dana postajali svjesniji da žive na predivnom području, o kojem većina Hrvata ne zna ništa. Bio je to razlog više za tiskanje vodiča. Jedan od autora rekao je: „Veoma sam ponosan. Mnogi misle da je vodič glupost, ali ja sam ponosan“. Vodiči su prevedeni na engleski, njemački, francuski i talijanski jezik, a izazvali su veliko zanimanje medija. Tako je, primjerice, uredništvo središnjeg dnevnika Hrvatske televizije predstavljajući turističkog vodiča Miljevaca uvrstilo u 5 najvažnijih događaja koji su obilježili prošlu školsku godinu.

Učenici poduzetnici

Učenici Srednje škole Matije Antuna Reljkovića iz Slavonskog Broda osnovali su i registrirali pravu tvrtku. Učenici poduzetnici bave se dostavom hrane pripremljene u školskoj kuhinji. Imaju točno određenu podjelu poslova, od direktora do šefa marketinga. Dobro osmišljenim projektom škola je dobila 5 milijuna kuna iz programa CARDS Europske Unije, zahvaljujući ravnatelju, koji želi školu što više približiti svijetu poduzetništva i rada. Škola ima čak i vlastit laboratorij za kloniranje biljaka, a dobili su i državnu nagradu na najbolje uređen vrt. Desetak mladih tehničara hortikulture već je dobilo poslovne ponude iz istarskih hotela. Učeničko poduzetništvo izniman je projekt, koji je nastao u Norveškoj kao izborni predmet. Taj se program primjenjuje u skandinavskim zemljama već dvadeset godina i pokazao je da je čak 20% mladih koji su sudjelovali u projektu nakon srednje škole osnovalo vlastite tvrtke.

Teško je i nabrojiti koliko je takvih poduzeća u Hrvatskoj.

Ako je suditi prema mladima, nagradama koje osvajaju i idejama koje nude svijetu, naša je budućnost u dobrim rukama. Većina dječjih kreacija posjeduje rijetku osobinu da služe dobrobiti svih, što se za malo što danas može reći. ●

Učenici iz Srednje škole Matije Antuna Reljkovića iz Slavonskoga Broda registrirali su i vode pravu tvrtku koju je CARDS sufinancirao s 5 milijuna kuna

GRAD PRIJATELJ DJECE

Savez društva „Naša djeca“, uz pokroviteljstvo UNICEF-a Hrvatska, davne je 1999. stvorio program koji traži da se ispune zahtjevne 123 točke iz svih područja života djeteta. Iste je godine taj projekt prihvaćen u New Yorku na Svjetskom samitu o djeci. Otad je čak 19 gradova i općina u Hrvatskoj

EUROPSKI PARLAMENT MLADIH

Ove je godine Pula bila domaćin prvoga regionalnog zasjedanja Europskog parlamenta mladih Hrvatske. Oko 90 sudionika iz Hrvatske, Slovenije, Albanije, Srbije, Bugarske i Mađarske raspravljalo o temama vezanima uz ulogu kreativnosti i inovativnosti u ekonomskom, političkom i kulturnom razvoju društva. Bile su to prave žustre i konstruktivne rasprave o održivom razvoju, zaštiti okoliša, novim medijskim tehnologijama i socijalnim mrežama na Internetu te o očuvanju europskog društvenog modela u

Je li roditeljska "profesija"?

VLATKA MATEČIĆ,
učiteljica razredne nastave i njemačkog jezika, OŠ „Lijepa naša“, Tuhelj

Više od profesije

- Smatram da je roditeljstvo puno više od profesije. Roditeljstvu nas nitko ne može naučiti ili obučiti niti ćemo za taj posao ili profesiju dobiti novčanu naknadu. Roditeljstvo nam pripada kao uloga u kojoj se svatko od nas mora pronaći kako bi onda mogao voditi i odgajati svoju djecu te ih pripremati za život. Danas se težište stavlja na omogućivanje djeci prilika koje današnji roditelji u svojem djetinjstvu nisu imali. Društvo nam je postalo orijentirano prema materijalnim vrijednostima. Tradicionalne vrijednosti s kojima su mnogi moji vršnjaci još prije dvadesetak godina odrastali sve se više potiskuju u drugi plan. Danas je postala prava moda biti uključen u razne aktivnosti, biti članom raznih društava. Roditelji često uključuju djecu u takve sadržaje kako bi zadovoljili neke svoje težnje i neostvarene želje. A djeci ne preostaje ništa drugo nego nesvjesno prihvatiti te uloge. Ubrzo im slobodno vrijeme ne prčinjava zadovoljstvo, nego postaje obveza i rutina. Od djece se na taj način traži samostalnost i da postanu od najmanjih nogu odrasli. No roditeljstvo se ne smije svesti na praćenje modnih trendova, na najbolje opremljene mobitele i uključenost u razne aktivnosti i sadržaje koje nam društvo nudi. Roditeljstvo i dalje podrazumijeva topao pogled, nježan zagrljaj, bezuvjetnu ljubav i sigurnost te djetetu iskreno upućeno pitanje „Kako si?“ Roditelji se danas trude osigurati djeci bolju budućnost i više ulažu u njihovo školovanje i osiguranje nekih materijalnih mogućnosti. Ali sve to neće zamijeniti vrijeme koje djeca trebaju i traže da se posveti samo njima, vrijeme koje djeca žele provesti u druženju i igri sa svojim roditeljima.

AUGUSTIN KNEŽIĆ, profesor povijesti i geografije, OŠ „Lijepa naša“, Tuhelj
Potpisano ljubavlju

- Tko zna kako bi bilo vratiti se samo pedesetak godina unatrag i pokušati iščitati iz svakodnevnog načina života prosječne hrvatske obitelji modele intenziteta onoga što u ovome trenutku definiramo kao profesionalizam roditeljstva.

Pitanja upućena njima, a ujedno oslonjena na poimanje pojačanih roditeljskih ambicija i pritisaka na budućni profesionalni i privatni život njihove djece, koja bi jednoga dana trebala postati odgovorni i zreli ljudi, otprilike bi mogla glasiti ovako:

„Razmišljate li dovoljno profesionalno, u smislu kvalitete pružene roditeljske ljubavi, o budućnosti svoje djece? Volite li svoju djecu profesionalnije, snažnije u odnosu prema onim roditeljima koji su živjeli pedesetak godina prije vas? Brinete li se profesionalnije za njihovo odrastanje u odnosu prema roditeljima od prije stotinjak godina? Slažete li se možda s tezom da tehnološka modernizacija i kronološki odmak utječu na produblјivanje svjesnosti ljubavi i brige spram vaše djece, jer ona žive u modernijim, a samim time i stresnijim vremenima?“

Nisam siguran kako bi izgledali njihovi pogledi, a još više njihovi odgovori, zatečeni dubinom naših modernih i učernih pitanja. Jer... mekoća, nježnost i snaga roditeljskih ruku u polutama gluhe špilje jednaka je intenzitetu topline zagrljaja i mekoće pogleda roditelja bilo kojeg vremena, bilo koje društvene pozadine. Svaka je društvena pozadina, ma kako god ona bila kronološki ograničena, izazov sam po sebi, kompleksnost misterija života. Ondje gdje je roditeljstvo potpisano ljubavlju, razumijevanjem i prihvaćanjem života općenito svaki će djelić ocjelovljanja mladoga bića biti poštovan i uzljubljen dubokom i bezvremenom snagom roditeljstva.

stvo postalo

ZDENKA PANTIĆ, psihologinja i psihoterapeutkinja

"Profesionalizacija" je vidljiva

- Dok su bake i djedovi današnje djece odrasli u vremenu kada su stariji imali prednost, novo vrijeme donosi nove vrijednosti: Djeca za stolom imaju prednost, roditelji ih pitaju za želje i mišljenje (što je dobro), ali često traže da nešto odluče ili izaberu i onda kada je to za dob djeteta prerano (što nije dobro za djecu)... Kad se u školi pojavi problem, djeca su u pravu i roditelji ih štite...

Mladi roditelji danas nastoje osigurati što bolje uvjete života, pokušavaju uskladiti karijeru i roditeljstvo, žele uspješnu djecu. A to je moguće samo uz odlično upravljanje svojim vremenom i snagama...

Treba organizirati čuvanje djece, odvođenje u školu, stići na svakodnevne izvanškolske aktivnosti, svugdje biti na vrijeme, organizirati proslave rođendana, nadgledati druženje, voditi brigu o različitim opasnostima koje mogu ugroziti dijete... Čini se da je samo „profesionalizacijom“ uloge roditelja moguće udovoljiti mnogobrojnim zahtjevima.

SNJEŽANA ROMIĆ, učiteljica razredne nastave, OŠ „Lijepa naša“, Tuhelj

Uzori za cijeli život

- Današnji užurbani uvjeti života postavljaju pred roditelje nova mjerila ponašanja i stvaraju nove vrijednosti. Nije lako ni jednostavno biti roditelj. To je jedna od najzahtjevnijih i najizazovnijih uloga svakog roditelja, prepuna velikih očekivanja. Biti roditelj znači imati osjećaje, potrebe, sposobnosti prepoznati i ispraviti pogreške, imati svoj odgojni stil, biti primjer svome djetetu u svakom trenutku. Roditelji često nisu svjesni potrebnih kompetencija koje pred njih stavlja roditeljstvo. Kao roditelji trebamo priznati da imamo i dobre i loše strane, da nismo savršeni i da griješimo, a za to je potrebna potpora, razmjena iskustva, samopouzdanje i sigurnost roditelja.

Ne postoji škola u kojoj se uči kako biti roditelj. Svaki roditelj nalazi svoje metode rada s djetetom pokušajima i pogreškama. U odgajanje svoga djeteta roditelj unosi svoje želje, neispunjene ambicije iz osobnog života. Moderan način života stvara nova mjerila, nove vrijednosti, a roditelj treba znati postaviti, prihvatiti i utjecati na prihvaćanje ili odbijanje društveno neprihvatljivih utjecaja. Vrlo često ulaže velik napor da uskladi svoje profesionalne obveze i obveze koje je nametnuo djetetu. Radni dan djeteta i roditelja često je prekratak, naporan i za dijete i roditelja. Nametnute obveze lako postaju opterećenje, a vremena za kvalitetan razgovor djeteta i roditelja sve je manje. Dijete koji put nema vremena biti dijete, imati svoje slobodno vrijeme ispunjeno dječjim igrama i druženjem.

Roditelji su prvi uzori u ponašanju svojoj djeci i to ostaju cijeli život. Iznimno je važno kakav primjer svaki roditelj daje svojem djetetu

JASENKA RAFAJ, ravnateljica Osnovne škole „Lauder Hugo Kon“, Zagreb

U zamci trendova

- Danas je postalo uobičajeno da životni stil prati neke nametnute trendove. To nije izbjeglo ni roditeljstvo, koje je samo po sebi najstariji, najprirodniji i najnormalniji iskonski odnos između ljudi i djece. Današnji roditelji prisiljeni su iznimno puno raditi, katkad i nekoliko paralelnih poslova. Nerijetko gotovo u potpunosti prepuštaju brigu za djecu javnim ili privatnim ustanovama. Takva situacija pogoduje nastajanju cijelog niza socijalnih trendova vezanih uz roditeljstvo. Na tržištu pedagogije nudi se cijela paleta kontradiktornih pristupa odgoju. Roditelji, naravno, žele biti „u trendu“: čitaju, raspituju se, razmjenjuju informacije, pohađaju radionice roditeljstva. To samo po sebi nije loše, ali vrlo često padaju u zamku nametnutog trenda te urođeni roditeljski instinkt zamijene nametnutim stavovima. Prirodna iskonska uloga poprima profesionalni oblik. Više nije dovoljno svoje i djetetovo slobodno vrijeme posvetiti razgovoru, šetnji, izletu. Naprotiv, to vrijeme namijenjeno je satima glume, sviranju nekog instrumenta (naravno, roditelj najbolje zna koje je glazbalo za njegovo dijete), učenju jednoga, dvaju, triju jezika, bavljenju nekim sportom. Ni za zajedničku igru više nije dovoljna obližnja livada, park. Ne, igra treba biti pod stručnim vodstvom u nekoj igraonici koja u djece razvija posebne sposobnosti! Cijela paleta roditeljskih opravdanja („ja to nisam mogao imati, pa neka ima moje dijete“, „jednog će mi dana biti zahvalna“ i sl.) samo su izgovori da se opravda bjesomučna jurnjava u svrhu ostvarivanja vlastitih ambicija.

Već 27 godina radim s djecom osnovnoškolske dobi. U posljednjih desetak godina primjećujem da se djeci, zbog „revnosti“ roditelja, smanjuje prostor da budu ono što jesu - DJECA!

BOŽICA MANDIĆ, OŠ Đure Prejca, Desinić, Područna škola Vinagora

Zamke odgoja

- Često nas naporne, složene i dugotrajne roditeljske zadatke udaljuju od naših sinova i kćeri. Rastrgani između zarađivanja za „goli život“ i potrebe za maksimalnim razvijanjem individualnih potencijala djece, nebrojeno smo puta upali u zamku popustljivog ili prestrogog odgoja. Pod geslom „želimo svojem djetetu najbolje“ kriju se naša roditeljska očekivanja, često i naši neispunjeni snovi, namećemo tako djeci i aktivnosti za koje nisu spremna. Mislimo kako je dobro da dijete ima dodatne obveze tijekom kojih će svladati nove vještine i usvojiti nova znanja. Svaka aktivnost za dijete može biti veselje, izvor samopouzdanja te poticaj i izazov. No postanu li izvannastavne aktivnosti zamjena za obiteljsko zajedništvo, izostat će mogućnost stvaranja bliskosti, međusobnog prihvaćanja, stvaranja povjerenja. Obitelj će tako prestati biti mjesto potpore, oaza sigurnosti, pripadanja i ljubavi.

VLATKA JERIČEVIĆ, prof., ravnateljica Osnovne škole Dvor

Zbunjeni i izgubljeni

- Prije 20-ak i više godina roditelji su shvaćali težinu i odgovornost roditeljstva. Obitelj je postavljala odgojne temelje, a škola je tijekom odgojno-obrazovnog procesa nadograđivala i poticala razvoj dječje osobnosti. Odgojiti i obrazovati odgovornu, poštenu, savjesnu, kulturnu, čestitu i moralnu osobu bio je cilj roditelja, škole i društvene zajednice. Danas su roditelji zbunjeni i izgubljeni. Ciljevi nisu jasni, teorija i praksa u suprotnosti su. Društvene i moralne norme i vrijednosti postale su nevažne. U svojoj nemoći da bilo što učine po „starim pravilima“ roditelji počinju osjećati opterećenje, nezadovoljstvo, nemoć, ljutnju, frustraciju. Roditeljske propuste, pogreške i neuspjeh prebacuju na odgojno-obrazovnu ustanovu - školu. Roditelji i učitelji trebaju biti profesionalci na svojem radnom mjestu. Roditeljstvo se ne smije doživljavati kao profesija. Ono traži više.

NATALIJA KNEZIĆ-MEDVEDEC, prof. pedagogije, ravnateljica OŠ „Lijepa naša“, Tuhelj

Djecu odgajaju mediji

- Roditeljstvo nije postalo „profesija“. Činjenica je da su djeca danas, posebno u urbanim sredinama, jako opterećena angažmanom u dodatnim aktivnostima. Time je komunikacija između djece i roditelja svedena na najnižu razinu ili je uopće nema - jer za nju nema vremena. Današnje društvo postavlja pred roditelje mnogobrojne izazove s kojima se roditelji teško nose. Roditelji nisu dovoljno educirani i nitko ih ne uči kako biti dobar roditelj. Djecu previše odgajaju mediji, a premalo roditelji. Današnja djeca nemaju dovoljno prostora da budu djeca, zakinuta su za mnogobrojna druženja kroz slobodnu igru i međusobno prijateljstvo.

MARIJANA ŠAPINA, prof. socijalni pedagog, OŠ „Lijepa naša“, Tuhelj

Pretjerivanje u najboljoj namjeri

- Pripreme za roditeljsku ulogu nema, a očekivanja koja se stavljaju pred njih velika su. „Zadatak“ je roditelja odgojiti dijete u sretnu, sposobnu i odgovornu mladu osobu. Problemi su na tom putu mnogobrojni. Katkad se s njima nosimo lakše, katkada teže. I djeca i roditelji sve su opterećeniji mnogobrojnim sadržajima i obvezama. Katkad se čini da je lakše i/ili bolje ispuniti djetetovo slobodno vrijeme aktivnostima nego da ono bude „prepušteno samo sebi“. Čak i u najboljoj namjeri roditelji mogu pretjerati u vlastitim ambicijama i time negativno utjecati na emocionalni razvoj djeteta. Teško je prepoznati i odvojiti vlastite želje i potrebe od želja i potreba naše djece

VESNA KUNSTL, učiteljica mentorica, Osnovna škola Dvor

Nesvjesni mogućnosti

- Roditelji katkad ne prepoznaju i nisu svjesni vlastitih potencijala u odgoju djeteta. Potrebno je to osvijestiti, dati im potporu, izmijeniti iskustava, ojačati sigurnost i samopouzdanje. Praćenja, analize i istraživanja koje smo proveli u Osnovnoj školi Dvor pokazuju da roditelji nisu svjesni svojih mogućnosti. Frustrirani su zbog socijalno-ekonomske situacije kao posljedice rata. Oni ne posjeduju potrebne socijalne vještine, češće se koriste neprihvatljivim postupcima i metodama kao što su omalovažavanje, vrijeđanje, katkad i fizičko kažnjavanje. Ne očekujemo od roditelja da budu profesionalci, ali su potrebne vještine koje će im olakšati brigu roditeljstva. Educirali smo roditelje o tome kako dobro komunicirati i razvijati partnerske odnose sa školom.

Važno je imati: PRETPLATU

Budite informirani - postanite pretplatnik!

Civilno društvo jedini je stručno-popularni časopis o civilnome društvu u Republici Hrvatskoj, u izdanju Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva. U tematski koncipiranim brojevima stručnim i novinarskim radovima zaokružuje teme i područja koja su važna za razvoj civilnoga društva te koja na sustavan i informativan način daju uvid u aktivnosti i postignuća organizacija civilnoga društva. Pozivamo vas da pretplatom na časopis osigurate pravovremenu i kontinuiranu informiranost o civilnome društvu u Republici Hrvatskoj i na međunarodnoj razini.

Pretplata i/ili kupnja prethodnih brojeva

Godišnja pretplata na časopis za uplate u Hrvatskoj iznosi 200 kuna, a za pretplate iz inozemstva iznosi 30 eura. Nacionalna zaklada odobrava popust od 20% na godišnju pretplatu organizacijama civilnoga društva i obrazovnim institucijama. Cijena pojedinačnog broja iz prethodnih godina izlazenja iznosi 20 kuna. Informacije o dostupnosti prethodnih brojeva nalaze se na <http://zaklada.civilnodrustvo.hr>

Podaci za uplatu općom uplatnicom / internetskim bankarstvom:

Primatelj: Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva

Svrha doznake: pretplata na časopis *Civilno društvo*

Poziv na broj: 001

Broj računa: 2390001-1100314259 (HPB)

Za dostavu predračuna molimo nazovite na 01/2399-100

Kako postati pretplatnik?

Uz ispunjeni kupon za godišnju pretplatu molimo da dostavite i **DOKAZ O UPLATI PRETPLATE** općom uplatnicom ili internetskim bankarstvom na telefaks 01/2399-111, poštanskim putem ili e-poštom.

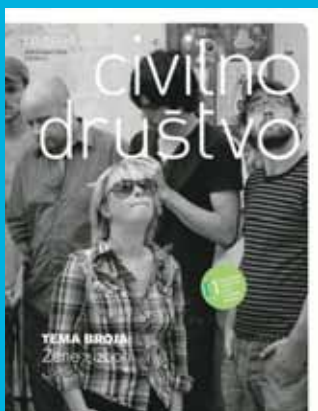

Pretplatom do dara

Nacionalna zaklada svima koji se pretplate na časopis *Civilno društvo* poklanja priručnik *Odnosi s javnošću za organizacije civilnoga društva* u izdanju Hrvatske udruge za odnose s javnošću. Ovaj priručnik djelatnicima, članovima ili volonterima nevladinih, neprofitnih organizacija daje uvid u praksu i alate odnosa s javnošću, što će im koristiti u organizaciji, komunikaciji i provedbi njihovih projekata.

Vrijednost
130 kn

Prethodni brojevi

Časopis broj **18/19**

Časopis broj **20**

Časopis broj **21**

Časopis broj **22**

Kupon za godišnju pretplatu

Naziv organizacije/ustanove/pretplatnika

Ime i prezime (za pravne subjekte ime i prezime odgovorne osobe)

Ulica i broj

Poštanski broj i mjesto

Broj telefona / telefaksa

Matični broj

E-pošta

Potpis (i pečat za pravne subjekte)

A - godišnju pretplatu

B - pojedinačni broj _____

Potvrđujem da se pretplaćujem (zaokruži)

Mjesto i datum

Carl Honoré, pisac koji je zaključio da je djetinjstvo postalo industrija

Djeca ne smiju misliti da je igra gubljenje vremena

Roditelj treba provoditi manje vremena pokušavajući ubrzati djetetov razvoj, a više pokušavajući upoznati samo dijete

Carl Honoré pokrenuo je mini revoluciju prije nekoliko godina svojim svjetskim bestselerom "Pohvala sporosti", učeći užurbani Zapad kako živjeti sporije, jesti sporije, voditi ljubav sporije, sporije raditi, sporije dokolichariti... Britansko-kanadski autor danas ima novu staru misiju, uči kako djeci modernog doba vratiti pravo na djetinjstvo.

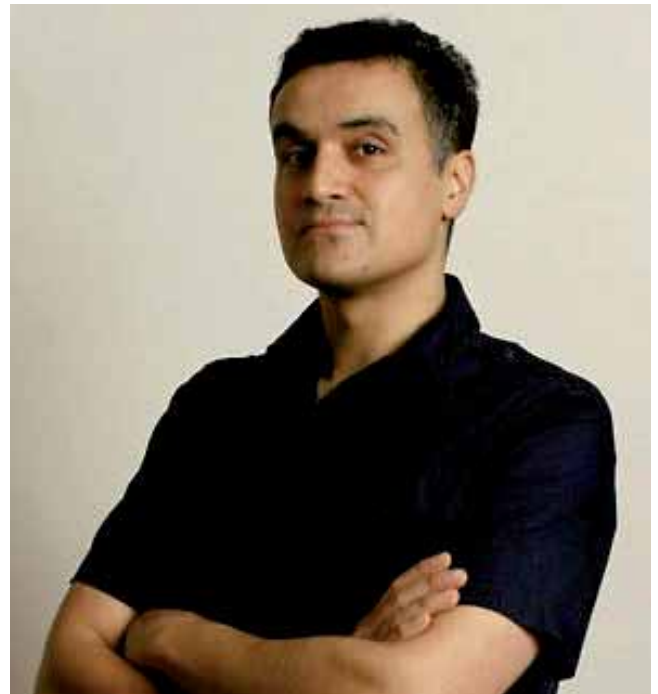
Nakon što je proputovao vrtiće i škole od Helsinkija i Tokija do Hong Konga i Calgarija te dvije godine proveo intervjui-rajući razne gurue roditeljstva i pedagogije, pisac i otac dvoje djece zaključio je da je djetinjstvo postalo industrija, a roditelj, želi li sretno dijete, treba slijediti vlastite instinkte i oslanjati se na zdrav razum.

Klinike za domaću zadaću

Honoréova nova knjiga "Pod pritiskom", ove godine prevedena na hrvatski, možda će i ovdje spasiti koje dijete bolesno ambicioznih roditelja. Moderni mame i tate stariji su i obrazovaniji negoli ikad prije, imaju i manje djece negoli ikad prije. Djecu nose i podižu puštajući im Beethovenove simfonije još dok su u truhu, prije negoli proslave prvi rođendan već znaju u koju će školu krenuti, na koje se sveučilište prijaviti. Potomci anksioznih, bolesno revnih roditelja velikih očekivanja još u vrtiću počinju patiti od stresa. Prirodni instinkt da napravimo najbolje za svoju djecu dovodi nas do toga da napravimo previše, očekujemo i tražimo previše...

■ **Što je bilo najšokantnije što ste vidjeli skupljajući dvije godine materijal za knjigu?**

- Na Dalekom istoku, u Japanu, Koreji, Hong Kongu, imaju 'klinike za domaću zadaću' - posebne institucije kamo djeca odlaze poslijepodne na dodatno učenje. Ondje već šestogodišnjaci u školi provode puno radno vrijeme, a onda ne idu kući igrati se, biti djeca, nego žure u instituciju gdje još četiri dodatna sata rade na školskom gradivu. Djeca cijeli dan uče, kući stignu oko 21 sat. Sad zamislite šest godina staro dijete koje na dan provede 16 sati učeći! Kakvo je to "dijete"? Ta djeca misle da je igra, ma kako im bila privlačna, gubljenje vremena.

Gledao sam njihova izmoždena lica, sporo se vuku, jedva hodajući... To je užasno. Roditelji su otišli do krajnjih granica. Treba nam pokret za oslobađanje djece od tiranije. Privatna pouka, dakle satovi nakon škole, početkom 1990-ih postala je rapidno rastuća svjetska industrija, bez obzira na to što mnoga ozbiljna istraživanja u Velikoj Britaniji i drugdje pokazuju da je domaća zadaća najučinkovitija kad je dovoljno mala da djeci ne oduzima vrijeme za igru i odmor.

Panika oko djetinjstva

■ **Imaju li danas djeca pravo na djetinjstvo ili su ona zamorci u sociološkom eksperimentu kojim upravljaju odrasli?**

- I djetinjstvo je postalo grana industrije - kao da je previše dragocjeno da bismo ga mogli jednostavno prepustiti djeci. Upleću se roditelji, reklamna industrija, države... Često i s dobrom namjerom, ali s lošim planovima. Imali smo slučaj da je skupina zastupnika u britanskom parlamentu upozorila na to da sve više djece sanjari o tome da postanu princeze ili nogometaši. Sasvim su ozbiljno ponudili rješenje: da petogodišnjake stručnjaci savjetuju u izboru zanimanja!

Prije tri godine skupina britanskih intelektualaca pozvala je

na kampanju za spašavanje djetinjstva od pogubnih utjecaja modernog doba. Djeca plivaju, mačuju, plešu, pišu pjesme, čitaju, uče strane jezike zato što ih na to tjeraju roditelji, a ne zato što žele. Na kraju imamo djecu bez strasti i kreativnosti, a takvi sasvim sigurno ne postaju genijalci. Roditelj treba provoditi manje vremena pokušavajući ubrzati djetetov razvoj, a više pokušavajući upoznati samo dijete.

■ Kako je vaša knjiga promijenila život vaše djece?

- Velika zabluda našeg doba jest da ćeš kao roditelj uspjeti ako pročitaš prave knjige, dobiješ prave savjete i uložiš dovoljno novca u svoje dijete. Razni obiteljski savjetnici koji pišu priručnike za roditelje postali su sami sebi svrhom, danas je to samo industrija, jedna u nizu. Radeći na ovoj knjizi, naučio sam da moraš pobjeći od te gomile stručnih savjeta, da kao roditelj moraš pronaći svoj put, svoj glas. Naravno da je dobro da povremeno imaš koga pitati za savjet, ali ne trebaš gomilati sve te knjige, DVD-e, čitati sve te kolumne tzv. gurua roditeljstva. Oni više služe sebi negoli tebi i tvom djetetu. Tvom djetetu je potreban roditelj koji se oslanja na zdrav razum, roditelj koji je prisutan i dostupan. Najvažnije je da pomogneš djeci da shvate tko su ona sama, a ne da imaš u glavi što bi i tko tvoja djeca trebala biti i da im sukladno tomu organiziraš cijeli život još od jasljičke dobi.

Nevjerojatno je koliko panike okružuje današnje djetinjstvo, roditelji su vječno zabrinuti - da dijete neće uspjeti u školi, da neće imati dobar posao, djecu prije petnaeste ne puštaju samu na cestu, u park, boje se pedofila, terorista, prometa...

I ja sam mislio da je sasvim normalno biti zabrinut. I jest, ali samo katkad i samo do neke granice. Naučio sam da djetinjstvo ne mora biti ta užasna borba, da je to zapravo relaksirajuće doba, da je na roditelju da pusti da se stvari događaju, a ne da ih bolesno kontrolira. Zapravo, dok sam pisao knjigu, u početku sam postao i više zabrinut jer sam proveo mnogo vremena razgovarajući s ekspertima, čitajući istraživanja... Počeo sam prosuđivati sam sebe kao oca, pitati se koliko pogrešaka činim... Pomislio sam: "O, moj Bože, ovo će me učiniti još luđim", što mi nije bila ideja. Na kraju shvatiš da je jedini put da s djecom radiš gotovo kao što su činili tvoj otac i majka.

Sin sam ide u park

■ I jesu li vaša djeca 'pod pritiskom'?

- Bitna promjena izazvana onim što sam naučio radeći na ovoj knjizi jest da naš sin danas sam ide u park. Prijede nekoliko ulica, uključujući i jednu vrlo prometnu aleju, da bi došao do nogometnog

“ Djeca plivaju, mačuju, plešu, pišu pjesme, čitaju, uče strane jezike zato što ih na to tjeraju roditelji, a ne zato što to žele.

“ Supruga i ja jako smo oprezni da našu djecu ne zatrpamo s previše strukturiranih aktivnosti, raznih pouka i satova.

“ Nevjerojatno je koliko panike okružuje današnje djetinjstvo, roditelji su vječno zabrinuti.

“ Najvažnije je da pomogneš djeci da shvate tko su ona sama, a ne da imaš u glavi što bi i tko tvoja djeca trebala biti i da im sukladno tomu organiziraš cijeli život još od jasljičke dobi.

terena gdje se igra s drugom djecom. Mi mu samo kažemo da dođe kući u 6.30 i ja se više ne brinem. Prije mi je ta ideja da desetogodišnje dijete usred Londona, u Batterseaju, pustim samo u park bila grozna. I ne samo meni, većina roditelja oko mene i danas tako razmišlja. Ne puštaj ga samo dok ne navrší dvadesetu! Moja supruga i ja postali smo mnogo opušteniji roditelji. Dajemo djeci mogućnost da riskiraju jer mislimo da im i to treba da bi se razvijala i učila o životu oko sebe.

Jako smo oprezni da ih ne zatrpamo s previše strukturiranih aktivnosti, raznih poduka i satova. Moj sin jedanput na tjedan ide na nogomet i na gitaru, to je sve. Kći ima sedam godina, petkom ide na flamenco, od iduće godine uzimat će i satove gimnastike.

Djeca koju sam sreo pišući knjigu imaju po pet-šest različitih aktivnosti, škola i tečajeva koje redovito pohađaju. U našoj obitelji potičemo ih da budu sigurni da nešto zaista žele, jer to vrijeme koje će provesti ondje mogli bi provesti i bezbrižno se igrajući...

■ Pišete o anksioznim roditeljima koji su u vječnom strahu za sigurnost svoje djece... Je li ovo vrijeme stvarno opasno doba za djecu?

- Svijet je zapravo danas za djecu sigurnije mjesto nego što je ikada bio. Između 1970. i 2000. godine broj djece stradale u nesrećama snizio se sa 17,5 na 4,5 od 100.000. Od toga trećina strada u nesrećama kod kuće. To je trend i drugdje. Napadi pedofila rijetki su, ali ih zloupotrebljavaju mediji, koji onda stvaraju histeriju. Dijete će prije biti žrtva nasilja rodaka negoli neznanca. Djeca su razboritija i sposobnija za život negoli mi mislimo. Prema UNICEF-ovu istraživanju Švedska je najsigurnije mjesto na svijetu za odrastanje, no i švedski roditelji bolesno su zabrinuti i uplašeni za sigurnost djece, boje se i najmanjeg rizika.

Spori London

■ Vaša knjiga „Pohvala sporosti“ postala je svojevrsan manifest pokreta sporosti. Objasnite mi kako se u Londonu može živjeti sporo?

- To je paradoks, ali ja mislim da je u Londonu moguće živjeti sporije negoli u nekoj britanskoj provinciji ili na selu. Ljudi misle da je London jako brz i pitaju me stalno, baš kao i vi, kako uopće mogu 'propovijedati' o sporom životu u Londonu. Zapravo je mnogo lakše biti spor ovdje negoli možda negdje u provinciji ili na selu, gdje moraš voziti svugdje. Većina europskih gradova radena je za pješake, a ne za vozače, kako je to u Americi.

Europski gradovi mogu biti polagani ako te gradove konzumirate, 'upotrijebite' na pravi način.

Svuda idem pješice, auto upotrebljavam možda jednom na tjedan, djeca pješače u školu, kupujemo kod lokalnog mesara, pekara, oni znaju naša imena i imena naše djece, mi znamo njihova imena.

London nije grad koji su gradili moderni arhitekti, zapravo je to puno malih sela koja su se s vremenom spojila u velegrad. Možeš otići u centar, gdje je brzina, gužva, uzbuđenje, a onda se vratiš kući, u svoje susjedstvo.

U Londonu čovjek može biti luđački zauzet cijeli dan ako želi vidjeti i probati sve i svašta. Možete raditi 500 stvari u danu i stalno ćete trčati da biste sve to stigli konzumirati i napraviti. Primjerice, ako idem u kazalište, jako dobro razmislim što stvarno želim pogledati. Čitam kritike i odlučim koju ću predstavu taj mjesec otići pogledati na West End. Umjesto da odgledam 25 predstava, sad odgledam jednu i ne osjećam se zbog toga loše jer mi zapravo ostalih 24 i ne treba.

Stvar je u tome da kao stanovnik Londona vi morate balansirati taj London i ne dopustiti da London zlorabi vas, da postanete konzument. Moja obitelj vikendima obično ne ide nikuda, nego se motamo po susjedstvu, po kući, i onda možda spontano negdje odemo. Jednostavno, provodimo vrijeme zajedno, pričamo, igramo se s djecom, nismo izluđeni od ponude i mogućnosti zabave oko nas u tom velikom gradu.

Pazite, ja radim u medijima, imam rokove, živim u tom velikom gradu, ali i dalje živim mirno i sporo. Nekad sam sve vrijeme bio on line, provjeravao e-poštu i SMS-ove, sad isključim kompjutor i telefon kad ne radim, a i ne radim više doma, nego imam ured u gradu. Odvojio sam život kod kuće i posao.

(Razgovor koji je vodila Karmela Devčić prenosi-mo iz „Jutarnjeg lista“) ●

KAD SE MAME POTUKU

Šokantno je do koje smo mjere i sport klinaca pretvorili u bolesnu natjecanje. Vidao sam mame i tate iz 'finih' četvrti koji bi se doslovno potukli oko nogometne utakmice sedmogodišnjaka. Roditelji gube kontrolu kad su im planovi za njihovu djecu 'pokvareni', misle da moraju imati genijalca i da mu svim sredstvima moraju prokrčiti put da pokaže svoju genijalnost, a zapravo je taj sin tatin i mamin mali najamni radnik, koji od djetinjstva po službenoj dužnosti trči za loptom.

PRITISAK SLOBODNIH AKTIVNOSTI

Roditeljstvo ima i opipljivu cijenu - odgoj djeteta, primjerice, u Velikoj Britaniji stoji oko 150.000 funta. U to je uračunata odjeća, stanovanje, hrana, prijevoz, zdravstveno osiguranje, školovanje i čuvanje. Ako se majka odluči ostati kod kuće i dati otkaz da bi sama podizala dijete, ona tijekom godina gubi oko 500.000 funta prihoda. Majka ostane kod kuće, ali onda djecu upiše na šest slobodnih aktivnosti želeći "da nešto postignu u životu" i provodi vrijeme vozeći ih od jedne do druge.

Velika zabluda našeg doba jest da ćeš kao roditelj uspjeti ako pročitaš prave knjige, dobiješ prave savjete i uložiš dovoljno novca u svoje dijete.

Djetinjstvo je postalo grana industrije - kao da je previše dragocjeno da bismo ga mogli jednostavno prepustiti djeci.

OLAF Antikorupcijski ured Europske komisije

Strah i trepet za javnu nabavu

U prve dvije godine članstva Hrvatska bi trebala iz europskih fondova dobiti oko tri i pol milijarde eura, što je namijenjeno poticanju zapošljavanja i gospodarskog razvoja, a ne bogaćenju pohlepnih koji bi se trebali brinuti za opće dobro. Zato OLAF pomno pazi što se zbiva

Piše:

Antun Zorislav Petrović
Transparency International

I prije nego što je Hrvatska postala članicom Europske Unije, već je ovdje počeo djelovati OLAF, Antikorupcijski ured Europske komisije, zacijelo jedna od najpoznatijih ustanova koje djeluju pod plavom zastavom s dvanaest zvjezdica.

Prema informacijama dostupnima iz medija, stručnjaci OLAF-a došli su u Hrvatsku sredinom listopada na inicijativu nekoliko europskih parlamentaraca kako bi istražili korupciju u nekoliko hrvatskih javnih poduzeća: Hrvatskim autocestama (HAC), Autocesti Rijeka - Zagreb i brodogradilištima. Europarlamentarci su navodno OLAF-u dostavili dio natječajne dokumentacije te ugovore koje je HAC u posljednjih pet godina sklopio s najvećim kooperantima, prije svih s poduzećima „Skladgradnja“, „Dalekovod“ i „Konstruktor“.

Uporni računovođa

Bez obzira na konačni ishod ove istrage, čiji se rezultati očekuju potkraj godine, ona je definitivna potvrda lošeg rejtinga koji Hrvatska ima kad je riječ o korupciji. Naime, već je u izvještaju o napretku Europske komisije upozoreno na to da su javne nabave u Hrvatskoj jako onečišćene korupcijom, a dolazak OLAF-a uslijedio je nakon što se jedna od tvrtki iz zemalja članica odlučila prijaviti na natječaj financiran novcem iz fondova EU-a. Nakon što tvrtka nije dobila posao, izrazila je, po svojoj prilici, sumnje svojim zastupnicima u Europskom parlamentu, a oni su odlučili angažirati OLAF. Taj ured, premda je osnovan prije svega deset godina,

Bit će zanimljivo vidjeti što će OLAF pronaći i treba se nadati da će ti nalazi biti i objavljeni da javnost vidi ostvaruje li netko ekstra profite na račun hrvatskih poreznih obveznika i kako.

U procesu javne nabave ima bezbroj načina za varanje, ali ako postoji bar načelna politička volja da se malverzacije suzbiju, onda plaćamo znatno povoljnije i robu i usluge.

već je sada strah i trepet za sve dugoprstiče koji misle da mogu nekažnjeno pljačkati građane Europske Unije i okoristiti se naplaćivanjem preskupih usluga, zapošljavanjem rođaka, zemljaka i stranačkih kolega, korištenjem službenih automobila za vlastite potrebe... Jednom riječju, za korupciju

OLAF („Office Européen de Lutte Antifraude“) ne bi vjerojatno ni postojao da nije bilo upornosti Paula van Buitenena, bivšeg zaposlenika Europske komisije. Prije 12 godina Buitenen je radio kao pomoćnik računovođe u odjelu financijske kontrole u Europskoj komisiji.

Prvi skandali

U to je doba u vođenju financija tada 15-eročlane zajednice država bilo puno propusta, katkad čak i otvorenih prijevara, tako da se puno od tadašnjih 65 milijarda eura trošilo na u najmanju ruku ne-transparentan način. Buitenen je pokušao uložiti protest službenim putem, no nije bilo rezultata, nakon čega je jednoj zastupnici u Europskom parlamentu napisao pismo od 35 stranica. Ni tada nije bilo nikakvih rezultata, izuzev što su se njegovi šefovi uznemirili, smanjili mu plaću na pola, a k tomu je još bio izložen i drugim vrstama pritisaka, poput telefonskih poziva u pola noći. Međutim, Buitenen je ustrajao, i dalje se žalio gdje god je mogao, a kad su nakon godinu i pol skandal otkrili mediji, potekla je lavina izvještaja o skandaloznom upravljanju sredstvima Europske Unije.

Vjerojatno najpoznatiji skandal koji je tadašnji pomoćnik računovođe otkrio bio je vezan uz tadašnju povjerenicu u Europskoj komisiji Edith Cresson, inače bivšu francusku premijerku. Ona je svojeg

OLAF postoji zahvaljujući upornosti Paula van Buitenena, nekad pomoćnog računovođe u EK

stomatologa proglasila stručnim savjetnikom za AIDS i za nekoliko stranica referata, koji je bio proglašen važnim znanstvenim doprinosom, isplatila mu nekoliko desetaka tisuća eura. Buitenen nije uspio povezati kakve veze imaju zubar, AIDS i nekoliko desetaka tisuća eura. Tako je počeo razvoj događaja u kojem je jedan pošten činovnik postao istinski heroj, zbog kojega je 1999. cijela Europska komisija, čiji je šef tada bio Jacques Santer iz Luksemburga, dala kolektivnu ostavku.

Čiste ruke"

Njega je naslijedio Talijan Romano Prodi, koji je postao poznat po kampanji „Čiste ruke“, koja je stubokom promijenila politički krajobraz Italije. Prodi je postavio vrlo stroga pravila koja su trebala spriječiti prijevare, korupciju i stvaranje sustava u kojem caruju usluge. Birokrat heroj Buitenen postavljen je na čelo skupine koja je trebala pratiti financijske tokove u Europskoj komisiji, a na inicijativu Europskog parlamenta u sklopu nove Europske komisije osnovan je i OLAF. Temeljni zadatak novoosnovanog ureda bila je kontrola ispravne i legalne upotrebe fondova Europske Unije, što su sve članice pozdravile.

I doista, prostor za korupciju i prijevare oko europskog proračuna zahvaljujući OLAF-u bitno se smanjio. Vrlo jednostavno: svaki službenik Europske komisije koji barata novcem iz zajedničke blagajne zna da ga OLAF može svaki čas kontrolirati, pri čemu se jako inzistira na poštivanju procedure, što se striktno kontrolira. Doduše, zbog toga je upravljanje fondovima ponešto usporeno i sredstva nešto sporije stižu do korisnika, ali stižu na pravo mjesto i ne dovodi se u pitanje integritet Europske komisije, što je iznimno važno. Istraži-

telji OLAF-a traže financijske prijevare vezane uz zajednički europski proračun te ilegalne aktivnosti iz kojih se može posredno izvući profit na štetu europskog proračuna.

Imaju pristup svemu

Još otkako su 2003. otkrili veliku prijevare u uredu Eurostata, europskog statističkog ureda iz Luxembourg, gdje se raspolaganje proračunskim novcem Europske Unije shvaćalo prilično neobvezno, stručnjaci OLAF-a strah su i trepet kamo god došli: imaju pravo slobodno ulaziti u sve urede EU-a, imaju pristup svim dokumentima i računima i mogu svakoga pitati za informacije koje smatraju korisnima za istragu. Nominalno je šef OLAF-a i predsjednik Europske komisije, ali operativno ured vodi glavni ravnatelj, čiji je mandat pet godina i može se jednom obnoviti. Od osnivanja OLAF-a glavni je ravnatelj Nijemac Hans Peter Brüner, bivši državni odvjetnik, čija je cijela profesionalna biografija posvećena suzbijanju korupcije i otkrivanju prijevare. Brüner je prije dolaska u Bruxelles radio u Uredu visokog predstavnika u Bosni i Hercegovini, gdje je također bio zadužen za otkrivanje prijevare i korupcije. ●

Aktualni dolazak predstavnika OLAF-a u češljanje podataka u hrvatskim javnim poduzećima samo je dodatni dokaz koliko je suzbijanje korupcije bitno za

NOVAC IZ JAVNIH FONDOVA

Za sada građani ove zemlje ni potrošnja hrvatskih javnih poduzeća nisu briga OLAF-a. Antikorupcijski ured Europske komisije ipak ponajprije zanima kako se u Hrvatskoj troši novac iz javnih fondova kako bi se spriječilo da se slično rasipanje dogodi kad naša zemlja postane članicom Europske Unije.

BRÜNER JE UPOZORAVAO JOŠ 2000.

Na početku svojega prvog mandata potkraj svibnja 2000. godine direktor OLAF-a Hans Peter Brüner posjetio je i Hrvatsku, gdje je razgovarao sa svim najvišim dužnosnicima. Sudjelovao je i na konferenciji za medije Transparency Internationala Hrvatska, gdje je istaknuo važnost suzbijanja korupcije za pristupanje Hrvatske Europskoj Uniji.

Veliki istraživački simpozij udruge „Bacači sjenki“

Zapostavljena baština

Krvavi ratovi 90-ih u regiji srednje i jugoistočne Europe za sobom su ostavili žrtve ne samo u obliku ljudskih života i materijalnih dobara nego i u kulturnom i duhovnom smislu

„Sjenčanje grada“ vrhunac je dugoročnog projekta „Bilježenje grada / bilježenje vremena“ udruge „Bacači sjenki“.

Projekt se bavi detektiranjem, proučavanjem, arhiviranjem i izlaganjem dokumentacije o umjetničkim (performansi, instalacije, akcije) i političkim (prosvjedi, demonstracije, terorističke akcije, urote, atentati) događajima u netipičnim javnim prostorima grada od početka 20. stoljeća do današnjih dana.

Projekt se proširio

„Bilježenje grada / bilježenje vremena“ kritička je - umjetnička, kulturološka, sociološka, povijesna - refleksija statusa nematerijalne kulturne baštine koja je i dalje dramatično zapostavljena u regiji srednje Europe te zapadnog Balkana u razdoblju tranzicije. Ono što tranziciju u ovoj regiji čini još brutalnijom u usporedbi s ostalim zemljama istočne i srednje Europe jesu krvavi ratovi 90-ih koji su za sobom ostavili žrtve ne samo u obliku ljudskih života i materijalnih dobara nego i u kulturnom i duhovnom smislu.

Sve je to dovelo je do općeprijetnosti diskontinuiteta, koji je najpogubniji element na djelu kada je riječ o bilo kakvu građenju budućnosti i suživota.

Projekt je započeo 2006. u Zagrebu, ali se u međuvremenu proširio i na druge gradove u regiji zapadnog Balkana te srednje Europe. Premda se zemlje regije razlikuju po svojem socijalnom, ekonomskom pa i političkom statusu, diskontinuitet im je jedna od zajedničkih odlika. U takvu okružju bavljenje problematikom kulturnoga pamćenja (osobito nematerijalnom kulturnom baštinom) pojavljuje se gotovo kao nužnost.

Odabir sudionika

Vrhunac cijele treće faze projekta „Bilježenje grada / bilježenje vremena“ bio je istraživački simpo-

Projekt „Poznate vile“

osobno je istraživanje na području individualnoga obiteljskog stanovanja u Brnu od 1968. do 1989. Usmjeren je na prikazivanje vila kao arhitektonskoga, ali i socijalnoga, kulturnoga i političkoga fenomena.

BARBORA KLIMOVÁ
ČEŠKA INTERDISCIPLINARNA UMJETNICA

Sudionici iz 14 zemalja

diljem svijeta predstavili su svoje projekte i aktivno sudjelovali u živim debatama.

ziju „Sjenčanje grada : Hipertekstualizacija urbanih prostora“, koji je održan u Zagrebu 7.-10. svibnja 2009. u prostorima Studentskog centra (Savska 25).

Sudionici su na simpozij došli na poziv, dok je dio njih odabran na četirima radionicama koje su „Bacači sjenki“ održali tijekom 2008. i 2009. Iako je nekoliko sudionika moralo

otkazati učešće u zadnjem trenutku (a to se, prije svega, odnosi na Marca Augea, svjetski poznatog francuskog antropologa, koji je trebao održati i predavanje „Architecture and Non-places“ nakon simpozija na Arhitektonskom fakultetu, no iznenada je teško obolio pa je njegovo predavanje odgođeno za kasniji termin), program je bio zgušnjut i dinamičan.

Kao uvod u simpozij kulturni antropolog, kustos i urbani umjetnik Chris Neville (SAD) održao je predavanje u Društvu arhitekata Zagreba o dva od mnogih urbanih projekata na kojima je radio u posljednjih 20 godina: „Place Matters“ i „Lower East Side Tenement Museum“.

Zahvaljujući financijskoj potpori Nacionalne zaklade, na ovom interdisciplinarnom događanju sudjelovala je umjetnica iz Češke Barbora Klimová u znanstvenoj radionici u Studentskom centru u Zagrebu.

Poznate vile

Barbora Klimová, priznata češka interdisciplinarna umjetnica mlade generacije, koja se u svojem umjetničkom radu bavi kulturnim pamćenjem u burnim vremenima velikih društveno-političkih promjena kroz koje je Češka prošla u posljednja dva desetljeća, predstavila se s projektom „Poznate vile grada Brna II“.

U isto vrijeme naslov parafrazira izložbu koju je organizirao kolektiv teoretičara i teoretičarki arhitekture sredinom 2006. u Domu umjetnosti u

Brnu, naslovljenu „Poznate vile grada Brna“. Ta poznata i uspješna izložba prikazivala je primjere individualnoga obiteljskog stanovanja u gradu kroz stoljeća. U selekciju, međutim, nisu bili uključeni primjeri kuća izgrađenih u Brnu u posljednja tri desetljeća 20. stoljeća. Riječ je o razdoblju tzv. normalizacije u Čehoslovačkoj (dva desetljeća koja su slijedila nakon gušenja Praškog proljeća i sovjetske invazije 1968.). U publikaciji koja je pratila izložbu njezini autori i autorice označili su to razdoblje kao najveću degradaciju arhitekture i profesije arhitekta u cijeloj povijesti Češke.

Poznate vile II

- Bilo je nužno potanko mapirati teren iz barem dvaju razloga: zbog gotovo nepostojećeg interesa povjesničara arhitekture za tu temu i zbog predrasuda koje prema razdoblju normalizacije pokazuje cjelokupno češko društvo. Laćajući se tako opsežnog pothvata, kontaktirala sam stručnjake i stručnjakinje te prikupila svjedočanstva, ali prije svega detektirala o kojim je građevinama tu riječ. Kuće koje sam uspjela detektirati, a čija arhitektura seže u recentniju češku povijest - vrijeme normalizacije - i s čijim sam vlasnicima i vlasnicama te arhitektima i arhitekticama uspjela stupiti u kontakt postali su dio projektne dokumentacije rada „Poznate vile grada Brna II“, kaže Klimová.

Više nego na samo istraživanje oblika građevina, kaže, usredotočila se na mapiranje slojevitih i složenih struktura odnosa, povoda i posljedica jer je bjelodano da je proučavanjem kuća samo na temelju njihovih arhitektonskih obilježja nemoguće dokučiti značenje toga razdoblja, čak ni u samom polju arhitekture.

Arhitektura i urbanizam 70-ih i 80-ih znatno su utjecali na cjelokupni izgled češkog okoliša. To je zajednički identitet nekoliko generacija. To doba moje mladosti, taj sam sraz doživjela kao izazov.

BARBORA KLIMOVÁ

PARTNERSTVA U REGIJI

„Bacači sjenki“ tijekom ove faze projekta pokrenuli su i ostvarili partnerstvo na više lokacija u regiji i s institucijama i organizacijama različitih profila ne bi li ponudili metodologiju i iskustvo u radu na projektu očuvanja kulturnoga pamćenja (u Zagrebu Akademija likovnih umjetnosti - ALU, Studentski centar - SC, Goethe Institut; u Dubrovniku ARL; u Ljubljani Mestni muzej Ljubljana i DUM; u Beogradu Kulturni centar „Rex“, Centar za kulturnu dekontaminaciju, Arhitektonski fakultet; u Budimpešti Akademija dramskih umjetnosti).

PRATEĆI PROGRAMI

Odigrana je predstava „Bacača sjenki“ „Odmor od povijesti“ u kinu „Mosor“ te su prikazana dva filma: „You, the City“ Fione Templeton (snimka njezine legendarne urbane predstave iz New Yorka 1988.) i „Do You Remember Sarajevo“, dokumentarni film Seada i Nihada Kreševljakovića.

Istraživački simpozij "Sjenčanje grada: Hipertekstualizacija urbanih prostora" održan u Zagrebu, svibanj 2009.

60 posto građana ne zna što je diskriminacija i da postoji zakon o njezinu suzbijanju

Zakon razlikuje 17 osnova za diskriminaciju

Rasa ili etnička pripadnost ili boja kože, spol, jezik, vjera, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, imovinsko stanje, članstvo u sindikatu, obrazovanje, društveni položaj, bračni ili obiteljski status, dob, zdravstveno stanje, invaliditet, gensko naslijeđe, rodni identitet i izražavanje i spolna orijentacija

Piše:
Jelena Svirčić

Prema istraživanju Centra za mirovne studije objavljenome potkraj svibnja ove godine, koje se bavilo ispitivanjem stereotipa, a oni se obično uzimaju kao pokazatelj budućeg diskriminatornog ponašanja, čak četvrtina hrvatskih građana ne zna opisati što je to diskriminacija, a gotovo 60 posto ispitanika ne zna da postoji zakon o njezinu suzbijanju.

Prema istom istraživanju najizraženije negativne stereotipe građani iskazuju prema socijalnom i imovinskom statusu, njih više od 60 posto.

“Slamanje” otpora

U ostvarenju promjene stanja nužne su modifikacije takva duboko ukorijenjenog razmišljanja i u krajnjoj liniji „slamanja“ otpora prema antidiskriminacijskim mjerama, koji se može očekivati od jednog dijela društva. Upravo zbog toga nužna je snažna i jasna pravna zabrana diskriminacije, a jedan takav sveobuhvatni zakon jest i novi hrvatski Zakon o suzbijanju diskriminacije, koji je na snazi od 1. siječnja ove godine. Do donošenja Zakona hrvatsko zakonodavstvo sastojalo se od većeg broja zakona koji sadržavaju antidiskriminacijske odredbe, poput Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, Zakona o radu, Zakona o ravnopravnosti spolova, Zakona o istospolnim zajednicama, Zakona o državnim službenicima te Kaznenog zakona.

Gotovo svi važniji međunarodni dokumenti za zaštitu ljudskih prava zabranjuju diskriminaciju, počevši od Opće deklaracije o ljudskim pravima,

 Diskriminacija je nejednako postupanje, odnosno stavljanje osoba u nepovoljan položaj na osnovi nekih karakteristika.

**DEFINICIJA
DISKRIMINACIJE**

 Diskriminacija se najčešće pojavljuje kad su neke skupine u društvu u nejednakom ili nepovoljnijem položaju u usporedbi s većinskim stanovništvom.

**PREPOZNAVANJE
DISKRIMINACIJE**

čiji 1. članak glasi: “Sva ljudska bića rađaju se slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima“, a od dokumenata donesenih u okrilju Vijeća Europe najvažnija je Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Europska konvencija).

Europsko pravo bitan je izvor antidiskriminacijskog prava za države članice Europske Unije. Sklapanjem sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju 2001. godine Hrvatska se obvezala na usklađivanje svojeg zakonodavstva s propisima EU-a, a time i s propisima na području suzbijanja diskriminacije, i upravo je obveza usklađivanja bila osnovni razlog pokretanja postupka izrade ZSD-a.

Udružna tužba

ZSD predstavlja važnu novost jer je tim zakonom zabrana diskriminacije razrađena konkretnim odredbama kojima se osigurava zaštita ugroženih skupina i pojedinaca u društvu, a jedno od njegovih najvažnijih obilježja jest iznimna širina. Jednostavno nema područja društvenog života, odnosno osobe, koja ne ulazi u doseg tog Zakona.

Zakon tako sadržava vrlo potanko razrađene postupovne odredbe, uvodi posebne antidiskriminacijske tužbe i model tzv. udružne tužbe. Do donošenja ZSD-a udružna tužba bila je zastupljena samo pri zaštiti prava potrošača. Posebnost ovog modela očituje se u mogućnosti da sudski postupak u svojstvu stranke pokreću osobe i organizacije koje same ne tvrde da su žrtve povrede prava, nego postupak vode u ime zaštite prava skupine ili klase poimenično neidentificiranih osoba. Time je organizacijama koje se bave ljudskopravnom temati-

kom otvoren nov prostor za djelovanje u promicanju interesa ugroženih društvenih skupina. Takav se postupak može smatrati podvrstom postupaka u javnom interesu, tzv. *actio popularis*, odnosno, tužbom u ime naroda. S obzirom na to da je Zakon donesen razmjerno nedavno, nijedna nevladina organizacija još nije počela proces udružna tužbe.

Da bi netko bio žrtva određenoga tipa diskriminacije, mora posjedovati „potrebnu“ karakteristiku, točnije, nema diskriminacije ako nema veze između diskriminatornog postupanja i neke od diskriminacijskih osnova kao što su npr. vjera i spol. Prema tim osnovama najčešće su diskriminirane starije osobe, žene, homoseksualci i osobe slabijeg imovinskog stanja, iako je moguće biti diskriminiran i kao muškarac u zanimanju u kojem prevladavaju žene ili kao mlađa osoba u organizaciji gdje se podupire senioritet umjesto postignuća.

Bitno je trpljenje

Katkad pojedinci mogu biti žrtve diskriminacije i iako sami nemaju osobinu koja je „potrebna“ u nekom kontekstu, ali tu osobinu imaju osoba ili osobe povezane s njom rodbinskim ili drugim vezama. Primjer bi bio kad bi netko bio uznemiravan na radnom mjestu kao otac deklariranog homoseksualca. Takva vrsta povrede prava naziva se diskriminacijom na temelju povezanosti (*associated discrimination*), (stavak 2. članka 1.). Slično tomu zabranjena je diskriminacija na temelju (pogrešne) predodžbe (*assumed discrimination*).

Netko može biti žrtva diskriminacije kao homoseksualac, dakle na osnovi spolne orijentacije. Ako je osoba homoseksualne orijentacije i trpi uznemiravanje, riječ je o jasnom slučaju. No njegova sredina može biti pogrešna uvjerenja oko pitanja njegove orijentacije. Upravo zbog takvih slučajeva zabranjuje se takva vrsta diskriminacije i u krajnjoj liniji u takvu slučaju postaje nebitno je li osoba ove ili one spolne orijentacije. Bitno je samo da trpi uznemiravanje te se uspostavlja pravna zaštita od tog uznemiravanja.

Prema Izvještaju o učincima primjene Zakona o suzbijanju diskriminacije Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, koji je objavljen tri mjeseca nakon njegova stupanja na snagu, iz prikupljenih statističkih pokazatelja preuranjeno je utvrđivati njegove učinke u praksi. Izvještaj donosi zaključak da se ipak može uočiti kako je nužno usmjeriti aktivnosti na podizanje javne svijesti o tome što je diskriminacija, o njezinim pojavnim oblicima i raspoloživim instrumentima zaštite od nje. Naime, osviještenost o pojedinim ljudskim

Plakate provokativnih natpisa vizualno je osmislila agencija Bruketa&Žinić OM

Oblici diskriminacije:

Uznemiravanje

Svako neželjeno ponašanje uzrokovano nekom od diskriminatornih osnova kojemu je cilj ili stvarno predstavlja povredu dostojanstva osobe, a uzrokuje strah, neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje.

Spolno uznemiravanje

Svako verbalno, neverbalno ili fizičko neželjeno ponašanje spolne naravi kojemu je cilj ili stvarno predstavlja povredu dostojanstva osobe, koje uzrokuje strah, neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje.

Segregacija

Prisilno i sustavno razdvajanje osoba prema nekoj od diskriminatornih osnova.

Teži oblici diskriminacije

Diskriminacija počinjena prema nekoj osobi prema više diskriminacijskih osnova (višestruka diskriminacija), diskriminacija počinjena više puta (ponovljena diskriminacija), koja je počinjena kroz dulje vrijeme (produljena diskriminacija) ili koja posljedicama posebno teško pogađa žrtvu diskriminacije. Tzv. višestrukom diskriminacijom htjelo se zaštititi osobe koje su iznimno podložne diskriminaciji, kao što su npr. Romkinje, koje nisu diskriminirane samo zbog svojega etničkog podrijetla nego i zbog toga što su žene.

Viktimizacija

Dovodjenje koga u nepovoljniji položaj zbog toga što je u dobroj vjeri prijavio diskriminaciju, nazočio diskriminaciji, odbio nalog za diskriminatornim postupanjem ili na bilo koji način sudjelovao u postupku vođenom u povodu diskriminacije.

pravima predstavlja ključni element za njihovo ostvarenje i zaštitu.

Prve pritužbe

Sudske statistike prikupljaju se i analiziraju na godišnjoj osnovi te će biti raspoložive u prvom tromjesečju 2010. godine. Od 1. siječnja 2009., kada je Zakon stupio na snagu, pa do 31. ožujka 2009. pučki pravobranitelj zaprimio je 81 pritužbu građana, pravobraniteljica za ravnopravnost spolova 64 pritužbe, pravobraniteljica za osobe s invaliditetom 10 pritužbi, a pravobraniteljica za djecu 3. Pučki pravobranitelj i posebne pravobraniteljice do danas nisu podnijeli državnom odvjetništvu nijednu kaznenu prijavu u vezi sa slučajevima diskriminacije.

Pučki pravobranitelj Jurica Malčić kaže da nijedna od pritužaba koje je njegov Ured zaprimio nije pružila osnovu za pokretanje kaznene prijave te naglašava da, iako ovaj Zakon znači velik napredak u predviđanju više oblika diskriminacije, ostaje pitanje spremnosti žrtava da pokreću proces prijave slučajeva povreda prava. Smatra da je za što bolju provedbu novog Zakona potrebna dodatna edukacija sudaca i jačanje svijesti u javnosti o potrebi suzbijanja svih oblika diskriminacije.

Zakonom ostaje nedefinirano pitanje tzv. pozitivnog sukoba djelokruga u slučajevima u kojih postoji problem istodobne nadležnosti više ustanova pri pritužbama na osnovi diskriminacije. Malčić kaže da u praksi dosad nisu imali slučaj višestruke diskriminacije, koji bi podrazumijevao npr. da je riječ o slučaju žene koja je istodobno invalid i pripadnica manjine. Kako objašnjava, praksa je pučkog pravobranitelja da se prijave raspoređuju prema kategorijama diskriminacije i prema potrebi i dogovoru prosljeđuju uredima posebnih pravobraniteljica. Uredi pučkog pravobranitelja i posebnih pravobraniteljica uskoro će potpisati Sporazum o suradnji, čime će se njihova suradnja i formalizirati.

Provokacije za "razdrmanje"

Centar za mirovne studije zajedno s Uredom za ljudska prava RH i Uredom pučkog pravobranitelja u sklopu projekta „Podrška implementaciji Zakona o suzbijanju diskriminacije“ posljednja tri tjedna provodi javnu nacionalnu kampanju usmjerenu prema senzibilizaciji građana RH na problem diskriminacije te prema upoznavanju s radom središnjeg tijela mjerodavnoga za njezino suzbijanje. Vizualna ideja kampanje, koju je osmislila agencija Bruketa&Žinić OM, sastoji se od billboarda, citylightsa, letaka, postera i web bannerova provokativnih natpisa poput „Ovaj pločnik rezerviran je za muškarce“, „Invalide ne poslužujemo“, „Zabranje-

Osobe s invaliditetom, pripadnici nacionalnih manjina, homoseksualci, pripadnici vjerskih manjina i dr. zbog svoje „različitosti“ na meti su diskriminacije.

METE DISKRIMINACIJE

5.000 do 40.000

kuna iznos je kazne propisane za povredu dostojanstva

350.000

kuna gornja je granica propisane kazne za pravne osobe u slučaju povrede dostojanstva

no uvođenje djece“, „Osobe druge vjere - ulaz na stražnja vrata“, „Zabranjeno za osobe druge boje kože“... Iako se slažu da će provokacija možda naići na otpor dijela javnosti, i Jurica Malčić i Gordana Bosanac iz Centra za mirovne studije slažu se da je od otpora važniji učinak provokacije, koja bi trebala poslužiti „razdrmanju“ svijesti građana o sveprisutnoj diskriminaciji u društvu, a njezini rezultati naknadno će se mjeriti.

Kampanja će, nadaju se, povećati broj pritužaba građana, koju može podignuti svatko, a da pritom nije nužno oštećen povredom ustavnih i zakonskih prava. Pritojba se ne plaća, a može se predati osobno ili pismeno (i elektroničkim putem).

Kako je takvo sveobuhvatno shvaćanje diskriminacije prilična novost u hrvatskom pravnom sustavu, najveći problemi očekuju se tijekom sudskih procesa, zbog čega su od donošenja Zakona organizirane edukacije odvjetnika i sudaca o praksi Europskog suda za ljudska prava, čije bi presude trebale biti izvoristom buduće prakse hrvatskih sudova.

ZAKONOM PROTIV DISKRIMINACIJE PREVENTIVNO I REAKTIVNO

Preventivno djelovanje uključuje podizanje svijesti građana o diskriminaciji te potrebi njezina suzbijanja. Jednu od ključnih uloga treba odigrati pučki pravobranitelj u suradnji s posebnim pravobraniteljicama, s obzirom na to da je Zakonom ustanova pučkog pravobranitelja određena kao krovno antidiskriminacijsko tijelo RH. U dijelu reaktivnog djelovanja na konkretne slučajeve diskriminacije ključnu ulogu imat će sudovi, ali i odvjetnici, državni odvjetnici i nevladine udruge.

POTICANJE S NAMJEROM

Poticanje na diskriminaciju počinjeno s namjerom. Propust omogućavanja razumne prilagodbe osobama s invaliditetom, sukladno njihovim specifičnim potrebama:

- * u korištenju javno dostupnih resursa
- * u sudjelovanju u javnom i društvenom životu
- * u pristupu radnom mjestu i odgovarajućim uvjetima rada prilagodbom infrastrukture i prostora, korištenjem opreme i na drugi način koji nije nerazmjerni teret za onoga tko je to dužan omogućiti.

Naomi Wolf, romantična revolucionarka u salonskim cipelama

Autorica 10 teza o fašizmu koji se sporo šulja

Njezin zaključak da sloboda nije samoodrživo stanje ljudske prirode, nego da treba pažnju i njegu kako bi opstala u vremenu, odnosno da je potrebno stalno uklanjanje pojava koje ukidaju slobodu, zvuči kao programski poziv na akciju

Piše:
Suzana Kulović

Naomi Wolf, liberalna feministica, socijalna aktivistica i politička konzultantica, početkom devedesetih objavila je svoje do sada najradikalnije djelo „Mit o ljepoti“, kojim je postigla svjetsku slavu.

Taj bestseller vinuo ju je u orbitu feminističkih teoretičarki, a poslije je objavila još šest knjiga u kojima kritizira neoliberalizam i američku političko-kulturnu dominaciju.

Kraj Amerike

Kritike su to društva gdje masovni mediji stvaraju dominantnu sliku koja ostatak svijeta smatra kulisa za odigravanje drama američke demokracije i globalne demokratizacije svijeta „Coca Colom“, hamburgerima i holywudskim blockbusterima. Sve te kritike uobličila je u knjigu „Kraj Amerike - pi-

Vrlo je produktivna i

samopouzdana u javnim nastupima, a u diskusijama zadržava politički korektnu ljubaznost, koja se na momente doimlje kao popustljivo podilaženje publici.

LJUBAZNOST

smo upozorenja mladom domoljebu“, objavljenu 2007. i 2008. ekraniziranu u istoimeni dokumentarni film.

Naomi je teoretičarka s dobrim osjećajem za publiku. Startala je iz vrlo privilegirane pozicije i kao mlada autorica postala utjecajna u trendovima kojima je pristupala tako da su ih često s njom poistovjećivali, kao što je poistovjećuju s trećevalnom feminističkom dekonstrukcijom mita o ljepoti i njegova odnosa sa ženskim identitetom. Ne može se reći da je ikad bila vrlo originalna, ali je bila vrlo praktična, uporna i uvijek svojeglava. Zadnje joj je priskrbilo kritike intelektualnog kruga, u koji su je svrstavali nakon objave „Mita o ljepoti“.

Naomino razračunavanje sa ženskim izgledom, kojim je feministička misao opsjednuta već 150 godina, nije uvjerilo radikalne feministice u njezinu „pravovjernost“. Zvali su je sretnom feministicom

i smatrali šminkericom koja pripada liberalnim demokratskim krugovima, kojima je inherentan patrijarhat.

Ova aktivistica simpatično sladunjava imidža djeluje kao srednjoškolska učiteljica iz Ohija ili neke druge države američkoga srednjeg zapada: duga dobro njegovana smeđa valovita kosa, uska suknja do koljena i bluza jedan broj manja koja ističe obline što pokazuju da nije opsjednuta ni dijetama ni hranom.

Američki snovi

Takva nepretenciozna i dobroćudna kao topla mila ženica pojavila se na Zagreb! festivalu na simbolički važan datum 11. rujna 2009. godine i pred dvoranom prepunom većinom mladih ljudi održala interaktivno predavanje o održivoj demokraciji.

U 10 teza o fašizmu koji se sporo šulja i prijeti da zatvori otvoreno demokratsko društvo SAD-a gospođa Wolf podsjetila nas je da demokracija ovisi o sudjelovanju građana i o aktivnosti civilnoga društva.

Naomi Wolf se u Zagrebu obratila svojim sugrađanima Amerikancima i ostalim građanima svijeta u sličnoj situaciji (kojih ovdje baš nema previše), nastojeći ih probuditi iz nekritičkog sna u koji ih uljuljkavaju potrošačke trivijalnosti, dok su „bushizam“ i posljedice 11. rujna podrovale ostavštinu očeva osnivača (kojima su se znatno kasnije pridružile i majke) nacije država. Podsjetila nas je kako su američke snove ostvarivale generacije pionira gradeći tu oazu slobode kao utočište od progona i pritisaka koje se uzdiglo iznad svega što su ljudi do sada stvorili.

Slušajući Wolfovu prvih sat vremena, ponovno sam se zaljubila u ideju SAD-a kao u svojem ranom djetinjstvu, kad sam je doživljavala preko filmova za djecu, i istodobno sam se ražalostila lošim stanjem toga političkog diva, o kojem svi ovisimo, a koji posljednjih desetljeća maltretira ostatak svijeta vojno, politički i ekonomski. Još pri čitanju „Mita o ljepoti“ uočila sam naglašenu romantičnost i svojevrsnu naivnu neiskvarenost autorice Naomi Wolf.

Stereotipno lijepe

Raznježilo me njezino objašnjenje da politički i korporativni pritisak odvaja muškarce od stvarnih žena sprečavajući ljubav koja bi imala gromoglasnije posljedice na svijet od Listopadske revolucije, koji, potičući pornografiju ljepote, zagovara besprijekorni imidž bijele, mlade, mršave žene zapadnjačkih anglosaskih crta lica, kojemu je jedinom dopušten pristup u seksualne fantazije i u zadovoljstvo.

Nakon što je za škotski „Sunday Herald“ izjavila da je u meditaciji kao duh dječaka od 13 godina vidjela Isusa Krista i da vjeruje u Božju providnost, pobrala je ismijavanja i oštre kritike. Feminizam kao i kršćanstvo kažnjava herezu.

HEREZA

Naravno da u svemu rečenome ima istine, pritisak sredine na žene da budu stereotipno lijepe velik je i predstavlja oblik društvene kontrole, ali strasna ljubav među spolovima koji su oslobođeni rodних stereotipa ne bi ukinula ni kapitalizam ni imperijalizam ni globalno neoliberalno korporativno nasilje nad svima nama.

Nova (prošlogodišnja) knjiga Naomi Wolf „Kraj Amerike“, koja je pretočena u dokumentarni film tipa „socioloških analiza“ Michaela Moora, nadahnula je predavanje o kojem sam počela pisati. Moje početno oduševljenje predavačicom i njezinom temom - posrnulom demokratskom Amerikom - pretvorilo se u divljenje kad je pokušala ohrabriti predstavnike studenata koji su štrajkali protiv kapitalističkih zala kasnog proljeća ove godine u nas, koji su bili na predavanju i koji su se na njezin poticaj uključili u diskusiju.

Naomi ih je ohrabivala kao majka svoju djecu da vjeruju u sebe, da jasno artikuliraju svoje zahtjeve, da ne zaborave kako važne stvari rade za svijet svojom akcijom i, sve u svemu, zaključak je bio da će, ako je PR dobar (ako studenti poprave svoj PR) i ako je civilno društvo aktivno, sve biti dobro.

U maniri samopomoći

Neoliberalna neman koja kupuje i prodaje znanje, ljubav, jajne stanice, spermu i bubrege bit će pobijedena ako se građani organiziraju da u svoje slobodno vrijeme sudjeluju u demokratskim procesima i ako se razračunaju s pojavama opisanima u 10 lakih koraka koji vode u fašizam. Nevjerojatno.

U maniri samopomoćnice za svladavanje straha od lifta ili za držanje djeteta za postizanje savršene linije Naomi Wolf je preporučila 10 koraka koji otkrivaju bit problema fašizacije društva, kako američkog tako i drugih društava u povijesti i danas. Još bih ja tu opservaciju i metodologiju progutala da nije slijedila uputa o načinu rješavanja za mlade revolucionare i mlade domoljube, koja se sastoji u samoosnaživanju i osvještavanju osobne snage u svakom pogledu i onom poznatom američkom individualističkom kriticom „svijet je onakav kakvim si ga napraviš“.

Završetak nastupa Naomi Wolf na Zagreb! festivalu dočekala sam s podvojenim osjećajima: divila sam joj se na beskrajno iskrenom entuzijazmu, na komunikativnosti koja je dovedena do perfekcije, na erudiciji koja ju nije učinila oholom i umišljenom. Međutim, površnost analiza i lakoća s kojom Wolfova uopćava svoja zapažanja kao istine malo me osupnula. Ukupni mi je dojam bio da se riječ o pametnoj, dobroj, obrazovanoj i vrlo hrabroj osobi, koju nije lako staviti u šablone, bili oni tradicionalni ili avangardni, lijevi ili desni.

Na slici producent filma "Kraj Amerike" Avram Noble Ludwig, autorica istoimene knjige Naomi Wolf i direktor programa Zagreb! festivala Emil Matešić tijekom tiskovne konferencije u Zagrebu

Biografija

Naomi Wolf je rođena 1962. u San Franciscu, California, u obitelji uglednih židovskih intelektualaca. Njezina majka, antropologinja Deborah Goleman Wolf, napisala je knjigu o lezbijskoj zajednici. Naomi je započela studij na Yaleu, a završila na New College u Oxfordu s prestižnom stipendijom Rhode. Objavljivala je eseje u The New Republic, Wall Street Journal, Glamour, Ms., Esquire, The Washington Post i The New York Times. Početkom devedesetih udala se za Davida Shipeleya, urednika The New York Timesa, od kojega se rastala 2005., nakon što su dobili dvoje djece (Rose i Josepha).

MIT O LJEPOTI

Bestseller „Mit o ljepoti“ preveden je i u nas 2008. godine. Knjiga je Naomi Wolf pozicionirala kao važnu predstavnicu trećeg vala feminizma na liberalnom dijelu političkog spektra. Sudjelovala je u kampanji Billa Clintona 1996. i Al Gora 2000. kao savjetnica za pitanja ženskih glasova. Posljednjih godina usredotočena je na probleme demokratskih sloboda u američkom društvu, opsjednutome terorizmom i protui-slamskim sentimentima.

Brojnim medijskim nastupima Naomi Wolf je prisutna u globaliziranoj javnosti, u kojoj se, unatoč kritikama, snalazi kao riba u vodi. **POPUT RIBE**

PISMO IZ ZAGREBA

U "Pismu iz Zagreba" (The letter from Zagreb: Croatia is us) Naomi Wolf je dala svoj doživljaj našeg političkog i kulturnog trenutka. Ovdanju publiku doživjela je kao tipične tranzicijske cinike koji ne vjeruju da bilo što može promijeniti hrvatsku stvarnost. Možda je to razlog zbog kojega ja ne mogu vjerovati u Naomi Wolf.

O roditeljstvu – tradicionalna i suvremena paradigma

Roditeljstvo je danas ravnopravno partnerstvo

Novo shvaćanje roditeljstva smatra da za dobro roditeljstvo nije nužna tradicionalna trijada: majka - biološki otac - dijete. Svoj zdravi razvoj dijete postiže i uz jednu odraslu odgovornu osobu, što dokazuju primjeri samohranih majki, udomiteljski i posvojiteljski oblici podizanja djece

Piše:
mr. sc. **Maja Uzelac**, Udruga "Mali korak", Zagreb

Roditelji imaju moć, a povijest je zabilježila mnoge slučajeve gdje se objavljivalo da se moć rabila na dobrobit onih nad kojima se primjenjivala sila.

Danas se ozbiljno postavlja pitanje uporabe sile u odnosima među narodima.

Roditelji bez pripreme

Vrhovno vijeće naroda uporabu sile bijelaca nad crncima ne smatra više opravdanom. U suvremenom poslovanju i proizvodnji vođenje s pomoću autoriteta ne drži se više učinkovitim. Rodno-spolna neravnopravnost u društvu i razlike u moći koje postoje u obitelji između muža i žene postupno se smanjuju. Možemo govoriti i o preoblikovanju drugih tradicionalno autoritarnih institucija, kao što su škola i crkva. No što je s odnosima između roditelja i djece? U obitelji (kao i u najvećem broju škola) autoritarnost i prisila i dalje ostaju glavnim načinom za nadziranje i upravljanje ponašanjem djece. Ti se odnosi imenuju različitim nazivima: odgojem, podizanjem djece, učenjem "životu", discipliniranjem i sl. Zašto je dijete posljednje koje treba zaštititi od uporabe sile, moći i autoriteta?

Roditeljska uloga jedna je od najzahtjevnijih u životu. Roditelji su se našli u toj ulozi bez ikakve pripreme, najčešće i bez svjesne odluke da budu roditelji, a gotovo redovito s uvjerenjem da svatko zna biti roditelj. Osim onog prvog tečaja o porodu i kako s dojenčadi, roditelji dalje stječu „znanja“ i vještine uglavnom kroz svoja iskustva, kroz vlastite vrlo stresne situacije s djecom, učeći u hodu i živeći s nadom da će na kraju sve dobro ispasti (Zdenka Pantić, 2008.).

Osobna stvar i društveni čin

Koliko god da je rađanje i odgoj djece duboko osobna stvar, to nije privatni pothvat, nego društveno odgovoran čin. Obitelj i roditeljske uloge s jedne strane ostavljene sferi privatnosti, dok se s druge strane od roditelja očekuju društvena zadaća: da djecu osposobe za društveno odgovoran život. U istraživanjima se često napominje da se slabo poštuje činjenica da se stavovi i vrijednosti djece i mladih o ljudskim pravima, o općem dobru i društvenoj zajednici formiraju u obiteljima.

Koga se najčešće krivi kada su djeca agresivna, asocijalna, nemotivirana, neuspješna u školi, kada se odaju drogi i krađi...? Okrivljuju se roditelji: krivi ih škola, crkva, zdravstvo, mediji, različiti eksperti, društvo, čak i oni sami sebe

Uvjerenje da roditelji trebaju svladati neke vještine, razumjeti potrebe u različitim fazama razvoja djece izgleda apsurdno, a nikomu nije apsurdno da je za vožnju auta potrebno položiti vozački.

Sve se više dokazuje povoljno djelovanje očeva uključivanja i na dijete i na brak i na osobnost samoga oca.

KLJUČNI POJMOVI

DOŽIVLJAJ RODITELJSTVA - odlučivanje na djecu, preuzimanje i prihvaćanje roditeljske uloge, svjesno ili intuitivno postavljanje odgojnih ciljeva te doživljaj vlastite vrijednosti zbog ulaganja napora u podizanju djece, zbog emocionalne povezanosti i djetetova uspjeha

RODITELJSKA BRIGA - rađanje djece i briga za njihovo održanje, život i razvoj

RODITELJSKI POSTUPCI I AKTIVNOSTI - roditelj ih poduzima kako bi ostvario roditeljske ciljeve i ispunio svoju ulogu

RODITELJSKI ODGOJNI STIL - emocionalno ozračje unutar kojega se zbivaju sva međudjelovanja roditelja i djeteta

(prema Mira Čudina-Obradović i Josip Obradović: "Psihologija braka i obitelji")

drže krivcima, a da i nemaju stvarne razloge. Velik broj roditelja svakodnevno se pita jesu li i ako jesu, gdje su pogriješili, što znači biti dobar roditelj i što je to odgovorno ili kompetentno roditeljstvo.

Smjer demokratizacije zapadnih društava dovodi do promijenjene paradigme odnosa djeteta-roditelj i međusobnih odnosa bračnih partnera: u središtu je uspostava odnosa temeljenih na ravnopravnosti i međusobnom poštovanju (Vlasta Vizek-Vidović, 2008.). Riječ je o integrativnom modelu roditeljstva, o partnerskom roditeljstvu (vidi grafički prikaz).

Sve to stavlja pred roditelje zahtjeve kojima nisu dorasli: oni sami počinju prepoznavati potrebu za stjecanjem novih kompetencija počevši od toga kako komunicirati sa svojom djecom, kako razvijati vlastitu socijalnu kompetenciju i socijalnu kompetenciju djeteta (njihovu socijalnu osjetljivost i odgovornost).

Stilovi obiteljskog života

Pojam roditeljstva u početku se vezivao (i gotovo izjednačivao) s pojmom majčinstva, a od sedamdesetih godina 20.st. počeo se u nj uključivati i pojam očinstva.

U našoj kulturi susrećemo različite stilove obiteljskog života i zajednica koje podižu djecu: uz primarnu obitelj (roditelji i djeca) i proširenu (baka i djed), tu su i sastavljene obitelji, razvedene, izvanbračne zajednice, samohrane majke i očevi, obitelji s posvojenom djecom, udomiteljske obitelji i dr., kao što susrećemo i različita shvaćanja o roditeljstvu, pogotovo razumijevanje roditeljske uloge i utjecaja roditelja na djecu.

Najčešće su tvrdnje ili uvjerenja o roditeljstvu, među ostalim, ove:

Svaki roditelj voli svoje dijete. Svatko zna biti roditelj. Roditelj zna najbolje što njegovu djetetu treba. Ako volim svoje dijete, bit ću uspješan i dobar roditelj.

Svi se slažu u tome kako je osnovna zadaća roditeljstva podići svoju djecu. Zanimljivo je da roditeljstvo, kao središnje iskustvo zrele dobi, nije predmet proučavanja nijedne posebne znanstvene discipline (Nila Kapor-Stanulović, 1985.). U izvodenju toga zahtjevnog zadatka nalazimo individualne razlike, kao i razlike među različitim kulturama i narodima. Tako, na primjer, u arapskom svijetu djeca do polaska u školu dobivaju puno ljubavi i slobode, a zatim se moraju naučiti strogim pravilima. Nasuprot tomu, u zapadnim se kulturama djecu nastoji disciplinirati rano, podjednako u obitelji ili u predškolskim ustanovama.

Odgadanje roditeljstva

U dvadesetom je stoljeću, između dvaju svjetskih ratova, u medicini i psihologiji došlo do razvoja cijeloga jednoga pokreta usmjerenoga na dobrobit djece pod utjecajem Freudovih teza o važnosti ranog razvoja. Djeca su postala središte zanimanja, a roditelji su se smatrali odgovornima za sve probleme u ponašanju djeteta.

I u području socijalnog rada i pedagogije bio je jasno izražen kritički stav prema roditeljima, upozoravani su na pogreške i upućivani kako postupati. U suvremenom diskursu o roditelj-

 Djeca koja imaju zainteresiranoga i angažiranog, "zaigranog" oca postižu bolje rezultate u školi.

 Istodoban, ali različit utjecaj oca i majke, jest ono što najpovoljnije djeluje na razvoj djeteta.

stvu i u praksama roditeljstva nema više tog pretjeranog ocjenjivačkog i okrivljujućeg pristupa.

Nasuprot nekadašnjem shvaćanju važnosti djeteta i roditeljstva, kojim se potvrđivala socijalna vrijednost neke obitelji, pa čak i osobnost i integritet bračnih partnera, u novije se vrijeme čini da u zapadnim društvima više nije toliko važno imati dijete, štoviše, mnogi se bračni parovi odlučuju na život bez djece, odgađaju tu odluku zbog napredovanja u karijeri, osobne slobode i komocije, materijalnog stanja ili osjećaja roditeljske nekompetencije. Dijete im više nije središnja vrijednost u životu, u svijetu globalnih liberalnodemokratskih vrijednosti i u nas počinju prevladavati vrijednosti individualizma, materijalizma i hedonizma. No što je to što odlikuje staru, tradicionalnu paradigmu roditeljstva, a što suvremeniju, i što je karakteristično za shvaćanje roditeljstva u Hrvatskoj danas? Dva su ključna elementa tradicionalnog shvaćanja roditeljstva:

Krive sami sebe

1) Jednosmjerni utjecaj roditelja na dijete koncept je koji prevladava još i danas u glavama mnogih roditelja koji sebe okrivljuju da su počinili pogreške u odgoju djece. Oni sebi predbacuju različite teškoće koje djeca imaju (smetnje u ponašanju, zdravstvene probleme, teškoće u razvoju, slab školski uspjeh, eksperimentiranje s drogom i dr.). Oni mogu imati osjećaj krivnje, neuspjeha, narušenog su samopouzdanja, srame se, često ne žele o tome ni razgovarati. Poznato je da upravo roditelji djece s problemima izbjegavaju doći u školu, teško prihvaćaju istinu o svojem djetetu, vide ili prebacuju krivnju drugima.

I u psihologiji se roditeljstvo dugo definiralo i istraživalo uglavnom sa svrhom da se odrede mogući povoljni ili nepovoljni utjecaji roditelja na dijete i djetetov razvoj.

A bilo je već poznato da međusobni odnos roditelja djeluje na svakog roditelja zasebno, kao što je opće poznato da i samo rođenje djeteta i njegove karakteristike utječu na međusobne odnose roditelja, stres svakoga od njih posebno ili subjektivni doživljaj roditeljstva.

Roditeljstvo = majčinstvo

2) Drugo tradicionalno shvaćanje roditeljstva jest njegovo poistovjećivanje s majčinstvom, budući da je majka biološki predodređena da rađa, doji i ima cijeli niz drugih osobina koje su „namijenjene“ skrbi za druge. Tako je i istraživanje Bornsteina i suradnika (1998.) o međukulturnim sličnostima i razlikama u doživljaju roditeljstva u 7 kulturno potpuno različitih

zemalja pokazalo kao veliku sličnost u svim tim zemljama visok stupanj majčina zadovoljstva roditeljskom ulogom. Što je s očinstvom? Može li se očinstvo tumačiti činjenicom da očevi ne rađaju djecu?

Postoji niz istraživanja koja su pokazala da je očevo bavljenje djetetom imalo izrazito pozitivan utjecaj na djetetov socio-emocionalni razvoj, socijalnu kompetenciju i „unutarnji lokus kontrole“ (Rohner, 1998.), a osobito na životno zadovoljstvo u adolescenciji i odrasloj dobi.

Rezultati studije Fluori i Buchanan (2002.), utemeljene na praćenju 17.000 djece do odrasle dobi u Engleskoj, upućuju na veliku važnost uključenosti i emocionalne bliskosti oca s djecom. Upravo ta bliskost u ranom djetinjstvu ima utjecaja i na bliskost u adolescenciji, a ova pak na adaptiranost djece u odrasloj dobi, a i na adaptiranost u vlastitu braku. Istodobno, očeva uključenost u odgoj djeteta pomaže i u bliskosti sa ženom, utječe na ženino zadovoljstvo i ukupnu bračnu i obiteljsku kvalitetu.

Ravnopravna podjela

Ta dva tradicionalna shvaćanja roditeljstva danas pomalo ustupaju mjesto novom ili drugačijem konceptu roditeljstva. Dakle, novije shvaćanje roditeljstva, prije svega suvremeni diskurs o roditeljstvu, odbacuje mogućnost jednosmjernog utjecaja roditelja na dijete te ističe uzajamnost interakcija, međutjecaj roditelja i djece, mrežu međuodnosa i međudjelovanja, pa stoga valja naglasiti upravo ovu stranu koja do sada nije percipirana kao bitna: kao što roditelj utječe na dijete, tako i dijete utječe na roditelja.

Druga karakteristika suvremenog shvaćanja roditeljstva jest da se ono više ne poistovjećuje s majčinstvom i majčinskim praksama, nego se sve više istražuje i fokusira uloga oca, ne samo njegova podupirateljska uloga nego i izravni utjecaj na razvoj djeteta, a u tome smislu i na razvoj i dinamiku života u obitelji.

Suvremeni se pojam roditeljstva shvaća kao „ravnopravno roditeljsko partnerstvo“ (Deutsch, 2001.). Ravnopravna podjela roditeljskih dužnosti omogućuje nastajanje pozitivnog doživljaja roditeljstva u oba roditelja i pozitivne obiteljske klime jer majka neće osjećati preopterećenost, nego zadovoljstvo zbog muževe potpore i sudjelovanja, a muž se pak neće osjećati isključen, nekompetentan i suvišan u skrbi za dijete, „zadužen“ isključivo za napredovanje u karijeri i podnošenje različitih socijalnih pritisaka na obitelj.

Majčinska i očinska praksa

Velik broj novijih istraživanja o vrsti uključenosti majke u bavljenje djetetom (majčinskoj praksi) i vrsti očeve uključenosti (očinskoj praksi) pokazuje nekoliko zanimljivih rezultata: 1. da se očinski identitet stječe aktivnim uključivanjem u mnoge aktivnosti (tj. očinstvo je svjesno definirana odluka muškarca da preuzme ulogu oca, koja podrazumijeva izravne aktivnosti i brigu za odgoj djeteta); 2. usprkos majčinoj većoj uključenosti u njegu, zaštitu i posvećenost potrebama djeteta (što kao intenzivno majčinstvo zahtijeva tradicionalna paradigma), sve se više dokazuje povoljno djelovanje očeva uključivanja i na dijete i na brak i na osobnost samoga oca; 3. sva su istraživanja pokazala ne samo da se majke i očevi razlikuju prema količini vremena

koje posvećuju djeci nego i prema vrsti uključenosti, poslovima koje obavljaju i načinu pristupa djetetu. Upravo takav istodoban različit utjecaj oca i majke jest ono što najpovoljnije djeluje na razvoj djeteta (čak i ako otac ne živi u zajedničkom kućanstvu s majkom i djetetom); 4. djeca koja imaju zainteresiranoga i angažiranoga, „zaigranog“ oca postižu bolje rezultate u školi, imaju bolje socijalne vještine, očeva uključenost „poboljšava djetetov socijalno-emocionalni razvoj, prilagodbu i životno zadovoljstvo u adolescenciji i odrasloj dobi te djetetov intelektualni razvoj, društvenu kompetenciju i unutarnji lokus nadzora, osjećaj da upravljaju svojim postupcima bez vanjskog upletanja“ (Obradovići, „Psihologija braka i obitelji“, 2006., str. 263.); 5. dok se ranije važnost očeva utjecaja izvodila iz njegova utjecaja na majku, novija istraživanja sve više ističu i neovisan utjecaj oca na djetetov razvoj kao poseban i specifičan prinos očinstva.

505 bračnih partnera u Hrvatskoj bilo je uključeno u istraživanje koje pokazuje da u našoj sredini i dalje vrijede tradicionalne vrijednosti, odnosno da su djeca i dalje središnje vrijednosti obitelji i ono što daje najveće životno zadovoljstvo i smisao bračnim partnerima

PREDODŽBA O DJETETU

Vrlo se jasno sjećam kako je to biti dijete. Jasno se sjećam dubokih osjećaja i spoznaja koje nikomu nisam povjerila. Promatrala sam odrasle i znala sam neke stvari. Postavljala sam sebi pitanja o životu, osjećala divljenje i strahopoštovanje prema svim bićima, ali nikad o tim doživljajima svijeta nisam razgovarala s roditeljima. Sve je to ostajalo u meni jer je mojima to bilo glupo i nevažno (mislila sam) i nikada me nisu pitali niti razgovarali sa mnom kao s osobom, sebi ravnim ljudskim bićem, nego kao sa svojom predodžbom o djetetu, točnije percepcijom djevojčice.

PRIMJERI LITERATURE

Mnogo je literature danas napisano u svrhu odgoja roditelja; najveći je broj tih knjiga pun savjeta stručnjaka kako riješiti neki konkretan problem u odgoju djece, na primjer problem odlaska na spavanje, gledanja televizije, problem neuredne sobe, obavljanja kućnih poslova ili pisanja zadaća... Rijetki su oni koji roditeljstvo vide u suodnosu svih članova obitelji, gdje su i djeca osobe (kao što su to Thomas Gordon, Jesper Juul, Violet Oaklander ili pak neki naši autori kao što su Mira Čudina-Obradović i Josip Obradović).

Nije svaki honorarni rad autorsko djelo

PITANJE:

Kako evidentirati honorare na temelju autorskih ugovora i ugovora o djelu?

Piše:

Jelena Šišara,

voditeljica financija i unutarnje kontrole

Česta je dilema koju čujemo u neprofitnim organizacijama kako evidentirati isplate honorara na temelju autorskih ugovora i ugovora o djelu osobama koje kontinuirano sudjeluju u radu organizacije, ali su izvan radnoga odnosa.

Pri tome se evidentiranje odnosi na mjesto gdje se treba evidentirati ta vrsta troškova. Dilema se odnosi na pitanje treba li evidentirati na podskupini 425 Rashodi za usluge u sklopu, za koje je predviđen odjeljak 4257 Intelektualne i osobne usluge, ili na podskupini 424 Naknade ostalim osobama izvan radnog odnosa.

Ispravno rješenje

Ispravno je evidentirati ih na podskupinu 424, dok se na podskupinu 425, odjeljku Intelektualne i osobne usluge, evidentiraju plaćanja prema ugovorima o djelu i autorskim honorarima za poslove koji se rijetko obavljaju ili neke neuobičajene koji se iznimno tijekom poslovanja mogu pojaviti, kao npr. odvjetničke usluge, usluge revizora, usluge sudskoga tumača...

Naime, prema Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima (NN 167/03 i 79/07), autorskim djelom smatra se originalna intelektualna tvorevina iz književnoga, znanstvenog i umjetničkog područja koja ima individualni karakter, bez obzira na način i oblik izražavanja, vrstu, vrijednost ili namjenu. Autorska su djela osobito: jezična djela, glazbena djela, dramska i dramsko-glazbena djela, koreografska i pantomimska djela, djela likovne umjetnosti, djela arhitekture, djela primijenjene umjetnosti i industrijskog dizajna...

Čuvanje poslovnih knjiga

Za čuvanje poslovnih knjiga, knjigovodstvenih isprava i financijskih izvještaja neprofitnih organizacija važno je napomenuti da su pravila propisana Uredbom o računovodstvu neprofitnih organizacija (NN 10/08 i 7/09) i da rok počinje teći zadnjeg

11 godina propisani je rok za čuvanje glavne knjige i dnevnika

7 godina propisani je rok za čuvanje pomoćne knjige

dana poslovne, tj. kalendarske godine.

Pri tome valja skrenuti pozornost na to da se, budući da većina neprofitnih organizacija poslovne knjige vodi pomoću elektroničkih računala, tj. kao elektronički zapis, glavna knjiga mora nakon zaključivanja na kraju poslovne godine zaštititi na način da u njoj nisu moguće izmjene pojedinih ili svih njezinih dijelova, da ju je moguće u svakom trenutku otisnuti na papir te se mora potpisati elektroničkim potpisom u skladu s propisima koji uređuju elektronički potpis.

Jednostavno knjigovodstvo

Velik je broj neprofitnih organizacija čija je vrijednost imovine i godišnji prihod uzastopno tri godine manji od 100.000,00 kuna. Te neprofitne organizacije nisu u obvezi sastavljanja i predavanja financijskih izvještaja i vođenja poslovnih knjiga u skladu s Uredbom o računovodstvu neprofitnih organizacija da su dužne voditi najmanje Knjigu blagajne i Knjigu prihoda i rashoda, primjenom jednostavnog knjigovodstva i novčanog računovodstvenog načela. Rokovi čuvanja tih isprava isti su kao i za druge neprofitne organizacije.

ČUVANJE ISPRAVA

- * **Isplatne liste čuvaju se trajno**
- * **Analiitička evidencija o plaćama za koju se plaćaju doprinosi čuva se trajno**
- * **Isprave na temelju kojih su podaci uneseni u dnevnik i glavnu knjigu čuvaju se jedanaest godina**
- * **Isprave na temelju kojih su podaci uneseni u pomoćne knjige čuvaju se sedam godina**

ČUVANJE IZVJEŠTAJA

- * **Bilanca, račun prihoda i rashoda te bilješke uz financijsko izvješće čuvaju se trajno**
- * **Skraćeni račun prihoda i rashoda (za razdoblje od 1. siječnja do 31. ožujka i od 1. siječnja do 30. rujna) i račun prihoda i rashoda (za razdoblje od 1. siječnja do 30. lipnja) čuvaju se do predaje financijskog izvještaja za isto razdoblje sljedeće godine.**

“Bumerang odgoja”

Pojmovnik kriznih razdoblja u odrastanju

Liga za prevenciju ovisnosti, Split, 2009., autori Branimir Mendeš, Mirjana Nazor i Esmeralda Sunko. Knjiga je namijenjena roditeljima, nastavnicima i pedagozima u prevenciji negativnih odgojnih efekata i ovisničkog ponašanja mladih.

Piše:

Ruža Beljan, suradnica za informiranje i izdavaštvo

U izdanju udruge Liga za prevenciju ovisnosti iz Splita objavljuje se knjiga „Bumerang odgoja“ troje stručnjaka i znanstvenika s područja predškolskoga i školskoga odgoja i obrazovanja te područja prevencija ovisnosti.

Knjiga koja govori o odgoju djece kreće od polazišta da su se u posljednjih nekoliko desetljeća načini odgojnoga djelovanja na djecu i mlade korjenito promijenili.

Pravo na zdrav život

Modernizacija, mediji, globalizacija, propitivanje pojmova slo-boda i granica neumitno su utjecali na djecu i na obitelj. Život u suvremenom društvu pred učestalijim je socijalnim rizicima (velika ponuda nekvalitetne zabave, masovni mediji, loš utjecaj vršnjačkih skupina, zloraba psihoaktivnih tvari). Kako bi mladi ostvarili pravo na zdrav život, nuždan je angažman svih društvenih dionika na područje preventivnog djelovanja.

Svako dijete tijekom odrastanja prolazi kroz nekoliko kriznih razdoblja, koja predstavljaju određene faktore rizika za dijete, a mogu imati posljedice i na obitelj i na društvo. Ako se u kriznim razdobljima (većinom prelazak iz vrtića u školu, iz razredne nastave u predmetnu, iz osnovne škole u srednju, iz srednje škole na fakultet ili posao) bumerang (odgoja) ne baci dovoljno umješno, vratit će se i raniti bacača.

Pripremljenost na školu

Prvi dio knjige autora Branimira Mendeša odnosi se na jedno od tih kriznih razdoblja, a to je početak osnovnog školovanja. Faktor zaštite u preventivnom smislu čini zrelost ili, kako sam autor kaže, pripremljenost djeteta na školu i promjenu koja će nastupiti.

U tom okviru analizira se pojam zrelosti za školovanje u svim njegovim dimenzijama, a čine ih tjelesna, intelektualna, govorna, socijalna i emocionalna zrelost. Za uspješan početak školovanja dijete mora imati i neke razvijene vještine, koje autor dijeli na osnovne (briga o samom sebi, kontrola ponašanja, socijalne vje-

štine) i posebne (razne predčitalačke i predmatematičke vještine). Posebno se obrađuje i uloga roditelja u pripremanju djeteta za školu te pripreme koje se provode u vrtiću i predškoli.

Pomoć u odrastanju

U drugom dijelu autorica Mirjana Nazor obrazlaže ulogu i značenje roditelja u odgoju i odrastanju mladih s namjerom da se što kvalitetnije odgovori na pitanje kako pomoći djetetu u odrastanju. Vrlo detaljno i kompetentno ona razmatra cijeli niz konkretnih problema u odgojnom djelovanju roditelja - pretjerano iskazivanje autoriteta, određivanje granica u ponašanju mladih, poslušnost i neposlušnost mladih, egocentričnost i nesebičnost, odnos granica i ljubavi prema djetetu.

U trećem dijelu knjige autorica Esmeralda Sunko obrađuje ulogu roditelja u prevenciji ovisničkih ponašanja iz perspektive stručnjaka. Nakon preciznog određenja pojma “ovisnost” i “ovisničko ponašanje” promišlja se uloga obitelji kao čimbenika zaštite ili rizika ovisničkog ponašanja. Obitelj se pri tome ne razmatra statično, već kao složena struktura odnosa i interakcija, koja je također podložna promjenama. Obitelj je važan zaštitnički čimbenik u prevenciji ovisničkog ponašanja, a znanja i vještine potrebne za kvalitetno roditeljstvo trebale bi činiti okosnicu cjeloživotnoga učenja.

Obrazovanje roditelja

Autorica se zauzima za cjeloživotno obrazovanje roditelja za roditeljstvo i u tom smislu iznosi vrlo zanimljiva iskustva Škole za roditelje u Ligi za prevenciju ovisnosti, koja već šest godina uspješno djeluje u suradnji s nekim osnovnim školama na području Splitsko-dalmatinske županije.

Program škole za roditelje znanstveno se evaluira, čime se i dokazuje i vrednuje njegov pozitivan utjecaj na roditelje i djecu. Navedeni prilog ima kvalitetnu empirijsku osnovu - ispitanici su ispitanici koji su prošli program škole roditeljstva te oni koji nemaju iskustva sustavnog odgoja i obrazovanja za roditeljstvo. Faktorskom analizom dokazano je da je skupina koja je pohađala školu za roditelje uspjela razviti veći senzibilitet, a analizom varijance dokazano je da postoji statistički važna razlika u korist te skupine ispitanika u znatnom broju faktora.

ODGOJ I UČINAK BUMERANGA

Bumerang je predmet polukružnog oblika koji se rabi za lov. Za pogađanje cilja potrebna je iznimna umješnost, a ako se cilj ne pogodi, bumerang se vraća bacaču i za njega može biti pogibeljan. Praktična i teorijska istraživanja na području odgojnog djelovanja upravo pokazuju učinak bumeranga.

BUMERANG ODGOJA

Branimir Mendeš • Mirjana Nazor • Esmeralda Sunko

Odgoini stilovi

Obitelj tvrđava

Obitelj u kojoj vlada autokratski odgojni stil u kojem je važna kontrola i moć te izolacija od vanjskoga svijeta, koji bi mogao loše utjecati na djecu. Djeca su poslušna sve dok se boje da će nepridržavanje pravila rezultirati kaznama. Kada procijene da ih roditelji više ne mogu kontrolirati, često se ponašaju agresivno.

Obitelj meduza

Obitelj u kojoj odgojni stil podrazumijeva odgoj bez pravila, bez granica, a to znači da djeca ne znaju što je dobro, a što loše. Slikovito rečeno, to je obitelj koja se mijenja kako vjetar puše, sve je previše difuzno, bez reda i pravila. Takav način otežava odrastanje jer u dječjim glavama stvara kaotičnu situaciju, djeca se ne snalaze jer za ista ponašanja dobivaju različite povratne informacije.

Obitelj kičma

Obitelj u kojoj se odgojni stil temelji na jasnim pravilima ponašanja, roditelji poštuju djecu, s njima razgovaraju, važno im je kako se djeca osjećaju. Djeca su sigurna da ih roditelji vole bezuvjetno. To je tzv. obitelj kičma, u kojoj kičma personificira odgoj kao živu tvorevinu koja tijelo čini uspravnim, puno povjerenja u sebe i svoje sposobnosti.

Mladi Srbije: Kaznite krivce za Vukovar

Inicijativa mladih za ljudska prava Srbije traži od institucija svoje zemlje da procesuiraju one koji su odgovorni za prekomjernu upotrebu sile u Vukovaru i rušenje grada do temelja. Nekolicina njih u Beogradu je 2003. osnovala Inicijativu mladih za ljudska prava kako bi zainteresirala što više svojih vršnjaka s područja bivše Jugoslavije za demokratizaciju društva i jačanje vladavine prava kroz proces suočavanja s prošlošću. Osim u Beogradu, uredi imaju i u Prištini, Podgorici, Sarajevu, a odnedavno i u Zagrebu. Svoje članove educiraju o događajima na ovim prostorima tijekom 90-ih kako bi oni svoje znanje podijelili s ostalim građanima, istaknula je za net.hr medijska suradnica Inicijative Jasmina Lazović. Institucije u Srbiji dužne su kazniti odgovorne i obilježiti sva mjesto zločina, kažu mladi iz Srbije, koji će također ovih dana posjetiti Vukovar.

Međuetnička pomirba na Balkanu

Na Brijunima je održana 5. međunarodna konferencija o nacionalnoj i međuetničkoj pomirbi, vjerskoj snošljivosti i sigurnosti na Balkanu. Predsjednik Europskog centra za mir i razvoj Takehiro Togo ocijenio je kako je "regija zapadnog Balkana još u stanju krize" te kako bi "integracija u Europskoj Uniji mogla osigurati konačno rješenje problema zapadnog Balkana". Dodao je da je u takvim uvjetima uloga političkih vođa i medija od iznimne važnosti. Izaslanik predsjednika Republike Hrvatske Borislav Vučković rekao je kako je glede "nacionalne i međuetničke tolerancije Istra uvijek bila primjer drugima", a istarski župan Ivan Jakovčić rekao je da je njegov slogan uvijek bio "različitost je naše bogatstvo, a tolerancija naša snaga".

Infocentar energetske efikasnosti

U Zagrebu je otvoren Nacionalni infocentar energetske efikasnosti (EE) za besplatno informiranje građana. Smješten je u Zelinskoj 4, gdje su izloženi vodeći energetske učinkoviti proizvodi i sustavi, a građanima stručne savjete daju energetske savjetnici. Na raspolaganju je i besplatna telefonska infolinija 0800 200 170. Stalni predstavnik UNDP-a u Hrvatskoj Yuri Afanasiev rekao je kako su istraživanja pokazala da prosječni građanin napravi oko šest tona emisija CO₂ na godinu, a ovo je prilika da se građanima na jednostavan način objasni kako mogu, uz dobar odabir pri kupnji opreme za kućanstva, smanjiti emisiju CO₂ sa šest na pet tona i time postići uštedu od oko 500 eura na godinu. Za mlade Hrvate najavio je i stranice na Facebooku.

"Korak u život" s 33 stipendije

U sklopu humanitarne akcije "Korak u život" Rotary kluba "Zagreb Kaptol" dodijeljene su 33 stipendije djeci odrasloj u domovima ili udomiteljskim obiteljima bez odgovarajuće roditeljske skrbi koja su se upisala na fakultet. Stipendija je petogodišnja i iznosi 1600 kuna na mjesec. U Hrvatskoj svake godine dvjestotinjak djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi iz dječjih domova i udomiteljskih obitelji završava srednju školu, a među njima je velik broj onih koji se žele upisati na fakultet, ali nemaju mogućnosti. Akciju su poduprle mnoge osobe iz javnog života - Severina, Slaven Bilić i Ivano Balić te donatori. Prošle je godine skupljeno 5,3 milijuna kuna, a nakon provedenoga javnog natječaja iz tog su fonda ove godine osigurane 33 stipendije.

Novinari mijenjaju Kodeks časti

Obilježavanju Međunarodnog dana djeteta i 20. obljetnice proglašenja Konvencije o pravima djeteta pridružilo se i Hrvatsko novinarsko društvo (HND), koje je najavilo da će u Kodeks časti uvrstiti odredbe radi dodatne zaštite prava djece, ponajprije njihova prava na privatnost u medijima. HND podsjeća i da je na njegovu inicijativu u konačni prijedlog Zakona o elektroničkim mediji-

ma uvrštena odredba koja još preciznije naglašava potrebu zaštite identiteta djeteta u medijima. Ta odredba kaže kako "nije dopušteno objavljivanje informacije kojom se otkriva identitet djeteta do 18 godina života upletenoga u slučaj bilo kojeg oblika nasilja, bez obzira na to je li svjedok, žrtva ili počinitelj, niti iznošenje pojedinosti iz djetetovih obiteljskih odnosa i privatnog života".

Klimatske promjene i nove bolesti

Globalno zagrijavanje uzrokovalo je povećanje broja smrtnih slučajeva zbog vrućine te bolesti koje prenose kukci, rekao je Jan Semenza, znanstveni savjetnik Europskog centra za prevenciju i kontrolu bolesti (ECDC). Podsjetio je na toplinski udar koji je pogodio Francusku 2003. i odnio 70.000 ljudskih života, pri čemu je upozorio da bi to mogao biti dobar pokazatelj onoga što tek dolazi. Osim toga, poplave i jake kiše uzrokovale su veću pojavu bolesti koje se prenose vodom, što će se zbog klimatskih promjena vjerojatno nastaviti. Semenza ipak ne očekuje povećanje pandemija gripe. "Skrraćivanje zimske sezone zbog klimatskih promjena moglo bi zapravo skratiti razdoblje prijenosa virusa gripe", rekao je.

Filmski festival o pravima djece

Prvi Filmski festival o pravima djece, utemeljen u povodu 20. obljetnice Konvencije o pravima djeteta, održan je od 20. do 22. studenoga u zagrebačkom kinu „Europa“.

Izbor dvadesetak dokumentarnih filmova, većinom nagrađivanih i u Hrvatskoj premijernih naslova, pokušao je odgovoriti koliko su u suvremenom svijetu osigurana temeljna prava djece. Prema riječima umjetničke direktorice Festivala Tatjane Aćimović, prvi kriterij pri odabira filmova bili su tematika i angažman autora u osvještavanju pitanja prava djece, a drugi umjetnička kvaliteta i prinos razvoju filmske umjetnosti. Podizanjem svijesti javnosti o problemima u ostvarivanju prava djece diljem svijeta Hrvatska se priključila mnogim zemljama koje ove godine pokreću slične festivale.

Bognar nagrađen za mirotvorstvo

Osječki Centar za mir, nenasilje i ljudska prava dodijelio je nagradu za ljudska prava prof. dr. Ladislavu Bognaru iz Osijeka. Za nagradu su bili nominirani Jaroslav Pecnik iz Osijeka, Zlata Dasović iz Osijeka, Ana i Ottu Raffai iz Sesveta te Nezavisna studentska inicijativa za pravo na besplatno obrazovanje iz Zagreba. Nagrada za promicanje mirotvorstva, nenasilja i ljudskih prava "Krunoslav Sukić" dodjeljuje se za osobit doprinos u zaštiti i promociji ljudskih prava i sloboda čovjeka i izvrsno i dosljedno promicanje kulture mira i nenasilja. Autor likovnog rješenja nagrade je Ivan Doroghy, profesor grafičkog dizajna na Studiju dizajna Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Godišnje nagrade HHO-a

Nagrada HHO-a "Miko Tripalo" za zaštitu i promicanje ljudskih prava u djelovanju organa vlasti koje nadilaze profesionalne obaveze dodijeljena je vukovarskom gradonačelniku Željku Sabi, a

novinaru Nevenu Šantiću uručena je nagrada "Joško Kulušić" za promicanje ljudskih prava u medijima. Nagrada "Mašović-Vincetić-Nikolić" za unapređenje međureligijskoga dijaloga i vjersku toleranciju uručena je nadbiskupu Đakovačko-osječke biskupije i predsjedniku Hrvatske biskupske konferencije Marinu Srakiću. Nagrada za životno djelo posthumno je dodijeljena Petru Mrkalju, a uručena je njegovom sinu Jadranku Mrkalju. Predsjednik HHO-a Ivan Zvonimir Čičak rekao je da ta nevladina udruga i dalje prima oko tisuću individualnih pritužbi od čega se najveći

broj njih odnosi na netrpeljivost, diskriminaciju i uznemiravanje, imovinsko-pravne probleme izbjeglica, prognanika i povratnika.

Humanitarni koncert Jose Carrerasa

Slavni španjolski tenor Jose Carreras i njegovi gosti održali su 19. prosinca u zagrebačkoj Areni veliki humanitarni koncert "Korak u život" pred oko 10 tisuća posjetitelja. Jose Carreras

nastupio je uz pratnju irske sopranistice Celine Byrne i Zagrebačke filharmonije te uz potporu Tonija Cetinskog. Koncertom je završila ovogodišnja akcija "Korak u život", kojom su prikupljena sredstva za studij šticećenika dječjih domova i udomiteljskih obitelji. Humanitarna akcija "Korak u život" provodi se drugu godinu zaredom, a prikupljena sredstva namijenjena su stipendiranju mladih iz dječjih domova koji žele studirati, a nemaju za to mogućnosti. U akciju "Korak u život" građani se do 31. prosinca mogu uključiti i pozivom na humanitarni broj telefona 060 9008, kojim mogu donirati pet kuna plus PDV.

Gradonačelnički potpisi za pristupačnost

Tridesetak gradonačelnika potpisalo je na Međunarodni dan ljudskih prava Povelju o pristupačnosti javnih prostora osobama s invaliditetom, priopćeno je iz Udruge gradova i UN-ovog programa za razvoj (UNDP) Hrvatska, koji su zajedno s Ministarstvom obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti inicijatori te akcije. Otklanjanje arhitektonskih barijera jedan je od osnovnih preduvjeta za pristup osoba s invaliditetom javnim prostorima, uslugama i informacijama. Bez pristupačnih javnih institucija narušena su njihova osnovna ljudska prava. Namjera organizatora je da svi gradovi u Republici Hrvatskoj potpišu Povelju do 30. travnja 2010., kada se obilježava treća obljetnica hrvatskog potpisivanja Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom.

Nova politika prema Mianmaru

Pomoćnik američke državne tajnice za istočnu Aziju i Tihoocean Kurt Campbell susreo se u Mianmaru s oporbenom članicom Aung San Suu Kyi i s dužnosnicima vladajuće hunte radi nastavka dijaloga s režimom i poticanja demokratskih reforma prije izbora obećanih za 2010. Nakon nastavka bilateralnih kontakata u New

Yorku u rujnu taj posjet je nastavak nove politike Obamine administracije, koja je odlučila pridružiti politički dijalog gospodarskim sankcijama protiv hunte.

- Ne očekujemo veliku promjenu nakon tog posjeta. To je tek prva etapa, rekao je odvjetnik Suu Kyi i glasnogovornik njezine stranke Nacionalne lige za demokraciju Nyan Win. Desećak dana prije premijer Thein Sien je rekao da je "optimist u pogledu uloge Suu Kyi u zemlji u budućnosti".

Ubrzano se topi led na Kilimandžaru

Bezbroj puta opjevani vječni snijeg na vrhuncima Kilimandžara mogao bi uskoro biti tek uspomena, ako je vjerovati posljednjim objavljenim podacima, koji iznova upozoravaju na klimatsko zatopljenje. Ubrzano topljenje planinskih ledenjaka u cijelom svijetu najsigurniji je dokaz porasta temperature, oćienili su američki glaciolozi koji su proveli mjerenja na terenu. Oko 85 posto ledene kape koja je 1912. pokrivala Kilimandžaro 2007. potpuno je nestalo, a 26 posto leda koji je još 2000. stalno pokrivao vrh toga vulkanskog masiva oćopilo se sedam godina poslije, kažu te procjene. Zbog postupnog topljenja planinskih ledenjaka milijuni ljudi mogli bi trpjeti oskudicu vode, osobito u siromašnim zemljama, koje o njima ovise za natapanje polja i za dobivanje vode za piće.

Hrvati prepoznaju spolnu diskriminaciju

Manje od polovice ispitanika u Hrvatskoj smatra da je diskriminacija na temelju etničkog podrijetla, dobi i invalidnosti jako raširena u našoj zemlji, ali ih više od polovice drži da je diskriminacija na temelju spolne orijentacije jako raširena, pokazuju rezultati Eurobarometra objavljeni u Bruxellesu. Većina ispitanika u Hrvatskoj izjavila je da njihov krug prijatelja i poznanika obuhvaća osobe različite vjere (75 posto, a u EU-u 64 posto), osobe s invalidnoću (65 posto, u EU-u 58 posto), osobe različita etničkog podrijetla (69 posto, u EU-u 57 posto). Međutim, samo devet posto ispitanika u Hrvatskoj izjavilo je da njihov krug prijatelja ili poznanika uključuje homoseksualce, a u EU-u je takvih u prosjeku 38 posto.

Licemjerje EU-a prema imigraciji

Nevladina organizacija „Migreurop“, koja okuplja nekoliko desetaka europskih i afrićkih organizacija, osudila je 'licemjerje' Europske Unije u pogledu imigracije. Oni su objavili godišnje

izvješće o kršenju ljudskih prava na europskim granicama pod naslovom „Ubojite granice Europe“. Claire Rodier, jedna od direktorica „Migreuropa“, rekla je da je od 1988. više od 14 tisuća ljudi poginulo u pokušaju da stignu do Europe i istaknula da taj broj uzima u obzir samo žrtve koje su zabilježili mediji. Morska i kopnena vrata Europe pretvorena su u groblja politikama koje se vole prikazivati 'uravnoteženima' i obilježenima brigom za razvoj, istiću u ovoj organizaciji.

Europa je postala tvrđava

Dvadeset godina nakon pada Berlinskog zida europske vlade moraju hitno djelovati kako bi se zaustavila kršenja ljudskih prava migranata, tražitelja azila, zatoćenika i manjina, upozorili su u „Amnesty Internationalu“. Nicola Duckworth, direktor za Europu i srednju Aziju, izjavio je kako pad Berlinskog zida simbolizira otvaranje granica, ali da je današnji odgovor EU-a na izazove migracija pretvaranje europskog kontinenta u tvrđavu. Ljudi u bijegu od siromaštva, nasilja ili progona u drugim dijelovima svijeta doslovno su gurnuti natrag u more, napominje Duckworth. Izjavio je i kako je sramotno da se plodovi dvadesetogodišnjega gospodarskog rasta i politićkog jedinstva nakon pada Berlinskog ne dijele jednako među svim europskim građanima.

Savjetnici EK su bankari izazivaći krize

Velika većina stručnjaka koji savjetuju Europsku komisiju u pitanjima vezanim za ošćriju regulaciju financijskog tržišta potekla je iz institucija koje su pridonijele izbujanju tekuće gospodarske krize. EK se gotovo isključivo oslanja na savjete financijske industrije, zaključak je izvješća "Komisija u stupici - uloga financijske industrije u oblikovanju regulative EU-a". Izvješće je sastavila koalicija 160 organizacija civilnog društva Alter-EU, koja tvrdi da se Komisija i dalje nedovoljno oslanja na stručnost i znanje akademskih krugova i organizacija civilnog društva.

- Ćini se da Komisiju zanima samo slušanje savjeta financijske industrije umjesto da zastupa interese cijelog društva, istaknuo je Paul de Clerk, ćlan upravnog odbora te organizacije.

Ruskom „Memorialu“ nagrada Saharov

Nagradu Saharov za 2009. Europski je parlament dodijelio ruskoj organizaciji za zašćitu ljudskih prava „Memorial“. Sredinom srpnja ove godine njihova suradnica Natalija Estemirova oteta je u Groznome i pronađena mrtva u Ingušetiji. Istraživala je smaknuća u Ćećeniji.

Nagrada za slobodu mišljenja, vrijedna 50 tisuća eura, dodijeljena je Ljudmili Aleksejev, Olegu Orlovu i Sergeju Kovaljevu iz organizacije „Memorial“ te drugim borcima za ljudska prava

u Rusiji. - Osobe koje brane ljudska prava moraju moći imati pravo na slobodu izražavanja, rekao je predsjednik Europskog parlamenta Jerzy Buzek. Fizičar i dobitnik Nobelove nagrade za mir Andrej Saharov, koji je preminuo prije dvadeset godina, bio je prvi voditelj „Memoriala“, osnovanoga 1989.

Europski naponi za ukidanje smrtne kazne

„Europska Unija smatra smrtnu kaznu okrutnom i nehumanom kaznom, koja predstavlja neprihvatljivo nijekanje ljudskog dostojanstva i integriteta“, smatraju u Europskoj komisiji. Unatoč naporima da se ukine smrtna kazna, njezina je primjena i dalje vrlo raširena u svijetu. Prošle je godine smrtna kazna izvedena nad najmanje 2390 ljudi u 25 zemalja.

- Prihvaćanje rezolucije o moratoriju na smrtnu kaznu u Općoj skupštini UN-a važan je korak u našim naporima na jačanju trenda koji vodi prema aboliciji smrtne kazne, poručila je povjerenica Europske komisije za vanjske odnose Benita Ferrero-Waldner. Trenutačno se u pet država izvede 93 posto svih smrtnih kazni u svijetu - u Kini, Iranu, Saudijskoj Arabiji, Sjedinjenim Državama i Pakistanu.

Irski zakon o pobačaju pred sudom

Tri žene prijavile su irski zakon protiv pobačaja Europskom sudu za ljudska prava u Strasbourgu, tvrdeći da taj zakon ugrožava njihovo zdravlje. Tužiteljice, identificirane kao A, B i C jer bi u Irskoj mogle dobiti i doživotnu kaznu zatvora, pobačaje su izvele u Velikoj Britaniji. Prva je prekinula trudnoću jer je nedavno bila na liječenju od raka koji bi joj se mogao vratiti zbog trudnoće ili bi mogla roditi dijete bolesno od raka. Drugoj je prijetila izvanmaterična trudnoća, a treća je imala problema s alkoholom. Irski zakon protiv pobačaja potječe iz 1861. i potvrđen je na referendumu prije 26 godina. „Pravo nerođenih na život“ ustavom je zajamčeno. Po podacima Irskog udruženja za planiranje obitelji (IFPA), najmanje 138.000 žena iz Irske izvelo je od 1980. pobačaje u inozemstvu

Kopenhagen: Golema propuštena prilika

Summit Ujedinjenih naroda o klimatskim promjenama završio je u subotu prihvaćanjem "jezgre dugoročnog odgovora na klimatske promjene", rekao je Yvo de Boer, predstavnik UN-a za klimatska pitanja. Sporazum iz Kopenhagena "pokazatelj je spremnosti da se ide naprijed", kaže De Boer i dodaje da

"nas čeka još puno posla na putu do Meksika", gdje će krajem 2010. biti idući UN-ov sastanak na vrhu posvećen klimatskim promjenama.

Skupina za pritisak, Greenpeace, opisuje rezultat summita kao "golemu propuštenu priliku" da se donese zakonski obvezujući sporazum.

Organizacije za ljudska prava osudile ishod referenduma u Švicarskoj

Švicarski birači odobrili su prijedlog desničarskih stranaka da se zabrani gradnja novih minareta u Švicarskoj na referendumu održanom u nedjelju 29. studenog, izazvavši osudu nevladinih organizacija za ljudskih prava, a vrlo izvjesno i gnjev brojne muslimanske zajednice u Europi.

Zabranu je podržalo 57 posto birača od 53 koliko ih je izišlo na referendum u 22 od 26 švicarskih

kantona. Skupina političara iz desničarske Narodne stranke, najveće stranke u zemlji, i Federalne demokratske unije skupila je dovoljno potpisa za referendum o inicijativi koja se protivi 'islamizaciji Švicarske'. U nevladinoj organizaciji Amnesty International izrazili su žaljenje zbog odluke švicarskih birača da podrže zabranu izgradnje novih minareta u zemlji. AI ističe kako ova zabrana, koja odmah stupa na snagu, krši religijske slobode muslimana koji žive u zemlji kao i zabranu diskriminacije na temelju religioznog uvjerenja koja je izražena u nekoliko međunarodnih odredaba za zaštitu ljudskih prava u kojima sudjeluje i Švicarska.

U 2009. u svijetu ubijeno najmanje 68 novinara

Nevladina organizacija Committee to Protect Journalists (CPJ) izvijestila je kako je tijekom 2009. godine u svijetu na svom poslu ubijeno najmanje 68 novinara. Ovoj visokoj brojci uvelike je doprinio masakr više od 30 medijskih radnika tijekom izborne kampanje u filipinskoj provinciji Maguindanao. Do 2009. godine neslavni rekord držala je 2007. koja bilježi 67 smrtnih slučajeva kada je ubijen veliki broj novinara u Iraku. CPJ istražuje još 20 drugih smrtnih slučajeva u svijetu u ovoj godini kako bi utvrdio da li su povezani sa radom novinara. CPJ je počeo prikupljati detaljne podatke o smrtima novinara 1992. godine pri čemu primjenjuje striktno kriterije; istražitelji provode neovisne istrage i utvrđuju okolnosti iza svake smrti.

Volonterski centar Zagreb

Testiraj svoju solidarnost

Aktivisti Volonterskog centra Zagreb pozivaju vas da odvojite vrijeme za 3 mala klika na njihovoj internetskoj stranici www.vcz.hr i popunite kviz „Testiraj svoju solidarnost“.

Kviz je potpuno anonimn, bez bodovne ljestvice, prolaska i padanja. Rezultati će biti iskorišteni, bez otkrivanja ijednoga osobnog podatka u svrhu projekta „Volonterski servis - za solidarnost i zajedništvo“, koji provode uz potporu Europske komisije i pretpripravnog programa PHARE 2006.

A ako u vama, nakon što otklikate svoje, proradi neki nevidljivi crvić i potakne vas da se uključite (intenzivnije) u volonterski svijet, korisno je znati da je VCZ-ova ekipa smještena u Ilici 29, u dobrom društvu volonterskih ideja koje čekaju samo na vas.

VCZ-OV TIM

Jela, Raffaella, Višnja, Marko, Martina, Romana, Steffania, Dario, Magda, Matthieu i Ivana

Nekako smo izgubili običaj zastati na trenutak, udahnuti i preispitati svoje ponašanje prema drugima, bilo da je u pitanju Drugi kojeg poznajem ili Druga koju ne poznajem.

Pitati se koliko smo solidarni nije baš uobičajeno u ovom našem hiperpovezanom, ultrabrzom svijetu.

LINK Testiraj svoju solidarnost na <http://www.vcz.hr/info-pult/testiraj-svoju-solidarnost/>